

12^η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΠΑΑ)

2014-2022

ΡΟΔΟΣ 14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2022

ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ RODOS PALACE

00:00 – 25:49 (μουσική)

25:50 – 31:05 (βίντεο με υπότιτλους) **Το ΠΑΑ πιάνει τόπο**

31:06 – 46:15 (βίντεο με υπότιτλους) **Το ΠΑΑ πιάνει τόπο**

46:17 – 48:50 (μουσική)

48:51 – 49:40 (χωρίς ήχο)

49:41 – 52:08 (μουσική)

Πρόεδρος - Παπαγιαννίδης: Ξεκινάμε. Καταρχήν να σας καλωσορίσω στην ωραία Ρόδο, νομίζω ότι η επιλογή και από τη σημερινή παρουσία αλλά και από την μεγάλη απαρτία που έχει διαπιστωθεί στην 12^η Συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης είναι μεγάλη, οπότε κρίνουμε ότι η επιλογή μας ήταν πέρα από πολύ καλή για τους συνέδρους, είναι πολύ καλή και για το πρόγραμμα. Λοιπόν, κύριε Υπουργέ, κύριε Περιφερειάρχα, κύριε Δήμαρχε της Ρόδου... Μαζί μας επίσης είναι ο κ. Ζανετίδης Φιλήμων που είναι Πρόεδρος του Περιφερειακού Συμβουλίου και Εντεταλμένος στον Πρωτογενή Τομέα, ο κ. Χρήστος Ευστρατίου που είναι Χωρικός Αντιπεριφερειάρχης Δωδεκανήσου, ο κ. Παπασταματίου Νικόλαος που είναι Εκτελεστικός Γραμματέας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, τον κ. Καμπουράκη τον Αντώνη, που είναι ο Δήμαρχος της Ρόδου, ο Πρόεδρος της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου, βασικός συντελεστής στο Πρόγραμμα Leader, ο Φραγκάκης ο Άγγελος και ο Δήμαρχος Χάλκης και μάλιστα θα πούμε μετά προς το τέλος τι θα κάνουμε και για τη Χάλκη. Μια επόμενη συνεδρίαση εκεί - όχι της Επιτροπής Παρακολούθησης - αλλά μια μεγάλη ημερίδα στην Χάλκη. Και μαζί μας είναι επίσης διαδικτυακά οι Βουλευτές. Δυστυχώς ενώ είχαμε συνεννοηθεί για να κάνουμε αυτή την ημερομηνία ότι η συζήτηση για τον προϋπολογισμό θα ήταν την προηγούμενη, τά 'φερε έτσι το πολιτικό γίνεσθαι στη χώρα και δυστυχώς συνέπεσε με την συνεδρίαση για την έγκριση του προϋπολογισμού που είναι η μεγάλη έγκριση του επομένου προϋπολογισμού συνέπεσε με την Επιτροπή εδώ κι έτσι και ο κύριος Υπουργός θα φύγει σήμερα το βράδυ αλλά οι βουλευτές δε θα μπορούσαν να λείπουν από τη συζήτηση και της συμπολίτευσης και της αντιπολίτευσης. Διαδικτυακά θα τους δοθεί ο λόγος, εφόσον το επιθυμούνε. Τώρα να ξεκινήσουμε από τον Υπουργό, από τον Υφυπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, τον κύριο Γιώργο Στύλιο που είναι και αρμόδιος για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και για πολλά που θα έχουν να κάνουν με την αναμόρφωση, πολλές πρωτοβουλίες που έχουν να κάνουν με την αναμόρφωση του πρωτογενή τομέα. Κύριε Υπουργέ έχετε το λόγο.

Υφυπουργός Αγρ. Ανάπτυξης & Τροφίμων - Στύλιος: Ευχαριστώ πολύ Πρόεδρε της Επιτροπής Παρακολούθησης, αγαπητέ Δημήτρη, κύριε Περιφερειάρχη, κύριοι Δήμαρχοι, κύριοι Αντιπεριφερειάρχες, Δήμαρχοι, εκπρόσωποι φορέων, βρισκόμαστε σήμερα στην 12^η Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης το οποίο ξεκινά τις εργασίες του εδώ στη Ρόδο, μια νησιωτική πόλη που βρίσκεται δεκαετίες στην πρωτοπορία της οικονομικής ανάπτυξης του τόπου μας. Ειδικά της τουριστικής. Τη χρονιά που φεύγει, το 2022, η Ρόδος δέχτηκε 2,5 εκατομμύρια ξένους επισκέπτες. Αυτοί οι 2,5 εκατομμύρια άνθρωποι που ήρθαν να απολαύσουν τις ομορφιές και τα μνημεία της Ρόδου είναι εν δυνάμει καταναλωτές και για τα δικά μας τρόφιμα και τα αγροτικά προϊόντα. Και κυρίως για τουριστικά πακέτα που συνδυάζουν τον τουρισμό και με την γαστρονομία. Πρέπει λοιπόν, αν θέλουμε πραγματικά το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης να πιάσει τόπο, να προσανατολιστεί σε δράσεις και μέτρα που ενισχύουν τη διασύνδεση του πρωτογενή τομέα με άλλους. Η σημερινή παρουσία της Επιτροπής στη Ρόδο μου δίνει την ευκαιρία να το επισημάνω. Βέβαια αυτού του είδους ή τεχνικού χαρακτήρα αλλά και ανοιχτές στην κοινωνία των πολιτών συνεδριάσεις της Επιτροπής Παρακολούθησης προσφέρουν και μια καλή ευκαιρία για να ενημερώσουμε τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους της ελληνικής περιφέρειας καθώς και την Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτου και δευτέρου βαθμού, που μας τιμά σήμερα με την παρουσία της για την πρόοδο του Προγράμματος. Μιας και αυτές οι συναντήσεις παρακολούθησης και ελέγχου έχουν και πιο ενεργητικό ρόλο. Σε αυτές εγκρίνονται οι αλλαγές του στρατηγικού μας σχεδίου και επιβεβαιώνονται οι στόχοι που θέτουμε για το μέλλον του τομέα. Κυρίες και κύριοι το Πρόγραμμα της Αγροτικής Ανάπτυξης, το ΠΑΑ όπως λέμε σύντομα, είναι το σημαντικότερο χρηματοδοτικό εργαλείο που διαθέτουμε για τη στήριξη και την παραγωγική ανασυγκρότηση του πρωτογενή τομέα. Αν το συνειδητοποιήσουμε αυτό αμέσως κατανοούμε πως η σημερινή συνεδρίαση είναι κομβικής σημασίας καθώς πραγματοποιείται σε μια ιδιαίτερη χρονική συγκυρία. Είναι η συγκυρία μεταξύ δύο πραγματικών περιόδων, αυτής της περιόδου 2014 – 2020 μαζί με τη μεταβατική 2020 – 2022, αλλά και της επόμενης που άνοιξε με την έγκριση του στρατηγικού μας σχεδίου στις 21 Νοεμβρίου για την περίοδο 2023 – 2027. Με αφορμή τη μεταβατική περίοδο αλλά και τις συζητήσεις και τις διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την κατάρτιση του στρατηγικού μας σχεδίου, το Υπουργείο μας επιδόθηκε σε μία μεγάλη προσπάθεια ενημέρωσης των παραγωγών και των φορέων του αγροτικού χώρου και της ελληνικής περιφέρειας. Μιλώ για έναν ανοιχτό δημόσιο διάλογο που έδωσε βήμα στον αγροτικό κόσμο της χώρας μας. Ένα διάλογο που έλαβε χώρα και στις 13 Περιφέρειες της πατρίδας μας, στις έδρες αυτών των Περιφερειών. Μας επέτρεψε συνεπώς να ακούσουμε τους προβληματισμούς, τις ανάγκες των παραγωγών μας και να αναζητήσουμε αποτελεσματικότερες και πλέον ευέλικτες λύσεις για αυτές τις ανάγκες. Σε μια περίοδο σαν τη σημερινή, όπου η χώρα μας βάλλεται από συνεχείς εξωγενείς κρίσεις και από διεθνείς εξελίξεις που επηρεάζουν συνολικά την Ευρώπη, η ελληνική οικονομία έχει σύμμαχο τα συγχρηματοδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα. Αποτελούν συνεπώς ένα πρώτιστο ευέλικτο εργαλείο. Αφού μπορεί να υπηρετήσουν τις κεντρικές στρατηγικές που χαράσσουμε από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της κοινής αγροτικής πολιτικής. Όπως είναι το Ευρωπαϊκό «Green Till» αλλά και στρατηγικές «Από το Αγρόκτημα στο Πιάτο» και της Βιοποικιλότητας. Αυτοί οι στόχοι αποτελούν πυξίδα

για το μέλλον, ωστόσο πάντα προσαρμόζονται στις συνθήκες της περιόδου και της κάθε εποχής. Προγράμματα λοιπόν όπως το συγκεκριμένο, που έχουμε σήμερα τη Συνεδρίαση, έχουν ένα διττό χαρακτήρα. Πρώτον μας βοηθούν να αντιμετωπίσουμε τις μεγάλες προκλήσεις του τώρα, να στηρίζουμε τους παραγωγούς μας και το εισόδημά τους. Δεύτερον να δημιουργήσουμε και να διασφαλίσουμε το μέλλον του πρωτογενή τομέα. Να χτίσουμε το βιώσιμο, πράσινο, ανθεκτικό, ψηφιακό, ανταγωνιστικό πρωτογενή τομέα που η κοινωνία και οι παραγωγοί μας έχουν ανάγκη. Είναι λοιπόν αυτονόητο πως οι Έλληνες παραγωγοί αλλά και όλη η κοινωνία περιμένουν από εμάς ακόμα μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην αξιοποίηση του Προγράμματος. Ζητούν να γνωρίζουμε τις πραγματικές τους ανάγκες, απαιτούν να είμαστε ταχύτεροι, ταχύτεροι και πιο αποτελεσματικοί. Κομβική σημασία ώστε να ανταποκριθούμε σε αυτά έχει ο ψηφιακός μετασχηματισμός της δημόσιας διοίκησης, της μεγάλης θεσμικής αλλαγής που προώθησε η κυβέρνηση του Κυριάκου Μητσοτάκη από την πρώτη μέρα που ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας. Μιας θεσμικής αλλαγής που η κοινωνία αποδέχτηκε. Από την πρώτη λοιπόν μέρα της δικής μου θητείας στο συγκεκριμένο Υπουργείο, έθεσα ως έναν από τους βασικούς στόχους να συμβάλλω και να επιταχύνω την ανάπτυξη των ψηφιακών υπηρεσιών του Υπουργείου μας. Τη δημιουργία διαλειτουργικότητας που μειώνουν τη γραφειοκρατία και την ταλαιπωρία των αγροτών και κτηνοτρόφων. Βασικό εργαλείο και ένα καλό παράδειγμα ήταν η κατάρτιση του φυσικού φακέλου στο Πρόγραμμα των Νέων Γεωργών – Νέων Αγροτών. Αντικαταστήσαμε λοιπόν με τον ηλεκτρονικό φάκελο και όλη τη διαδικασία, η αξιολόγηση, η συγκέντρωση των δικαιολογητικών έγινε ψηφιακά. Το γνωρίζουν αυτό πολύ καλά τα στελέχη του Υπουργείου μας που βρίσκονται εδώ. Έχουν αγκαλιάσει αυτή την αλλαγή και έχουν πολλαπλασιάσει τα αποτελέσματά της. Γι' αυτό θέλω να τους ευχαριστήσω, να σας ευχαριστήσω όλους τον καθένα ξεχωριστά και όλους μαζί για την ευσυνειδησία και τον επαγγελματισμό σας. Μιλώ για τα στελέχη της Ειδικής Γραμματείας και των Υπηρεσιών μας. Κυρίες και κύριοι η δουλειά όμως συνεχίζεται. Το σχέδιό μας απαιτεί συνέπεια, συνέχεια, σταθερότητα. Η αξιοποίηση των πόρων της ΚΑΠ μπορεί να προσφέρει πολλαπλά οφέλη στις τοπικές οικονομίες και κοινωνίες. Μπορεί να υπηρετήσει την ευρύτερη στρατηγική μας για τον πρωτογενή τομέα. Αυτό θα γίνει μόνο με το να θέσουμε στο επίκεντρο των δράσεων μας την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, την προσέλκυση νέων ανθρώπων στη γεωργία και την κτηνοτροφία, την προώθηση αναπτυξιακών και περιβαλλοντολογικών παρεμβάσεων που αλλάζουν το μοντέλο της ελληνικής αγροδιατροφής. Που μετατοπίζουν το κέντρο βάρους των πολιτικών μας από τις επιδοτήσεις στην παραγωγή και την αγορά. Σ' αυτό το σημείο θέλω να αναφερθώ εν συντομία σε ορισμένες εμβληματικές δράσεις που σηματοδοτούν τον τρόπο, την αλλαγή που αντιμετωπίζουμε και υπηρετούμε στον αγροτικό κόσμο της χώρας αλλά και τις προτεραιότητές μας. Το σχέδιό μας υπηρετεί τρεις προτεραιότητες. Πρώτον τη δημιουργία ενός πιο γρήγορου και αποτελεσματικού συστήματος διοίκησης. Δεύτερον τη δημιουργία δεσμών μεταξύ έρευνας, καινοτομίας, αγροτικής παραγωγής και αγοράς. Τρίτον τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών υποδομών της χώρας μας. Και γίνομαι πιο συγκεκριμένος. Μια πρώτη απόδειξη πως το σχέδιό μας αποδίδει καρπούς αποτελεί το γεγονός πως το μεγαλύτερο μέχρι τώρα Πρόγραμμα Νέων Γεωργών ολοκληρώθηκε χάρη στις υπηρεσίες τις ηλεκτρονικές, που ανέφερα πιο πριν μόλις σε έξι μήνες. Όταν στο παρελθόν αντίστοιχα προγράμματα απαιτούσαν 12, 14 έως και 18 μήνες. Θέλω να σταθώ

ιδιαίτερα στον χρόνο ολοκλήρωσης του προγράμματος διότι αποτελεί μια μελέτη περίπτωση, ένα case study για το μέλλον. Διότι τα προγράμματα για να είναι ωφέλιμα και να έχουν απόδοση οφείλουν να έχουν συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα. Δηλαδή να ορίζουμε ακριβώς τους χρόνους προκήρυξης, τους χρόνους αξιολόγησης, τους χρόνους έκδοσης των αποτελεσμάτων και τους χρόνους ολοκλήρωσης των προγραμμάτων. Είναι λοιπόν θέλησή μου και στόχος, αυτή η κουλτούρα που υπήρχε μέχρι τώρα σε πολλά προγράμματα και διαχέονταν στις ηγεσίες και του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων αλλά και πολλών άλλων Υπουργείων, η κουλτούρα των συνεχών παρατάσεων και ξανά παρατάσεων και ξανά αναβολών και ξανά τα αποτελέσματα να καθυστερούν και ξανά να καθυστερεί η ολοκλήρωση του προγράμματος να τελειώσει. Να πάμε σε μια συστηματική οργάνωση ορίζοντας επακριβώς όλα τα χρονοδιαγράμματα των δράσεων και των μέτρων κάθε προγραμματικής περιόδου, ώστε αυτό να μπορεί να λειτουργήσει προς όφελος των Ελλήνων επενδυτών και των Ελλήνων αγροτών. Βασικό σημείο για να μπορεί να επιτευχθεί είναι να υπάρχει η ενημέρωση και η ελεύθερη πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες. Γεγονός που θα επιτρέψει σε όλους τους ενδιαφερομένους να ξέρουν πότε ανοίγει ο κύκλος ενός προγράμματος, μιας προκήρυξης, μιας πρόσκλησης και να περιμένουν μέσα στην προγραμματική περίοδο τον επόμενο κύκλο του συγκεκριμένου προγράμματος. Ούτως ώστε να μπορούν και να προετοιμαστούν σωστά και κατάλληλα, αλλά να μπορούν να είναι και συντονισμένοι και να κάνουν το δικό τους προγραμματισμό. Δεύτερον, μίλησα για την καινοτομία και τη σύνδεσή της με την παραγωγή και με την αγορά. Θέλω να σας μεταφέρω μια προσωπική μου εμπειρία. Ήμουν σε συμβούλιο Υπουργών το περασμένο φθινόπωρο. Η συζήτηση από τους Υπουργούς όλων των χωρών ήταν για το πώς θα μπορέσουμε να διαχειριστούμε την επισιτιστική κρίση, πώς θα καταφέρουμε να διασφαλίσουμε την επισιτιστική επάρκεια και την αδιατάραχτη λειτουργία της εφοδιαστικής αγοράς. Σε όλες τις εισηγήσεις της πλειοψηφίας των Υπουργών υπήρχε μέσα η κατάληξη ότι θα πρέπει να αξιοποιήσουμε την έρευνα, την καινοτομία, τη διασύνδεση με την αγορά και την παραγωγή. Αρα αντιλαμβάνεστε πόσο πολύ μεγάλη σημασία, πόσο πολύ μεγάλη αξία έχει να δώσουμε ουσιαστική ώθηση στα δικά μας χρηματοδοτικά προγράμματα που στηρίζουν και ενισχύουν την καινοτομία. Και είμαι ειλικρινά χαρούμενος και ευτυχής που τρέχουμε ένα πρόγραμμα σε αυτή τη μεταβατική περίοδο αλλά και στην επόμενη να δώσουμε ιδιαίτερη έμφαση στην καινοτομία. Τέλος, τρίτος τομέας όπως ανέφερα πιο πριν, στον οποίο θέλουμε να δώσουμε έμφαση, είναι ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση των αγροτικών υποδομών της χώρας μας. Είναι δίπλα μου, στα δεξιά μου, ο Γενικός Γραμματέας, ο Δημήτρης Παπαγιαννίδης και Πρόεδρος της Επιτροπής Παρακολούθησης, όπου πολλές φορές έχουμε συζητήσει για μεγάλες και έχουμε κάνει συναντήσεις πολλών ωρών για τις δυνατότητες που δίνονται στην παραγωγή μας αξιοποιώντας τις και χρησιμοποιώντας τις υποδομές, που έχουμε στη χώρα μας. Δεν είναι τυχαίο ότι παρουσία του ίδιου του Πρωθυπουργού της χώρας έγινε η εξαγγελία του προγράμματος «Υδωρ 2.0», ενός προγράμματος με πολύ σημαντικά και μεγάλα έργα υποδομής, όπως φράγματα. Ο Δημήτρης συντονίζει και επιμελείται την συγκεκριμένη πρωτοβουλία. Μια πρωτοβουλία όπου στη χώρα μας είχε να αναληφθεί από το 1960. Στόχος μας να εξοικονομήσουμε και να αξιοποιήσουμε ορθότερα τους υδατικούς πόρους μας, ούτως ώστε να θωρακίσουμε τις καλλιέργειές μας και την παραγωγή μας από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής,

να αναβαθμίσουμε την παραγωγική μας ικανότητα και τις ποσότητες παραγωγής, αλλά και να ακολουθήσουμε την κοινοτική οδηγία που ζητά από τα κράτη – μέλη να προχωρήσουν σε αλλαγές που θα ενισχύσουν την ορθή διαχείριση των υδατικών πόρων της πατρίδας μας. Ο Δημήτρης θα σας πει πολλά περισσότερα για τις υποδομές. Αξίζει μιας ιδιαίτερης επισήμανσης και το πρόγραμμα για την προώθηση του broadband στις αγροτικές και στις περιαστικές περιοχές, μια προγραμματική συμφωνία που έχουμε με την Κοινωνία της Πληροφορίας και χρηματοδοτείται από το δικό μας πρόγραμμα κατά ένα μέρος. Κυρίες και κύριοι το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης με τους σημαντικούς του πόρους που διαθέτει, καταλάβετε ότι για μας αποτελεί πραγματικά ένα ουσιαστικό χρηματοδοτικό εργαλείο. Πιστεύουμε ότι στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους έχει καταφέρει να αποδώσει καρπούς και να πιάσει τόπο. Στόχος μας είναι στην επόμενη προγραμματική περίοδο το συγκεκριμένο πρόγραμμα να έχει πολύ μεγαλύτερη απορρόφηση αλλά να έχει και εξειδικευμένη απορρόφηση, πιο στοχευμένη απορρόφηση για να πάμε βήματα πιο μπροστά. Διότι μιλούσαμε στις προηγούμενες περιόδους για την απορροφητικότητα, τώρα θα πάμε για τη μεγιστοποίηση, τον πολλαπλασιασμό αυτής της απορρόφησης, έναν πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα στην οικονομία μας. Βέβαια στο τέλος κάθε προγράμματος, στην αρχή του επόμενου είναι και η κομβική χρονική στιγμή όπου οφείλουμε να κάνουμε και τη δική μας αξιολόγηση. Τι πετύχαμε από τους στόχους που τέθηκαν στο προηγούμενο πρόγραμμα; Τι δεν πετύχαμε; Για ποιους λόγους δεν πετύχαμε αυτούς τους στόχους; Ποιες διορθώσεις θα πρέπει να γίνουν ούτως ώστε να μην επαναλάβουμε αυτή την ίδια ρουτίνα και την ίδια διαδικασία και στην επόμενη προγραμματική περίοδο; Και σίγουρα να θέσουμε πιο υψηλούς στόχους. Πλέον λοιπόν η πρόκληση της νέας ΚΑΠ, η επόμενη περίοδος, τα 19,3 δισεκατομμύρια είναι στη διάθεση όλων μας μαζί με τα στελέχη μας, μαζί με τον σχεδιασμό της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου προσδοκούμε και σας ζητώ δημόσια την συμπαράστασή σας και να δώσετε τον καλύτερό σας εαυτό ούτως ώστε στο τέλος να έχουμε ένα πολύ καλό και πολύ πετυχημένο πρόγραμμα, να έχουμε μεγαλύτερη απόδοση για την ελληνική οικονομία, κάτι που θα το έχετε πετύχει και εσείς και θα είναι μια αξία για τον καθέναν προσωπικά. Ευχαριστώ πολύ.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος - Παπαγιαννίδης: Ευχαριστούμε τον κύριο Υπουργό. Θα δώσω τώρα το λόγο στη συνάδελφο Γενική Γραμματέα, η οποία εποπτεύει μάλιστα Υπηρεσίες στη Ρόδο. Αγαπητή Χριστιάνα έχεις το λόγο.

Γεν. Γραμματέας Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων – Καλογήρου: Ευχαριστώ πάρα πολύ. Καλημέρα κι από μένα. Αγαπημένε Υπουργέ, Περιφερειάρχη, Γιώργο Χατζημάρκο, Δήμαρχε, Αντώνη Καμπουράκη, κε Δήμαρχε της Χάλκης, αγαπητά μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΠΑΑ, του Προγράμματος της Αγροτικής Ανάπτυξης της χώρας μας. Καταρχήν θα ήθελα να ξεκινήσω λέγοντας σε όλους εσάς στην καθεμία και στον καθένα ξεχωριστά τα μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ. Ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ για τη συμβολή σας στο να φτάσουμε εδώ, στη 12^η Συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης και να έχουμε έναν απολογισμό τόσο θετικό και τόσο αποδοτικό για τον Έλληνα αγρότη, για τον Έλληνα παραγωγό, για τη στήριξη... Ερμηνεύω

τα αισθήματα του καθενός λέγοντάς σας ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ. Επίσης θα ήθελα να μου επιτρέψετε μία ειδική αναφορά και στον Κώστα τον Μπαγινέτα, ο οποίος έχει βάλει όχι λιθαράκι, έχει βάλει πολύ γερές βάσεις και στον Δημήτρη τον Παπαγιαννίδη, αλλά μια ιδιαίτερη αναφορά στον Νίκο τον Μανέτα. Στον Νίκο το Μανέτα ο οποίος ως Προϊστάμενος της Διαχειριστικής δίνει τον καλύτερό του εαυτό μέρα μέρα, στιγμή για να πετυχαίνουμε πάντα το καλύτερο. Και θα ήθελα να μου επιτρέψετε να αναφερθώ σε δύο παραδείγματα. Δύο παραδείγματα που νομίζω ότι είναι εξαιρετικά σημαντικά, γιατί ξέρετε πολλές φορές όλα αυτά τα οποία κάνετε όλα αυτά τα οποία εγκρίνετε και μέσα από τις γραπτές διαδικασίες και όλη την προσπάθεια την οποία κάνετε όλοι εσείς στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος, πολλές φορές δεν το συνειδητοποιούμε. Θα ήθελα λοιπόν να υπενθυμίσω πρώτα απ' όλα ένα νούμερο: 705 εκατομμύρια. Ναι Περιφερειάρχη, δεν άκουσες λάθος. 705 εκατομμύρια είναι τα χρήματα τα οποία δίνονται για την ενίσχυση της βιολογικής καλλιέργειας στη χώρα μας, βιολογικής και γεωργίας και κτηνοτροφίας και μελισσοκομίας. 705 εκατομμύρια στήριξη για να ενδυναμώσουμε την παραγωγή βιολογικών προϊόντων μέσα σε τρία χρόνια. Ξεκίνησε από τον Ιούλιο του '22 και θα ολοκληρωθεί τον Ιούλιο του '25 και με αυτά τα χρήματα ουσιαστικά δίνεται η δυνατότητα για τη στροφή προς τη βιολογική καλλιέργεια και προς την παραγωγή βιολογικών προϊόντων. Προϊόντα τα οποία είναι υψηλής διατροφικής αξίας, υψηλής ποιότητας, πολλές φορές φτάνουν να έχουν ακόμα και ισχυρισμό υγείας και προϊόντα στα οποία δίνουμε τη δυνατότητα όχι μόνο στον παραγωγό να έχει προστιθέμενη αξία από το παραγόμενο προϊόν του, όχι μόνο στον τόπο να ενισχυθεί γιατί πολλές φορές αυτά τα προϊόντα ειδικά στις νησιωτικές περιοχές είναι προϊόντα με brand name για τον τόπο στον οποίο παράγονται, αλλά προϊόντα τα οποία όμως δίνουνε την ευκαιρία στους καταναλωτές όχι μόνο της Ελλάδος αλλά και της Ευρώπης και διεθνώς, γιατί πάρα πολλά από αυτά εξάγονται, να καταναλώνουν πολύ σημαντικά προϊόντα. Αυτά λοιπόν τα 705 εκατομμύρια πιστέψτε με θα πιάσουν τόπο και πιάσουν τόπο. Ένα παράδειγμα τελευταίο και με αυτό θα κλείσω είναι το τελευταίο μέτρο το οποίο φτιάχνεται πρόσφατα που αφορά την στήριξη της κτηνοτροφίας για την αύξηση των τιμών των ζωοτροφών. Γνωρίζουμε όλοι ότι η Ουκρανική κρίση, ο πόλεμος στην Ουκρανία, έχει βάλει τα δικά του δεδομένα και τα δικά του νέα χαρακτηριστικά με κατακόρυφη αύξηση του κόστους παραγωγής με αλλαγή όλων των συνθηκών και των όρων της παραγωγής και ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει για την ελληνική γεωργία και κτηνοτροφία. 89 εκατομμύρια λοιπόν είναι αυτά τα οποία δίνεται ειδικό μέτρο στήριξης για ζωοτροφές για τους κτηνοτρόφους μας. Είναι αυτό το μέτρο για το οποίο έχει ήδη βγει Υπουργική Απόφαση και μέσα στις επόμενες μέρες ο κύριος Παπαγιαννίδης και ο κύριος Μανέτας και ο αρμόδιος Υφυπουργός, ο Γιώργος ο Στύλιος θα εκδώσουν και τη σχετική πρόσκληση. Σε αυτό λοιπόν το μέτρο όμως έχουμε κι άλλο ένα καλό νέο το οποίο νομίζω ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό αγαπητέ Περιφερειάρχη. Έχουμε οριζόντια προσαυξημένη στήριξη για τους κτηνοτρόφους των νησιωτικών περιοχών, πρόσθετη στήριξη 15%. Δηλαδή, τι σημαίνει αυτό; Κτηνοτρόφος ο οποίος δραστηριοποιείται σε νησί θα πάρει 15% περισσότερη χρηματοδότηση από τον αντίστοιχο συνάδελφό του κτηνοτρόφο που δραστηριοποιείται στην ηπειρωτική Ελλάδα. Γιατί; Γιατί οι όροι και οι συνθήκες στα νησιά είναι διαφορετικοί. Γιατί η ρήτρα της νησιωτικότητας και ο όρος της νησιωτικότητας για το ΠΑΑ δεν είναι μια λέξη και μία έννοια. Είναι μία πράξη και ένα έργο. Και φαίνεται στην

πράξη και σε αυτό ακριβώς το ειδικό πρόγραμμα στήριξης, δίνοντας έτσι σιγά σιγά και το κίνητρο και το παράδειγμα να το ακολουθούν πλέον όλοι όσοι ασκούν πολιτική, να ασκούν ειδική πολιτική για τα νησιά μας. Δε θα ήθελα να πω περισσότερα, θα ήθελα μόνο κλείνοντας ως Γενικός Γραμματέας Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που έχω ευθύνη και στην γεωργία και στην κτηνοτροφία και στα τρόφιμα, να σας πω ότι οι δυνατότητες οι χρηματοδοτικές είναι αυτές οι οποίες αποτελούν το οξυγόνο για την ανάπτυξη του αγροτικού μας τομέα και για τους αγρότες μας. Ας βάλουμε λοιπόν όλοι τα δυνατά μας, είμαστε εδώ όλοι παρόντες και παρούσες, βλέπω και εκπροσώπους από τον επιστημονικό κόσμο της χώρας, επιτρέψτε μου μια ειδική αναφορά στην αγαπημένη καθηγήτρια την κυρία Αμοροπούλου και σε τόσους άλλους οι οποίοι είναι εδώ για να μπορέσουμε να κάνουμε το καλύτερο δυνατό. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και εύχομαι δύναμη σε όλους για να πετυχαίνετε πάντα το καλύτερο και να καμαρώνουμε πάντα όπως καμαρώνουμε τώρα, σήμερα σε αυτή τη 12^η Συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης. Ευχαριστώ πολύ.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος - Παπαγιαννίδης: Ευχαριστώ πολύ την κα Καλογήρου. Είναι η πρώτη τη τάξει Γενική Γραμματέας του Υπουργείου με τις πολλές αρμοδιότητες. Απολαμβάνουμε τη συνεργασία μαζί της και τώρα θα δώσω το λόγο στον εκπρόσωπο του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, τον κύριο Γιάννη Φίρμπα, ο οποίος θα μιλήσει διαδικτυακά. Παρακαλώ, α νάτος, με τον κύριο Φίρμπα είχαμε συνεργαστεί και στην προηγούμενη θητεία μου, συνεργαστήκαμε και όταν ήμουν Γενικός Διευθυντής στο Υπουργείο Υποδομών σε άλλα θέματα μεταφορών και υποδομών, οπότε ξαναεπανήλθαμε στα βασικά, στον πρωτογενή τομέα. Νομίζω ότι με το πρόγραμμά μας δε σας απασχολούμε πολύ. Σας απασχολούμε αρκετά με την αλιεία αλλά με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης νομίζω ότι πάμε πολύ καλά. Λοιπόν, έχετε το λόγο αγαπητέ Γιάννη.

Γιάννης Φίρμπας: Ευχαριστώ αγαπητέ Δημήτρη. Ελπίζω να ακούγομαι. Καλημέρα σε όλους. Μακάρι να μας απασχολούσαν όλοι όπως το τελευταίο διάστημα μας απασχολείτε εσείς, δηλαδή θετικά. Η συνεργασία μαζί σας και με όλο το πάνελ – τι να πω με τον Περιφερειάρχη, με τη Χριστιάνα, με το Νίκο, με σένα, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή – ήτανε πάντα εξαιρετική η συνεργασία μας. Αλλά όπως έχω επανειλημμένα πει τα τελευταία χρόνια μας έχετε αποδείξει ότι μπορείτε να κάνετε εξαιρετικού επιπέδου και αποτελεσματικότητας δράσεις επ' ωφελεία όχι απλά της απορρόφησης του προγράμματος αλλά επ' ωφελεία της ελληνικής οικονομίας και των Ελλήνων αγροτών. Το πρόγραμμα του ΕΣΠΑ της τρέχουσας περιόδου μοιάζει – τουλάχιστον αυτή τη στιγμή – το πρόγραμμα του ΠΑΑ της τρέχουσας περιόδου μοιάζει αυτή τη στιγμή να είναι η τελευταία φορά που επισήμως βρισκόμαστε κάτω από την ίδια ομπρέλα. Γιατί στη νέα προγραμματική περίοδο προς λύπη μας θα λέγαμε εμείς της πολιτικής συνοχής, αλλά αυτό δεν είναι σε μας να το κρίνουμε, δεν είναι κάτω από την ευρύτερη ομπρέλα επίσημα των κανονισμών και της νέας προγραμματικής περιόδου, δεν μπορεί όμως αυτονοήτως παρά να αποτελεί μέρος της συνολικότερης αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας. Γιατί περιφερειακή ανάπτυξη χωρίς περιφερειακή ανάπτυξη είναι πουκάμισο αδειανό. Δεν ξέρω πως θα το μεταφράσουν οι ειδικοί διερμηνείς για τους φίλους μας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Είναι πραγματικά εντυπωσιακά τα επιτεύγματά σας. Τό'χα πει από την πρώτη στιγμή με το ευφυολόγημα περί του μαγικού φίλτρου, αλλά τα στοιχεία κάθε χρόνο δείχνουν ακόμα και καλύτερα. Και νομίζω ότι δεν είναι ένα φίλτρο πια. Είναι μια συνολική προσπάθεια, είναι η προσπάθεια του Υπουργείου, είναι η προσπάθεια της Διαχειριστικής Αρχής, τόσο του Κώστα του Μπαγινέτα προηγούμενα, που συγγνώμη Κώστα δεν αναφέρθηκα σε σένα και την εξαιρετική συνεργασία, όσο και με σένα Δημήτρη τώρα. Έχετε εντυπωσιακότατα στοιχεία. Δηλαδή από εκεί που εκκινήσατε από απορροφήσεις δαπάνες της τάξεως των 700 – 800 εκατομμυρίων καταφέρνετε – και υποθέτω θα ειπωθούν ενδελεχώς στη συνέχεια – να κινείστε στο 1,2 δισεκατομμύριο ευρώ μέσα σε ένα χρόνο. Και αυτά για το capacity των ελληνικών αρχών είναι πραγματικά εντυπωσιακό και σας ευχαριστούμε και εμείς γι' αυτό. Νομίζω και χρήσιμο θα ήτανε να πω εδώ ότι την ίδια εντυπωσιακή αποτελεσματικότητα αποδεικνύουν και πολύ πρόσφατα ολοκληρώθηκαν οι Επιτροπές Παρακολούθησης των υπολοίπων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ για την περίοδο 2014 – 2020, όπου η Ελλάδα αναδεικνύεται στις πρώτες θέσεις σε μόνιμη βάση τα τελευταία χρόνια των απορροφήσεων αλλά και της αποτελεσματικής υλοποίησης των προγραμμάτων. Είναι μια συνδυασμένη προσπάθεια. Απαίτησε πάρα πολύ σκληρή δουλειά από όλους κι εσείς το ζήσατε και με τις διαπραγματεύσεις για τη νέα περίοδο, όπως το ζήσαμε κι εμείς, όπου παράλληλα οι ίδιοι άνθρωποι σε όλη τη χώρα δουλεύαμε ακατάπαυστα για να πετυχαίνουμε για το 2014 – 2020 αποτελεσματική υλοποίηση και βαίνουμε επιτυχώς προς την ολοκλήρωση, χωρίς απώλειες πόρων, χωρίς ανησυχίες στις περισσότερες των περιπτώσεων με ελάχιστα σημεία τα οποία αντιμετωπίζονται. Αλλά και ταυτόχρονα εγκρίναμε το ΕΣΠΑ πρώτο απ' όλη την Ευρώπη και μακράν της δεύτερης χώρας, ολοκληρώθηκε η έγκριση όλων των τομεακών προγραμμάτων και τις επόμενες μέρες εγκρίνεται και το πρόγραμμα της τεχνικής βοήθειας. Και πλέον εμείς, η οικογένεια του ΕΣΠΑ και εσείς, πλέον οι συγγενείς μας στην κοινή αναπτυξιακή προσπάθεια, νομίζω ότι πλησίστιοι πορευόμαστε σε ικανοποιητικότητες όχι απλά απορροφήσεις αλλά και έναρξη – εκκίνηση της νέας περιόδου. Και σ' αυτό είστε επιτυχημένοι, ολοκληρώσατε την έγκριση, επωφεληθήκατε απόλυτα και συγχαρητήρια γι' αυτό, για το μόνονους ας το πω έτσι, των δύο ετών που δεν το αφήσατε καθόλου να πάει χαμένο και μπράβο γι' αυτό. Δεν έχω να πω κάτι άλλο. Όλο μπράβο, μπράβο, μπράβο, ίσως παρεξηγηθώ, για να το απαλύνω, δεν το κάνω γιατί είμαστε στην ίδια ομάδα Δημήτρη, είναι γνωστό ότι είσαι Ολυμπιακός εγώ είμαι Παναθηναϊκός, αλλά τ' αποτελέσματα μιλάνε από μόνα τους. Καλή συνέχεια, συγχαρητήρια για την πολύ καλή δουλειά, όλα θα πάνε καλά, είναι βέβαιο. Καλή συνέχεια σε όλους, καλή δύναμη. Δυστυχώς γιατί πιέζομαι πάρα πολύ θα αποχωρήσω για λίγο και θα επανέλθω για να παρακολουθήσω τα τεκταινόμενα. Σας ευχαριστώ όλους και οι συνεργάτες μου και εγώ και ο Γενικός Γραμματέας που επειδή ξεκίνησα με τους χαιρετισμούς ξέχασα να μεταφέρω και του Υφυπουργού και του Υπουργού και του Γενικού Γραμματέα, του κυρίου Σκάλκου τα αντίστοιχα. Μιλώ για λογαριασμό τους σ' αυτή μου την παρέμβαση. Ευχαριστούμε πάρα πολύ. Καλή δύναμη, καλή συνέχεια σε όλους.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος - Παπαγιαννίδης: Ευχαριστούμε πάρα πολύ τον κύριο Φίρμπα. Έχουμε μια εξαιρετική συνεργασία. Εγώ μάλιστα να μιλήσω για τον Γενικό του Γραμματέα με τον

οποίον συνεργάζομαι στενά, ο οποίος υπήρξε και στέλεχος ένα φεγγάρι της Διαχειριστικής κι έτσι - όχι ένα φεγγάρι, αρκετά χρόνια, ναι - ξέρει πολύ καλά το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης κι έτσι έχουμε έναν άνθρωπο που και μας βοηθάει, γιατί οι πιστώσεις δεν είναι πάντα εύκολες. Σας λέω ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα ν+3 απορροφήσεων στο Υπουργείο, αλλά και το να μας διαθέτει και τις πιστώσεις που θέλουμε κι έτσι γι' αυτό φέτος ούτε καν το 1,2 θα το ξεπεράσουμε και κατά πολύ το 1,2 που 'χαμε θέσει. Εγώ στην αρχή ήμουν λίγο μετριοφρων το ένα δις, μετά πήγαμε ένα δύο, τώρα θα πάμε και ακόμα περισσότερο γιατί μας βοήθησε η σκληρή δουλειά που έγινε κυρίως στους Νέους Αγρότες και στη Βιολογική. Γιατί έτσι απολαμβάνεις τους καρπούς των σωστών απορροφήσεων. Να δώσω το λόγο στον κύριο Filip Busz είναι ο εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από τη Γενική Διεύθυνση Γεωργίας και Ανάπτυξης. Κύριε Busz έχετε το λόγο.

Εκπρόσωπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Filip Busz: Thank you, καλημέρα. On my own behalf and on behalf of my small team, Loukia and Niko, I would like to welcome all participants. In the first place of course Minister Stiliou, but also I understand Governors, Mayors, Chairmen of the Councils, of course Secretaries General and everybody who has decided to come and join this 12th Committee of the Program.

Διερμηνεία: 12^η Επιτροπή του Προγράμματος. Από τη δική μας την πλευρά θα θέλαμε να σας δώσουμε συγχαρητήρια για την επιλογή του χώρου. Ερχόμενος από τις παγωμένες Βρυξέλλες, η Ρόδος είναι ένας θαυμάσιος προορισμός. Και να ξεκινήσω πρώτα απ' όλα με κάποια λόγια για την υλοποίηση του προγράμματος. Η εκτίμησή μας είναι θετική. Έχετε φτάσει περίπου το 64%...

Εκπρόσωπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Filip Busz: ... will present more updated figures. There is also a very high level of commitment practically showing that the amounts have been...

Διερμηνεία: ... επιπέδου που δείχνουν ότι έχουν απορροφηθεί αυτά τα χρήματα. Έχετε δημιουργήσει και ένα μαξιλάρι για τα χρήματα αυτά. Γιατί όλοι γνωρίζουμε ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο σε καταστάσεις στην αγορά αρκετά πολύπλοκη και αυτό σημαίνει ότι οι δικαιούχοι έχουν, αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες στο να κάνουν τα σχέδιά τους με τις επενδύσεις. Θα πρέπει να πούμε ότι το Πρόγραμμα είναι λίγο πιο κάτω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής επομένως ο ανταγωνισμός είναι πολύ ισχυρός. Θα πρέπει να δεχτούμε όμως ότι τα 1,2 εκατομμύρια, αυτό το επίπεδο που έπρεπε να φτάσετε το τρέχον έτος. Υπάρχει ένα πρόβλημα όμως ότι θα πρέπει να συνεχίσετε με τον ίδιο ρυθμό τουλάχιστον για τα επόμενα δύο χρόνια. Γιατί έχουμε τρία χρόνια που έχουν απομείνει και ένα τρίτο των χρημάτων και υπάρχει και ένας νέος παράγοντας και αυτός ο παράγοντας είναι η καινούρια πολιτική ΚΑΠ που ξεκινάει επισήμως από την 1^η Ιανουαρίου. Εδώ επίσης να πω ότι εγώ και όλη η ομάδα μου με πολύ αποφασιστικό τρόπο, επαγγελματικό τρόπο έχει διεξάγει τις διαπραγματεύσεις και πιστεύω χωρίς απλά να λέω ωραία λόγια ότι πρόκειται για μια επιτυχία και από τις δύο πλευρές το ότι ολοκληρώθηκαν οι διαπραγματεύσεις. Κάτι το οποίο θεωρούμε πολύ ουσιαστικό, πολύ καλό, μια πολύ καλή βάση για την υλοποίηση της ευρωπαϊκής πολιτικής ΚΑΠ 2023-27. Έχουμε δει με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και ικανοποίηση τα λόγια του κύριου Υπουργού

που ανέφερε όλες τις προσπάθειες οι οποίες έχουν καταβληθεί όσον αφορά τις προσπάθειες ώστε να γίνουν πιο αποτελεσματικές και με την υποστήριξη των συστημάτων πληροφορικής. Αυτό είναι ένα στοιχείο το οποίο θα βοηθήσει την περαιτέρω υλοποίηση του τρέχοντος προγράμματος αλλά επίσης και στο άμεσο μέλλον την υλοποίηση της πολιτικής ΚΑΠ. Γιατί όλοι γνωρίζουμε ότι η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα δεν ήταν πάντα το ισχυρό χαρτί της χώρας σας. Περιμένουμε με ανυπομονησία να δούμε τα έργα αύριο, εγώ και η ομάδα μου και με αρκετούς από εσάς, γιατί είναι πάρα πολύ σημαντικό πάντα να βλέπει κανείς το πως τα προγράμματα υλοποιούνται στην πράξη. Και θεωρούμε ότι αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της αποστολής μας. Εδώ σταματώ. Θα χρειαστεί να μιλήσουμε με κάποιες παρατηρήσεις και σχόλια κατά τη διάρκεια της ημερίδας αλλά ως αρχή ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστούμε τον κύριο Buzs για τα καλά του λόγια. Θα δώσω τώρα το λόγο στο συνάδελφο Γενικό Γραμματέα, τον Κωνσταντίνο Μπαγκινέτα. Ο κύριος Μπαγκινέτας που είναι Γενικός Γραμματέας Αγροτικής Πολιτικής και Διεθνών Σχέσεων, έφερε σε πέρας το δύσκολο έργο μαζί με την Διαχειριστική Επιτροπή αλλά ο ίδιος ήταν επικεφαλής της διαπραγματεύσεως, της πολυετούς διαπραγματεύσεως, η υποβολή ενός στρατηγικού σχεδίου και η έγκριση του προγράμματος είναι μια αρκετά δύσκολη υπόθεση, την έφερε σε πέρας με μεγάλη επιτυχία και βέβαια μεταξύ των και σε πολύ καλή σειρά γιατί και αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη γιατί η νωρίτερη έγκριση του προγράμματος, νωρίτερα από πάρα πολλά, τα περισσότερα κράτη – μέλη, βοηθάει στην ταχύτερη υλοποίηση του προγράμματος. Αγαπητέ Κώστα έχεις το λόγο.

Γεν. Γραμματέας Αγροτικής Ανάπτυξης & Διεθνών Σχέσεων – Μπαγκινέτας: Ευχαριστώ Δημήτρη, καλημέρα και από μένα σε όλες και όλους και σ' εσάς που βρίσκεστε σήμερα εδώ σε αυτή την όμορφη τοποθεσία της Ελλάδας μας και σε όσους μας παρακολουθούν από το διαδίκτυο. Εγώ θα ήθελα να κάνω μία σύντομη αναδρομή με βάση μια παρουσίαση σύντομη που έχω ετοιμάσει. Θα επικεντρωθώ λίγο στο στρατηγικό σχέδιο και στο και στην πολύ ενδιαφέρουσα πορεία που είχαμε από την αρχή μέχρι το τέλος πριν από λίγο καιρό. Δεν ξέρω αν μπορεί να μπει και η παρουσίαση. Αυτό που ήθελα να πω είναι ότι επειδή βρίσκομαι στο Υπουργείο από την αρχή της παρούσας κυβέρνησης, από τον Ιούλιο του '19, και έχω παρακολουθήσει όλα όσα μας έχουν συμβεί με την καλή και την κακή έννοια εντός του Υπουργείου, αυτό που θα ήθελα να πω είναι ότι προσπαθήσαμε και το καταφέραμε με τη βοήθεια όλων σας, και των στελεχών του Υπουργείου και των Διαχειριστικών Αρχών και των Εποπτευόμενων Φορέων, να προχωρήσουμε πάρα πάρα πολλά πράγματα και να αντιμετωπίσουμε και όλα όσα συνέβησαν. Ευχαριστώ. Δεν ήταν λίγα αυτά που καλεστήκαμε όλοι μαζί να αντιμετωπίσουμε προς όφελος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων τόσο της πανδημίας του κορωνοϊού όσο και της Ουκρανικής κρίσης και του πολέμου στην Ουκρανία για τους παραγωγούς μας και τους αγρότες μας αλλά ταυτόχρονα να συνεχίσουμε και να αναδείξουμε πράγματα της αγροτικής μας πολιτικής όπως και να ξεμπλοκάρουμε πράγματα που βρήκαμε και περιμέναμε και τα οποία, τους καρπούς των οποίων βλέπουμε και φέτος και πέρσι όσον αφορά τις απορροφήσεις, τις εντάξεις, τις επενδύσεις, όλα όσα

θα δείτε και αύριο αγαπητέ Φίλιπ, Λουκία και Νίκο και στο νησί της Ρόδου. Γίναν πολλά πράγματα, καταφέραμε ταυτόχρονα να λειτουργούμε όχι σε ένα ή σε δύο αλλά σε τρία καράβια. Γιατί ήταν τα προγράμματα που έπρεπε να ξεμπλοκάρουν και να προχωρήσουν, έπρεπε να γίνει το πρόγραμμα της Νέας Δημοκρατίας και της αγροτικής μας πολιτικής. Έπρεπε ταυτόχρονα να αντιμετωπιστούν κρίσεις – προβλήματα προς όφελος των παραγωγών μας, προκειμένου να μείνουν και να συνεχίσουν να δραστηριοποιούνται. Και βέβαια η μεγαλύτερη μάχη με την καλή έννοια του όρου του στρατηγικού σχεδίου της κοινής αγροτικής πολιτικής 2023-27. Είχα την τύχη να συμμετάσχω από την αρχή στο πλευρό του πρωθυπουργού του Κυριάκου Μητσοτάκη από τότε που γίνονταν διαπραγματεύσεις για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021- 27 όπου μια πολύ μεγάλη, σημαντική επιτυχία είναι ότι καταφέραμε σαν χώρα, σαν κράτος – μέλος να διατηρήσουμε τους πόρους και ένα σημαντικό κονδύλι να εισρεύσει ξανά στα ταμεία του Υπουργείου και της χώρας μας όσον αφορά την προγραμματική περίοδο 2021- 27, 19,3 δις όπως προείπε και ο Υπουργός ο κύριος Στύλιος. Και ταυτόχρονα μην το ξεχνάμε και αυτό και το Ταμείο Ανάκαμψης. Ταυτόχρονα τα είχαμε και αυτά, όπου σε συνεργασία με τα στελέχη του Υπουργείου και της Διαχειριστικής καταφέραμε και από εκεί να – το οποίο δεν ήταν αυτονόητο να το προσπαθούσαμε - να πάρουμε και σημαντικούς πόρους, να διοχετευθούν σημαντικοί πόροι στο Υπουργείο προκειμένου και αυτό, αυτοί οι πόροι ταυτόχρονα με τους πόρους της ΚΑΠ και του ΠΑΑ να διοχετευθούν σε αναπτυξιακά μέτρα. Συγκριτικά για να έχετε και μια εικόνα της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου 2014-20 με την καινούρια 2021-27 σε τρέχουσες τιμές βλέπετε ότι οι πόροι πάνω κάτω είναι οι ίδιοι 19,4 με 19,3 δις και αυτό είναι και ένα μεγάλο στοίχημα Φιλίπ. Στη βάση των προτεραιοτήτων της νέας ΚΑΠ αλλά και στη βάση των στόχων που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσα απ' την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και από τη στρατηγική το Αγρόκτημα στο Πιάτο, αυτά τα χρήματα να πιάσουν τόπο πραγματικά να γίνουν εργαλείο, αναπτυξιακό εργαλείο στα χέρια γεωργών, κτηνοτρόφων, μελισσοκόμων, εταιριών, συνεταιρισμών, ομάδων παραγωγών προκειμένου η αγροτική μας παραγωγή να συνεχίσει ακόμα καλύτερα, ακόμα πιο δυνατά και ακόμα πιο ουσιαστικά προς όφελος όλων ημών. Ναι, ναι, εδώ θα το πω και ας με συγχωρέσει ο φίλος ο Γιάννης ο Φίρμπας, είναι ΠΑΑ και ΚΑΠ Γιάννη, δεν είναι ΕΣΠΑ όλα. Εντάξει; Μην ξεχνιόμαστε. Κι εδώ είναι το χρονοδιάγραμμα πάνω από τρία χρόνια. Γιατί μην ξεχνάμε ότι ξεκίνησε η κουβέντα για τη νέα ΚΑΠ Ιούνιο του '18, τότε βγήκαν οι πρώτοι κανονισμοί. Από την προηγούμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από τον προηγούμενο Επίτροπο, τον κ. Χόγκαν και συνεχίστηκε. Και ευοδώθηκε 21 Νοεμβρίου του '22. Πάνω από τρία χρόνια διαπραγματεύσεων, πάνω από τρία χρόνια σχεδιασμών, πάνω από τρία χρόνια διαβουλεύσεων στα πλαίσια που μπορούσαμε και όσο καλύτερα γινόταν γιατί είχαμε να αντιμετωπίσουμε και την πανδημία του κορωνοϊού, η οποία δυσκόλεψε κι άλλαξε όλα τα δεδομένα. Η ίδια η φιλοσοφία και το σκεπτικό του στρατηγικού σχεδίου καινούρια, συνδυασμός και συγχώνευση των δύο πυλώνων σε έναν, γίνανε πάρα πολλά πράγματα πρωτόγνωρα, που δεν είχαν ξαναγίνει ποτέ. Τουλάχιστον τα 15 χρόνια που ασχολούμαι εγώ με όλα αυτά τα μέτρα και το ΠΑΑ και παρακολουθώ τις διεργασίες και από την άλλη επαγγελματική μου έτσι δραστηριότητα τέτοια πράγματα δεν είχαν ξαναγίνει. Γίναν ταυτόχρονα όπως επίσης δεν είχαν ξαναγίνει σε ταυτόχρονα τόσα επίπεδα. Και επειδή είχα τη χαρά και την τιμή να το παρακολουθήσω και ως

αντιπολίτευση αλλά και ως κυβέρνηση, αυτά τα πράγματα πραγματικά απαιτήσαν διάθεση, κόπο, ιδρώτα, προσπάθεια και οφείλω εδώ και άλλη μια φορά δημοσίως όλες και όλους σας να σας ευχαριστήσω από καρδιάς και βέβαια τους φίλους πλέον στις Βρυξέλλες μετά από τα τόσα ταξίδια και τις τόσες πολύωρες διαπραγματεύσεις, κουβέντες, συζητήσεις, να τα φέρουμε εις πέρας. Είναι, νομίζω ότι αυτή είναι η πιο χαρακτηριστική έτσι διαφάνεια της παρουσίας γιατί πραγματικά δε νομίζω ότι έχει ξανασυμβεί ή και με τη δικιά σας εμπειρία Φιλίπ, Λουκία, Νίκο, δε νομίζω ότι έχουν ξαναντιμετωπίσει εντός και εκτός των κρατών – μελών μια τόσο έτσι δύσκολη αλλά πολύ – πως να σας το πω – εκπαιδευτική διαδικασία. Νομίζω ότι από δω και πέρα, ευφυολογώντας, νομίζω ό,τι κι αν συμβεί είμαστε έτοιμοι να το αντιμετωπίσουμε. (Γελάει) Σύντομα να αναφέρω λίγο τις Παρεμβάσεις του Πυλώνα Ι και εδώ καινούρια θέματα, καινούριες παρεμβάσεις, καινούρια μέτρα, τα οποία δεν είχαν ξαναγίνει. Εμβληματικό όλων και διαφορετικό το οποίο θα το φέρουμε κι αυτό εις πέρας τώρα με την επόμενη φάση της εφαρμογής του στρατηγικού μας σχεδίου, τα Οικολογικά Σχήματα, το Καινούριο Πρασίνισμα, η Αναδιανεμητική Ενίσχυση. Ο Πυλώνας Ι περιλαμβάνει πολλών ειδών μέτρα διαφορετικά και καινούρια. 15 δισεκατομμύρια για το 2023-27 και με τη βοήθεια τη δικιά σας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας τα εξειδικεύσαμε και αυτό που πετύχαμε και καταφέραμε είναι τις προτεραιότητες και τους στόχους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να τα μεταφράσουμε σε τέτοιες δράσεις και παρεμβάσεις που να είναι κατανοητά, κατανοητές από τους απλούς παραγωγούς μας στο χωράφι. Το φέραμε από την ατμόσφαιρα των Βρυξελλών στο χωράφι του παραγωγού μας και στο στάβλο του κτηνοτρόφου μας προκειμένου όλα αυτά να πιάσουν τόπο προς όφελος και των δύο. Κάτι άλλο που κάναμε και το προσπαθήσαμε και το πετύχαμε για πρώτη φορά: 10% μεταφορά πόρων από τον Πυλώνα Ι στον Πυλώνα ΙΙ, που δείχνει και την αναπτυξιακή πολιτική που εφαρμόσαμε και συνεχίζουμε να εφαρμόζουμε στο Υπουργείο. Δεν έχει ξαναγίνει. Μεταφέραμε ένα πολύ σημαντικό ποσό από τον Πυλώνα Ι στον Πυλώνα ΙΙ ακριβώς γι' αυτό το πράγμα, για να μπορούμε να έχουμε, όπως προαναφέρθηκαν, τέτοιου είδους επενδυτικά μέτρα, όπως είναι η Βιολογική Γεωργία, οι Νέοι Αγρότες, τα Σχέδια Βελτίωσης, η Μεταποίηση, τα Δημόσια Έργα. Γιατί αυτά είναι που χρειαζόμαστε, αυτά έχουν που δίνουν τη δυνατότητα της μεσομακροπρόθεσμης ανάπτυξης και αυτά ήταν που και μέσα από το στρατηγικό μας σχέδιο και απ' τις διαβουλεύσεις παρουσιάστηκαν και ζητήθηκαν. Οπότε έγινε και αυτή η προσπάθεια, αγκαλιάστηκε απ' τις Βρυξέλλες και προχωράμε. Συνοπτικά, αυτό που θα ήθελα να δώσω λίγο βαρύτητα και να το αναφέρω είναι ότι οι επενδύσεις, όσον αφορά τη χρηματοδότηση των επενδύσεων 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Αυτά που θα έρθουν, όχι αυτά που υλοποιούνται, όχι αυτά που ξεμπλόκαραν και συνεχίστηκαν από το 2014-20, όχι αυτά που υλοποιούνται και προχωρούν τη μεταβατική περίοδο 2021-22 αλλά και αυτά που έρχονται απ' την επόμενη, απ' την επόμενη χρονιά. Σε συνεργασία και προετοιμασία με τις αρμόδιες Υπηρεσίες Εφαρμογής, με τους Εποπτευόμενους Φορείς, με τις Υπηρεσίες του Υπουργείου, όλοι είμαστε εδώ προκειμένου να προετοιμάσουμε το έδαφος να τα δούμε και αυτά να ξεκινάνε, να ξεμπλοκάρουμε όλες τις παρεμβάσεις και του Υπουργού και του Γενικού Γραμματέα εδώ του συναδέλφου και της συναδέλφου της Χριστιάνας προκειμένου αυτά να γίνουν όσο γίνεται πιο σύντομα, όσο γίνεται πιο απλά, όσο γίνεται πιο εύκολα για τους παραγωγούς μας, να πιάσουν τόπο, όπως είναι και το σύνθημα, και

να είμαστε εδώ και την επόμενη χρονιά και τις μεθεπόμενες χρονιές, υγιείς όλες και όλοι μας να τα βλέπουμε, να τα χαιρόμαστε και να συνεχίζουμε και να χτίζουμε πάνω σε αυτό. Αυτό που θα ήθελα να πω τελειώνοντας είναι ότι νομίζω βρισκόμαστε στη θέση Υπουργέ, Γενικοί Γραμματείς, φίλοι, συνάδελφοι, μιας πρωτοφανούς εποχής, νομίζω τέτοια εισροή πόρων, τέτοια χρηματοδοτικά εργαλεία που έχουν εισρεύσει σε όλα τα κράτη – μέλη και στο δικό μας, δεν έχει ξαναυπάρξει. Νομίζω το μεγαλύτερο στοίχημα όλων μας, αυτοδιοίκησης, Υπουργείου, Υπηρεσιών, επαγγελματιών του κλάδου, παραγωγών είναι όλα αυτά να βρούμε τον πιο ευέλικτο, τον καλύτερο τρόπο να τα συνδυάσουμε, να τα χρησιμοποιήσουμε και να τα βάλουμε να δουλέψουν για λογαριασμό όλων μας. Σε συνεννόηση και σε συνεργασία και με τα συναρμόδια Υπουργεία και όλους τους υπόλοιπους φορείς, πιστεύω, γιατί αυτό έχει δείξει η πορεία μας μέχρι τώρα, τρειςίμισι χρόνια και, ότι είμαστε εδώ και για τα εύκολα και για τα δύσκολα, συνεργαζόμαστε και βάζουμε όλοι πλάτη προς όφελος του παραγωγού μας, προς όφελος της αγροτικής μας οικονομίας, προς όφελος της αγροτικής μας περιφέρειας. Και είναι άλλος ένας τρόπος και άλλος ένας έτσι λόγος γιατί εγώ όπου βρεθώ και όπου σταθώ πάντα προσπαθώ να το κάνω, το ΕΣΠΑ να καταστεί δεύτερο στη σειρά, και πρώτη να είναι η ΚΑΠ και το ΠΑΑ. Και τώρα με τη βοήθεια και την προσπάθεια όλων αυτών είναι και καταγεγραμμένο το Υπουργείο μου, εγώ μπορώ να πω και λίγα περισσότερα... (Γελάει) Αλλά σε καλό κλίμα συναδελφικότητας και συνεργασίας σιγά σιγά και το Υπουργείο μας να πάρει τη θέση που του αξίζει, αλλά και το ΠΑΑ και η ΚΑΠ γιατί πραγματικά, όπου και να βρεθούμε όπου και να σταθούμε μες την αγροτική ελληνική περιφέρεια αυτό βλέπουμε και αφουγκραζόμαστε. Και πάλι σας ευχαριστώ όλες και όλους και καλή συνέχεια στις εργασίες σας.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Και πάλι θερμά συγχαρητήρια στον κ. Μπαγκινέτα. Θα ήθελα να δώσω το λόγο τώρα στον Περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαίου, τον φίλο τον Γιώργο τον Χατζημάρκου που μας φιλοξενεί. Θα μιλήσουν όσοι είναι εδώ, Δήμαρχοι και ο Περιφερειάρχης, οι κύριοι βουλευτές εφόσον επιθυμούν διαδικτυακά θα τους δώσουμε αμέσως μετά το λόγο. Παρακαλώ αγαπητέ Γιώργο.

Περιφερειάρχης Νοτίου Αιγαίου – Χατζημάρκος: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε, κύριε Υπουργέ, κύριε Δήμαρχε Ρόδου, κύριε Δήμαρχε Χάλκης, αγαπητή Χριστιάνα, αγαπητοί κύριοι Γραμματείς, κύριε Παπαγιαννίδη, κύριε Μπαγκινέτα, τα μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αγαπητά μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΠΑΑ σας καλωσορίζω στη Ρόδο και σας ευχαριστούμε για την επιλογή σας. Είναι μια επιλογή που μας δίνει τη δυνατότητα να κουβεντιάσουμε από κοντά και δια ζώσης, να κουβεντιάσουμε για πράγματα τα οποία στο ΠΑΑ μπορεί να μην είναι πάρα πολύ μεγάλα γιατί εμείς ως περιοχή συμμετέχουμε στην απορρόφηση των πόρων σας με ένα πολύ μικρό ποσοστό, ίσως γι' αυτό και είστε μόνο στο 64% απορρόφηση, μάλλον θα χρειαστείτε τη βοήθειά μας σε αυτό και είμαστε πάντα πρόθυμοι αγαπητέ μου Υπουργέ, εξαιρετικά πρόθυμοι να βοηθήσουμε στην απορρόφηση πόρων. Θα μιλήσουμε, θέλω να σας μιλήσω για τον πρωτογενή τομέα και τις προκλήσεις που έχει μια νησιωτική περιοχή όπως είναι το νότιο Αιγαίο. Ο πρωτογενής τομέας είναι για μας ένα πολύ μικρό ποσοστό της οικονομίας μας.

Γιατί η οικονομία μας είναι κυρίως υπηρεσίες. Η περιοχή μας είναι υπεύθυνη για ένα ποσοστό περίπου 40% όλου του εισερχόμενου τουρισμού της Ελλάδας. Έχει εξαιρετικά αποτελέσματα ειδικά τα τελευταία χρόνια, τα κρίσιμα όπου ήταν η αγωνία πάρα πολύ μεγάλη και οι προβλέψεις που υπήρχαν και από τους διεθνείς, όλους τους διεθνείς οργανισμούς ήταν δυσοίωνες, αυτή η περιοχή και αυτή η περιφέρεια έδωσε τη μάχη πρώτη. Δηλαδή το δύσκολο 2020, το αφόρητα δύσκολο 2020, το 2021 και το 2022 φέρνοντας συγκλονιστικά αποτελέσματα και για τη χώρα, εγώ θα πω για τον ευρωπαϊκό τουρισμό. Λέγοντας ευρωπαϊκό τουρισμό, θέλω να βάζω πάντα στην άκρη του μυαλού μου και της σκέψης μου και του σχεδιασμού μου, να έχω πάντα τον όρο Ευρώπη. Γιατί ξέρετε συναντήσεις σαν κι αυτή και τα θέματα τα οποία συζητάμε σήμερα εδώ, συζητάτε εσείς εδώ, έχουν περάσει ως δεδομένα στο μυαλό πολλών συμπατριωτών μας και επειδή πρόσφατα περάσαμε από καταστάσεις τις οποίες ένας λαός ο οποίος στήριζε πάρα πολύ από την πρόοδό του, την ανάπτυξή του και το εισόδημά του σε στήριξη της Ευρώπης, πήγε και την καταψήφισε, θέλω συχνά να θυμίζω στους συμπατριώτες μας ότι δεν είναι δεδομένη ούτε η σημερινή συζήτηση, ούτε οι πόροι που σήμερα είναι εδώ, οι οποίοι είναι πάρα πολύ μεγάλοι, πάρα πάρα πολύ υψηλοί πόροι. Και αυτό είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών. Αυτό είναι αποτέλεσμα αποφάσεων, οι οποίες αποφάσεις δημιουργούν και δεσμεύσεις. Και σήμερα ζούμε νομίζω σε μία εποχή, στην οποία πρέπει να ενηλικιωθούμε σε ότι αφορά την συμπεριφορά μας την πολιτική. Εννοώντας ότι όλες αυτές οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε ειδικά της τελευταίας περιόδου και μετά την πανδημία και τον πόλεμο στην Ουκρανία και την ενεργειακή κρίση και την κρίση την πληθωριστική σε μια χώρα που είχε και έχει δημοσιονομική κρίση, πρέπει να καταλάβουμε ότι οι αποφάσεις όλες έχουν ένα τίμημα, έχουν ένα κόστος και δωρεάν διαδρομές πια δεν υπάρχουν. Αυτά ήταν στις ψευδαισθήσεις οι οποίες πουλήθηκαν σε καλή τιμή επίσης τα τελευταία χρόνια από επιδέξιους πωλητές πολιτικούς. Πάμε λοιπόν στο πεδίο. Επαναλαμβάνω είμαστε ένα μικρό ποσοστό σαν περιοχή στο ΠΑΑ, όμως υπάρχει challenge εδώ, το άκουσα στην τοποθέτηση του κυρίου Υπουργού. Καταρχήν να τον συγχαρώ για το μεταρρυθμιστικό έργο που έχει γίνει στο Υπουργείο, το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό και εμείς το ζούμε στην περιφέρεια. Τι ήταν ο φυσικός φάκελος για κάποιον ο οποίος βρισκόταν... Γιατί το ακούνε κάποιοι και λένε: έλα μωρέ τι μας είπε τώρα; Εγώ θα σας πω τι σας είπε. Πάρτε τον κάτοικο του Καστελорίζου, πάρτε τον κάτοικο της Ανάφης, πάρτε τον κάτοικο... θα σας πω νησιά της περιφέρειάς μας, της Δονούσας, της Ηρακλείας, της Αστυπάλαιας, της Νισύρου και της Κάσου, που έκανε τη δουλειά όλη αυτή χωρίς να μετακινηθεί. Ξέρετε τι ήταν γι' αυτόν; Απίστευτο έργο, απίστευτο. Το δεύτερο για το οποίο θέλω να ευχαριστήσω και να συγχαρώ είναι για μας, για μας δεν είναι τα λεφτά. Να το ξεκαθαρίσουμε αγαπημένη μου Χριστιάνα. Δεν είναι τα λεφτά. Είναι σημαντικά πάντα, είναι σημαντικά και καλοδεχούμενα. Το γεγονός ότι δεχθήκατε τη νησιωτικότητα και αυξήσατε για τις νησιωτικές περιοχές την επιδότηση, την οικονομική στήριξη, για μας είναι ηθική αναγνώριση πάνω από όλα. Η αναγνώριση, η θεσμική θωράκιση μιας πολύ μεγάλης συζήτησης, που έμοιαζε να είναι αδιέξοδη στο παρελθόν ή να είναι σε πόρτες κλειστές και σε αφτιά κλειστά. Για τους νησιώτες να ξέρετε αυτό το οποίο κάνατε φέτος είναι ηθική αναγνώριση, έχει πάρα πάρα πολύ μεγαλύτερη αξία και από το οικονομικό αυτό καθεαυτό, το οποίο επαναλαμβάνω προφανώς ήταν και παραμένει χρήσιμο, αναγκαίο και είναι και καλοδεχούμενο. Που θέλουμε να δουλέψουμε παρέα; Θέλουμε να

δουλέψουμε παρέα σε αυτό που και ο Υπουργός είπε στην τοποθέτησή του για τη σύνδεση της παραγωγής με την αγορά. Η εποχή έχει πολύ κουβέντα και σωστά, κλιματική αλλαγή, αειφορία, σας καλωσορίζουμε λοιπόν και στον τόπο που έχει νομίζω σήμερα τα περισσότερα εθνικά projects καινοτομίας και αειφορίας, είναι στο νότιο Αιγαίο. Είναι εδώ ο Δήμαρχος της Χάλκης, το πρώτο Gr Eco Island, μεγάλης πρωτοβουλίας, είναι η Αστυπάλαια με το Mobility On Demand, είναι η Τήλος με το Just Go Zero, συγκλονιστικά αποτελέσματα, είναι η Νάξος με το Smart Island, είναι η Σύρος με τα Innovation Centers και η Ρόδος. Εδώ όπου το πολύ μεγάλο, το πολύ μεγάλο project αειφορίας, Sustainability, το Ρόδος Co-Lab στον τουρισμό έρχεται σε μια πενταετία να χτίσει τον πρώτο αειφόρο τουριστικό προορισμό στον πλανήτη. Κεντρικός στόχος αυτός που και το Υπουργείο υπηρετεί της σύνδεσης της παραγωγής με την αγορά. Έχετε ένα πρόγραμμα, το παλιό Αλιεία και Θάλασσα, σήμερα πώς το λέμε; Π.Αλ.Υ.Θ.; ... και υδατοκαλλιέργειες κυρίως για το Π.Αλ.Υ.Θ. Δείτε το χάρτη της περιφέρειας... Σας αγαπάμε πάρα πολύ, δε σας ξέρουμε. (Ακούγεται στο βάθος εμείς δίνουμε 35% παραπάνω ... νησιά σας.) Σας αγαπάμε ακόμα πιο πολύ. (Γέλια) Και με 40% θα σας λατρεύουμε. (Γέλια) Λοιπόν, έχετε ένα πρόγραμμα το Αλιεία και Θάλασσα. Το Αλιεία και Θάλασσα, δείτε λίγο το χάρτη της περιφέρειάς μας με τα εξήντα λέμε κατοικημένα, παραπάνω είναι, αλλά εκατοντάδες νησιά. Είναι το μεγάλο κομμάτι του Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου, είναι το ιδανικό πεδίο εφαρμογής αυτών των πολιτικών που περιγράφονται και είναι εδώ και οι συνεργάτες μας από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης, εξαιρετικά έμπειροι, πρωταθλητές εδώ και αρκετά, τρία τέσσερα χρόνια στις απορροφήσεις. Τώρα είστε στο 117% κύριε Βοτσίνα; Καλορίζικοι. Και θέλουμε πολύ να δουλέψουμε μαζί. Θέλουμε πολύ να δουλέψουμε μαζί στο κομμάτι του Αλιεία και Θάλασσα γιατί πιστεύουμε ότι έχουμε να συμβάλλουμε με την ιδιαίτερη σχέση με το αντικείμενο στην περιοχή αυτή. Και νομίζω ότι είναι, δε θέλω ν' αδικήσω άλλη περιοχή, αλλά είναι από τις περιοχές που ως πεδίο εφαρμογής αυτών των πολιτικών είναι στο επίκεντρο. Θα κλείσω ξανά λέγοντας αυτό που είπα πριν ενάμιση μήνα ήμασταν εδώ σ' αυτή την αίθουσα μάλιστα, όταν ανοίξαμε το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου για το 2021-2027, έχουμε ήδη πρόσκληση στον αέρα και δε θα κουραστώ να το λέω, ξέρω ότι κάποιοι θυμώνουν, εκνευρίζονται, αλλά εγώ θα το λέω, γιατί υπηρετούμε αυτή τη στιγμή κάτι το οποίο μας ξεπερνά και δε μπορούμε να το κάνουμε σε λογική ισορροπιών, δε μας επιτρέπεται αυτό όσο κι αν θα θέλαμε. Δεν είναι δεδομένα αυτά τα οποία διαχειριζόμαστε εδώ. Δεν είναι δεδομένα τα καλά αποτελέσματα. Όλος αυτός ο αρνητισμός, όλο αυτό που καλλιεργείται από ένα κομμάτι της κοινωνίας το οποίο απλά αναπαράγει μια τοξική εσωτερική ψυχολογία που έχει είναι ο μεγάλος αντίπαλος. Γιατί ούτε οι πόροι αυτοί, αδιανόητα σημαντικοί για μια χώρα η οποία πέρασε όλα αυτά τα δημοσιονομικά προβλήματα που πέρασε η Ελλάδα, είναι δεδομένοι. Αποφάσεις που σημαίνουν δέσμευση που σημαίνουν και υποχρεώσεις. Και κάποιοι έδωσαν τη μάχη για να σηκώσουν βάρος στις πλάτες τους και να πουν, ναι εγώ πληρώνω το τίμημα των αποφάσεών μου. Αυτούς τους πολίτες πρέπει να τους εκπαιδεύσουμε εμείς να σηκώνουν στην πλάτη τους το βάρος των αποφάσεών τους. Ευχαριστώ πάρα πολύ, σας καλωσορίζω στη Ρόδο, εύχομαι οι εργασίες σας να είναι εξαιρετικά αποδοτικές όπως ήταν σ' όλο αυτό το διάστημα μέχρι τώρα και θα χαρούμε πάρα πολύ αυτό το διήμερο που είστε εδώ να το εκμεταλλευτούμε για να κάνουμε και τις ιδιαίτερες κουβέντες που έχουμε να κάνουμε για τις προκλήσεις της κάθε περιοχής. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ο κύριος Χατζημάρκος είναι γνωστό είναι πληθωρικός, είναι εξαιρετικός και βέβαια θα είναι και για πολλά χρόνια Περιφερειάρχης μπορώ να πω. Θα παρακαλέσω τώρα τον Αντώνη Καμπουράκη, τον Δήμαρχο της Ρόδου, της πόλης που μας φιλοξενεί.

Δήμαρχος Ρόδου – Καμπουράκης: Αξιότιμε κύριε Υπουργέ, κύριε Στύλιε, αγαπητέ Περιφερειάρχα, Γιώργο Χατζημάρκο, αξιότιμε κύριε Γενική Γραμματέα και Πρόεδρε της Επιτροπής Παρακολούθησης κύριε Παπαγιαννίδη, αξιότιμη Γενική, κυρία Καλογήρου και κύριε Μπαγκινέτα, κυρίες και κύριοι βουλευτές, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Παρακολούθησης, Πρόεδροι και εκπρόσωποι παραγωγικών και επιστημονικών φορέων και τάξεων, κυρίες και κύριοι, με πολύ χαρά η Ρόδος φιλοξενεί τη 12^η Συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 και θέλω να καλωσορίσω όλους τους συμμετέχοντες. Η σωστή απάντηση στις προκλήσεις που βιώνουμε είναι η ανάπτυξη. Η συνένωση των παραγωγικών δυνάμεων για την αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων και για την επίτευξη αποτελεσμάτων με αξία για την οικονομία και την κοινωνία. Η στήριξη της πρωτογενούς παραγωγής, η εξωστρέφεια και τα προϊόντα μας, η υψηλή αξία της μεσογειακής διατροφής και η διασύνδεση με τον τουρισμό και τη φιλοξενία δείχνει το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσουμε σ' όλη την Ελλάδα με συνέπεια και με στόχευση στα τοπικά πλεονεκτήματα για να φέρουμε ακόμα πιο κοντά τον ελληνικό τουρισμό με την ελληνική παραγωγή δημιουργώντας ευκαιρίες συνεργιών και συνεργασιών μεγάλης κλίμακας. Στο πλαίσιο αυτό είναι πολύ σημαντικό πως το ξενοδοχείο γίνεται το όχημα για την ανάδειξη της ποιοτικής πρωτογενούς παραγωγής όπως και της αξίας του διατροφικού μας πολιτισμού. Η γαστρονομική εμπειρία ως αναπόσπαστο μέρος της τουριστικής εμπειρίας, αφενός εμπλουτίζει το τουριστικό μας προϊόν, αφετέρου δημιουργεί ευκαιρίες εξωστρέφειας των τοπικών προϊόντων σε διεθνείς αγορές. Η επένδυση στην ξεχωριστή γαστρονομική ταυτότητα κάθε προορισμού και η διασύνδεση της φιλοξενίας με την πρωτογενή παραγωγή κάθε τόπου μπορεί και πρέπει να είναι αναπόσπαστο μέρος της εθνικής στρατηγικής για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη με οφέλη για όλους. Αυτό το πλαίσιο που μόλις περιέγραψα συνιστά βασική προτεραιότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης, τόσο σε επίπεδο νησιού, της Ρόδου, όσο και όλων των νησιών της περιοχής όπως εκφράζεται μέσα από την Περιφερειακή Ένωση των Δήμων νοτίου Αιγαίου στην οποία έχω την τιμή να ηγούμαι, ως Πρόεδρος. Στόχος μας είναι να ξεκλειδώσουμε τις μεγάλες δυνατότητες της πρωτογενούς παραγωγής και να διασφαλίσουμε το καλύτερο δυνατό επίπεδο διαβίωσης για τους αγρότες των νησιών μας. Οι άνθρωποι υπάρχουν. Οι δυνατότητες υπάρχουν. Η παράδοση είναι με το μέρος μας. Και μπορούμε να πετύχουμε πραγματικά σπουδαία αποτελέσματα. Γι' αυτό και χαιρόμαστε σήμερα ιδιαίτερα που θα έχουμε την ευκαιρία να ενημερωθούμε αναλυτικά για τις σημαντικές επιδόσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2022 και τη συμβολή του στην ανασυγκρότηση του πρωτογενούς τομέα και μάλιστα κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες και αντίξοες συνθήκες που διαμορφώνουν οι πολλαπλές κρίσεις των τελευταίων ετών. Το στοίχημα της αγροτικής ανάπτυξης είναι εθνικό στοίχημα και δε μπορούμε να το κερδίσουμε παρά μόνο με όραμα, σχέδιο και σκληρή

δουλειά. Η οπισθοδρόμηση, η αδράνεια και η εγκατάλειψη της περιφέρειας ανήκουν οριστικά στο παρελθόν. Τα δεδομένα έχουν αλλάξει και οι απαντήσεις δεν είναι ίδιες με αυτές που δίνονταν πριν από δέκα, είκοσι ή τριάντα χρόνια. Χρειαζόμαστε ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο για την αγροτική οικονομία που βασίζεται στην καινοτομία, την ανάπτυξη ποιοτικών γεωργικών προϊόντων και τη σύνδεση με την αγορά μέσω της μεταποίησης, της πιστοποίησης και της διείσδυσης σε νέες αγορές. Χρειαζόμαστε ένα μοντέλο που θα σέβεται το περιβάλλον και θα προωθεί τη βιωσιμότητα. Χρειάζεται να επενδύσουμε στον άνθρωπο, στις ικανότητες και στις δεξιότητές του. Σ' αυτά τα μεγάλα ζητούμενα το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 έχει δώσει απαντήσεις μέσα από emblematic δράσεις και καλές πρακτικές. Γι' αυτό κι είναι ανάγκη η μεταρρυθμιστική λογική στις παρεμβάσεις της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου να αποτελέσει τη βάση και για την επόμενη περίοδο, όπως προωθείται μέσα από το εθνικό στρατηγικό σύστημα της νέας κοινής αγροτικής πολιτικής 2023-2027. Είναι ανάγκη να αξιοποιήσουμε κάθε ευκαιρία, κάθε πλεονέκτημα, κάθε ευρώ. Μ' αυτές τις σκέψεις χαιρετίζω τις εργασίες της σημερινής συνεδρίασης και πιστεύω ακράδαντα πως τα συμπεράσματά της θα συμβάλουν αποφασιστικά στη δρομολόγηση του καλύτερου αύριο που δικαιούται και αξίζει ο αγροτικός κόσμος. Με δράσεις και παρεμβάσεις που θα δοκιμάζονται και θα επιβεβαιώνονται στα πεδία της παραγωγικής και ανταγωνιστικής βάσης, στο πεδίο της κοινωνικής ευημερίας, στο πεδίο της ανθεκτικότητας και του δυναμισμού της αγροτικής οικονομίας, στο πεδίο της ικανότητας που δημιουργούνται νέες παραγωγικές ευκαιρίες και να επεκτείνεται η ελληνική αγροτική παρουσία στις διεθνείς αγορές. Σας ευχαριστώ θερμά.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστώ πολύ τον Δήμαρχο. Τώρα θα δώσω το λόγο στο Δήμαρχο Χάλκης, τον Άγγελο Φραγκάκη, του πρότυπου νησιού. Ο Δήμαρχος θα μιλήσει βέβαια και με την ιδιότητα του Προέδρου της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου που είναι μια από τις τρεις καλύτερες στην Ελλάδα και αξίζουν θερμά συγχαρητήρια. Ξέρεις ότι εγώ δε λέω πάντα, προς τις αναπτυξιακές είμαι και με το μαστίγιο και με το καρότο. Εσείς είστε εξαιρετικοί.

Δήμαρχος Χάλκης – Φραγκάκης: Ευχαριστώ πάρα πολύ κύριε Παπαγιαννίδη. Φαίνεται και η ψυχολογία σας ανεβασμένη μετά από τους 27 πόντους διαφοράς εχθές με την πρωτοπόρο Φενέρμπαχτσε. Αξιότιμε κύριε Υπουργέ, αξιότιμοι Γενικοί Γραμματείς, κυρία Καλογήρου, κύριε Παπαγιαννίδη, κύριε Μπαγκινέτα, αξιότιμε κύριε Περιφερειάρχα, κύριε Γιώργο Χατζημάρκο και μεγαλομέτοχε της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου, ο οποίος πάντα παρεπιπτόντως βρίσκεται δίπλα μας έμπρακτα σε όλες αυτές τις ενέργειες τα τελευταία χρόνια. Αγαπητέ Δήμαρχε Ρόδου, κύριε Αντώνη Καμπουράκη και Πρόεδρε της ΠΕΔ Νοτίου Αιγαίου ισχύουν τα ίδια και για σας, άριστη συνεργασία τα τελευταία χρόνια με την ΑΝΔΩ. Αγαπητοί αντιπεριφερειάρχες, αγαπητέ κύριε Ευστρατίου, αγαπητέ Πρόεδρε του Περιφερειακού Συμβουλίου, κύριε Ζανετίδη, αγαπητή ομότιμη καθηγήτρια, κυρία Τόνια Μοροπούλου, αξιότιμε εκπρόσωπε της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αγαπητοί φίλοι καλωσορίσατε στη Ρόδο. Καλωσορίσατε στην πρωτεύουσα της Δωδεκανήσου με τα 22 κατοικημένα νησιά με τη Ρόδο, την Κω, την Κάλυμνο, την Κάρπαθο αλλά και τη

Χάλκη, την Τήλο, το Καστελόριζο, το Αγαθονήσι, την Ψέριμο, το Μαράθι. Καλωσορίσατε σε ένα φιλόξενο τόπο όπου η οικονομία του κινείται γύρω από τον τουρισμό αλλά και γύρω από τη φθίνουσα αλιεία, την ιδιαίτερη μικρής κλίμακας νησιωτική κτηνοτροφία και γεωργία. Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης διαχρονικά συμβάλλει στη μείωση των ανισοτήτων που επιφέρει η νησιωτικότητα με διάφορα μέτρα και παρεμβάσεις κυρίως μέσω των άμεσων ενισχύσεων στους αγρότες μας. Σήμερα όμως απευθύνω έναν μικρό χαιρετισμό ως Πρόεδρος της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου, της εταιρίας μας που υλοποιεί το πρόγραμμα Leader κατά κοινή ομολογία κύριε Γενικέ υποδειγματικά και σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για τα καλά σας λόγια. 410 έργα με προϋπολογισμό 65 εκατομμύρια ευρώ από τη Ρόδο έως το μικρό Μαράθι. 117 έργα υλοποιούνται αυτή τη στιγμή που μιλάμε με προϋπολογισμό πάνω από 18 εκατομμύρια. Αν κάνουμε τη διαίρεση κατά μέσο όρο κάθε έργο είναι περίπου στις τάξεις των 150 χιλιάδων ευρώ. Ψίχουλα θα μου πείτε για τα εκατομμύρια του ΕΣΠΑ. Ψίχουλα για τον αναπτυξιακό νόμο. Ξέρετε όμως τι είναι για μας στα νησιάκια ένα τέτοιο έργο; Είναι η βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων των νησιών μας. Είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας. Είναι η παραμονή μιας οικογένειας στο νησί. Αυτό θέλω να σας πω και κλείνω. Πιστέψτε σε αυτό το προγραμματάκι, πιστέψτε στις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, πιστέψτε στο σχεδιασμό από κάτω προς τα πάνω, πιστέψτε στην αποκεντρωμένη διαχείριση από τις αναπτυξιακές, πιστέψτε στο Leader. Είναι διαφήμιση για το ΠΑΑ, είναι διαφήμιση για το Υπουργείο σας, το Leader πιάνει τόπο, ειδικά στα νησιά μας. Ευχαριστώ πολύ.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Εδώ θα ήθελα να πω ότι η επόμενη συνεδρίαση του ελληνικού δικτύου Leader θα γίνει στη Χάλκη, θα ικανοποιήσουμε το αίτημά σας, οπότε θα βρούμε με βάση... το Πάσχα, το ορθόδοξο, θα δούμε, να μπορεί και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, άρα θα έχουμε την ευχαρίστηση να δούμε από κοντά τα σπουδαία επιτεύγματα του πρότυπου αυτού νησιού, το οποίο έχει επισκεφτεί πρόσφατα και ο πρωθυπουργός και σας έχει βραβεύσει για τις προσπάθειές σας. Εγώ ομολογώ ότι ενώ έχω πάει κυρίως με την Τόνια, καλά έχω πάει δυο τρεις φορές Σύμη, έχω πάει Τήλο όταν ήταν ο κύριος Αλιφέρης, είχαμε κάνει και εγκαίνια σε αναπλάσεις, δεν έχω έρθει Χάλκη. Άρα με μεγάλη χαρά θα παραβρεθούμε, θα βρούμε την ακριβή ημερομηνία.

Δήμαρχος Χάλκης – Φραγκάκης: Ευχαριστούμε πολύ για την επιλογή.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Τώρα να δώσω το λόγο διαδικτυακά... Υπάρχει κάποιος άλλος Δήμαρχος; Μήπως η κυρία Αντιπεριφερειάρχης;... Καλά θα του δοθεί μετά ο λόγος. Και διαδικτυακά αν θέλει κάποιος. Παρακαλώ είναι κάποιος βουλευτής που έχει ζητήσει; Όχι, καλά θα είναι στο Κοινοβούλιο. Διαδικτυακά έχει ζητήσει εκπρόσωπος. Όχι, ωραία, πολύ ωραία. Τότε πάμε, η απαρτία έχει διαπιστωθεί, οπότε πάμε στην κεντρική εισήγηση τη δική μου ως Προέδρου. Κύριε Υπουργέ, κύριε Υφυπουργέ, κύριοι βουλευτές, κύριοι Περιφερειάρχες, κύριοι Δήμαρχοι, αγαπητοί εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Φίλιπ Μπας, η Λουκία η Καντάρη και ο κύριος Νίκος Καλίνης, αγαπητά μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης, σας καλωσορίζουμε στις εργασίες της 12^{ης} Συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2014-2022 και σας ευχαριστούμε όλοι για τη συμμετοχή σας εδώ

στη Ρόδο στην περιφέρεια του νότιου Αιγαίου, μια νησιωτική περιφέρεια με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συνδυάζει εξαιρετικές σημαντικές παραγωγικές και αναπτυξιακές δυνατότητες και προοπτικές και έχει εξελιχθεί σε ένα μοντέλο παραγωγικό αντίστοιχο των προτύπων που προωθούμε από κοινού η Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο των νέων πολιτικών για την οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα και αειφορία. Η σημερινή Επιτροπή Παρακολούθησης είναι μια ιδιαίτερη σημαντική επιτροπή καθώς πραγματοποιείται στο μεταίχμιο των δύο προγραμματικών περιόδων της περιόδου 201-2022 που υλοποιεί το πρόγραμμα το υφιστάμενο και της επόμενης 2023-2027 που θα εκκινήσει η εφαρμογή της νέας ΚΑΠ στη βάση του νέου στρατηγικού σχεδίου που εγκρίθηκε στις 21 Νοεμβρίου 2022 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά από μια εντατική και μακρά περίοδο διαβουλεύσεων που ξεκίνησε το 2018 με την έγκριση των κανονισμών αλλά εντατικοποιήθηκε με την ευθύνη του Κώστα Μπαγκινέτα από το 2019. Είναι επίσης σημαντική γιατί πραγματοποιείται σε συνθήκες ιδιαίτερα δύσκολες για τον αγροδιατροφικό τομέα τόσο της χώρας μας όσο και ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεδομένου των μεγάλων προκλήσεων και δυσμενών επιπτώσεων η πανδημία όσο και η απρόκλητη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Στο πλαίσιο λοιπόν της σημερινής συνεδρίασης έχουμε τη δυνατότητα και θα παρακολουθήσετε στη συνέχεια αφενός μεν μια επισκόπηση της μέχρι σήμερα προόδου του ΠΑΑ και βέβαια έχετε ενημερωθεί από τον κύριο Μπαγκινέτα και την παρουσίασή του για τη μέχρι σήμερα νέα προγραμματική περίοδο και για τον σχεδιασμό. Στο σημείο αυτό και πριν δώσουμε το λόγο στα στελέχη και στην κα Μοροπούλου για να μας κάνει την παρουσίαση ειδικά για το βόρειο Αιγαίο, θα ήθελα να ευχαριστήσω δημόσια τους εκπροσώπους της DG Agri, τον κύριο Φίλιπ Μπας, την κυρία Έλσα Λαβάλ, τη Λουκία Καντάρη και τον Νίκο Καλίνη για την πολύτιμη υποστήριξη και συνεισφορά τους στην προσπάθεια που καταβάλλουμε και ειδικότερα για την συμβολή τους στην έγκριση του προγράμματος και τόσο στη διαμόρφωση και επίτευξη των στόχων του τρέχοντος Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης μέσα από τις τροποποιήσεις που υποβάλλουμε σε ετήσια βάση και αφορούν στρατηγικές παρεμβάσεις για την επιτάχυνση του προγράμματος, τη διασφάλιση της απορρόφησης των πόρων και την εισαγωγή εκτάκτων μέτρων όπως αυτά για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας και του πολέμου στην Ουκρανία, όσο και την προετοιμασία για την έγκριση του στρατηγικού σχεδίου της χώρας μας της νέας ΚΑΠ. Κυρίες και κύριοι η μέχρι σήμερα πορεία του ΠΑΑ, όπως κι εσείς θα διαπιστώσετε από τα στοιχεία που σας έχουν αναφερθεί, έχει μια εξαιρετική πρόοδο, καθώς τηρούνται σε μεγάλο βαθμό τα χρονοδιαγράμματα, οι στόχοι που θέσαμε από την πρώτη στιγμή της συνεργασίας μας ως προς την επιτάχυνση και την απορρόφησή του, γεγονός που επιβεβαιώνει τη μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλεται από όλους μας. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τους ενδιάμεσους φορείς διαχείρισης του ΠΑΑ που ανήκουν στο κεντρικό Υπουργείο, τις Περιφέρειες, τις Διευθύνσεις Αγροτικής Οικονομίας, θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω βεβαίως και τις Ειδικές μας Υπηρεσίες που στην επόμενη προγραμματική περίοδο θα γίνουν τρεις με την προσθήκη της σημαντικής τρίτης Υπηρεσίας, που θα έχει παρεμπιπτόντως και την εφαρμογή των ΣΔΗΤ στο Ύδωρ 2.0 που συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, για τη συμβολή σας στην επίτευξη των επιχειρησιακών μας στόχων. Ταυτόχρονα όμως θα ήθελα να επισημάνω ότι χρειάζεται να συνεχίσουμε την προσπάθεια, δεν πρέπει να

εφησυχάζουμε ώστε να προχωρήσουμε με τις ίδιες και μεγαλύτερες ακόμα ταχύτητες στα μέτρα εκείνα που έχουν μεγάλη χρηματοδοτική βαρύτητα και αφορά τους στόχους μας. Θα κάνω λοιπόν τώρα ένα σύντομο απολογισμό του έργου μας και θα έλεγα ότι έχουμε επιτύχει σε δύο κυρίους βασικούς στόχους. Πρώτον επιταχύναμε τα μέτρα, την υλοποίηση των επενδυτικών κυρίως μέτρων, τα οποία συνήθως καθυστερούνε, πολλές φορές υπάρχει ένας δισταγμός από τους επενδυτές και δεν πρέπει να ξεχνάμε, σήμερα ίσως χωρίς να είναι μακρινή λίγο παραγνώριζουμε τη μεγάλη επίπτωση που είχε στην εθνική οικονομία και τις προσπάθειές μας η πανδημία του κόβιντ και βέβαια σήμερα ζούμε και την ουκρανική κρίση, την επίπτωση με την τεράστια αύξηση στα τιμολόγια στο φυσικό αέριο και βέβαια στην κρίση την αγροδιατροφική, η οποία υπάρχει συνεχώς κίνδυνος αναζωπύρωσης και για την Ελλάδα και για την Ευρώπη. Γι' αυτό λοιπόν σχεδιάζουμε και με βάση αυτά τα δύο, τις δύο έκτακτες ανάγκες και δεύτερο σχεδιάζουμε και ενεργοποιούμε το πακέτο των νέων δράσεων του ΠΑΑ της μεταβατικής περιόδου 2021-2022. Εδώ να αναφέρω ότι χωρίς το πακέτο του 2021-22 ήδη η απορρόφησή μας θα ήταν στο 119% δηλαδή δεν θα υπήρχε κανένα πρόβλημα απορρόφησης. Και πρώτο στόχο είναι η περαιτέρω σημαντική πρόοδος στις πληρωμές των επενδυτικών μέτρων κυρίως τα σχέδια βελτίωσης και της μεταποίησης που υστερούσαν τα προηγούμενα χρόνια. Βλέπουμε πλέον ότι έχουνε βάλει μπρος ιδίως η μεταποίηση και τα σχέδια βελτίωσης, το Leader ομολογώ ότι είναι ακόμα αρκετά πίσω σ' αυτό που θα θέλαμε, είναι ένα πρόγραμμα πάντα οπισθοβαρές γιατί τα πρώτα χρόνια μέχρι να γίνει η προκήρυξη, να ενταχθούν οι ομάδες, να κάνουνε τις νέες προκηρύξεις των μέτρων, να επιλέξουνε το πρόγραμμα. Και βέβαια δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι με την ίδρυση της Γενικής Γραμματείας δώσαμε και μια πρόσθετη κατανομή υπερδέσμευσης 25 εκατομμυρίων και βέβαια πρόσθετη κατανομή πραγματικών πόρων 106 εκατομμυρίων ευρώ, από τα οποία βέβαια το 25% αφορούσανε, το 20% και 25% όταν υπάρχει καινοτομία, αφορούσανε τα λειτουργικά έξοδα των αναπτυξιακών εταιριών. Έτσι λοιπόν πιστεύουμε ότι και με την αλλαγή που έχει γίνει στον τρόπο πληρωμής πλέον που πληρώνεται μέσω του ΟΠΕΚΕΠΕ, έχουμε μια ολοκληρωμένη δέσμη απλοποίησης των μέτρων και ελπίζουμε σε επαύξηση των πόρων. Εδώ βέβαια αυτά που λέω δεν ισχύουνε για την Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου, ισχύουνε όμως στο πολλαπλάσιο για την Αναπτυξιακή Κυκλάδων, η οποία είναι αρκετά πίσω σε απορροφήσεις και βέβαια θέλει πολύ παραπάνω προσπάθεια για να μη βρεθεί στις τελευταίες θέσεις υλοποίησης των μέτρων και το οποίο δε θέλουμε γιατί η νησιωτικότητα των Κυκλάδων είναι δεδομένη, η ανάγκη για επενδύσεις σε μικρά νησιά είναι επίσης δεδομένη και βέβαια θα έπρεπε να είχε μια καλύτερη πορεία στις Κυκλάδες. Προκηρύξαμε δύο εμβληματικά μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, το μέτρο των Γεωργικών Συμβούλων με 80 εκατομμύρια. Εδώ θέλω να πω ότι αυτό το μέτρο ήταν ένα στοιχειωμένο μέτρο, ήταν μια αδυναμία που θυμάμαι και στο Αλέξανδρος Βαλτατζής στο 2007-2013 ήταν ουσιαστικά ένα μέτρο που δεν μπορέσαμε τελικά να υλοποιήσουμε. Εκεί είχαμε εσωτερική... (δείχνει με τα χέρια σύγκρουση) το πως, ποιοι, ποιες εταιρίες τελικά. Αυτή τη φορά είμαστε πιο τυχεροί και βέβαια θα προχωρήσει, έχουν εγκριθεί οι ομάδες που θα κάνουν το μέτρο αυτό, έχουν εκπαιδευτεί και πιστοποιηθεί, εδώ ο κύριος Χατζηνικολάου μετά θα μπορούσε να μας πει στις παρεμβάσεις περαιτέρω για την, για το πως, για την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης. Η συμβολή του ΕΛΓΟ Δήμητρα είναι ουσιαστική γι' αυτό το μέτρο. Επίσης το ΓΕΩΤΕΕ

συνέβαλε καθοριστικά στην διαμόρφωση του πλαισίου. Και βέβαια θα ήθελα να ευχαριστήσω για μια ακόμα φορά τις Περιφέρειες για την προσπάθεια που καταβάλλουν, στη συμβολή τους στην πρόοδο και επίτευξη των στόχων του ΠΑΑ, στα μέτρα που τους έχουν εκχωρηθεί και είναι πάρα πολλά, οι Νέοι Γεωργοί, τα Σχέδια Βελτίωσης και γι' αυτό έχουμε συνεχή, διαρκή και εποικοδομητική συνεργασία με πάρα πολλές τηλεδιασκέψεις αλλά και με τους Περιφερειάρχες, αλλά και με τους θεματικούς Αντιπεριφερειάρχες. Εδώ είναι βασική, να τονίσω και να ευχαριστήσω πραγματικά το Φιλήμονα το Ζανετίδη, γιατί είναι η ψυχή του Προγράμματος για τον πρωτογενή τομέα και να ευχαριστήσω και τις Υπηρεσίες της Διαχειριστικής Αρχής αλλά και τον ουσιαστικό βραχίονα που έχουμε, που είναι η ΔΑΟΚ, για την υλοποίηση των προγραμμάτων. Έτσι το 2021 πετύχαμε πολύ νωρίς τον κανόνα κάλυψης του $v+3$, για το 2022 θα υπερκαλυφθεί με ρεκόρ πληρωμών. Στην αρχή είχαμε θέσει, το είπα ξανά αλλά μ' αρέσει να το τονίζω γιατί ποτέ άλλοτε δεν είχαμε τόση μεγάλη ποσότητα απορροφήσεων και πιστέψτε με αυτό κοστίζει πολύ σε χρόνο και σε συσκέψεις, γιατί προβλήματα υπάρχουνε πολλά. Κι εδώ θέλω να πω ότι έγινε και μια αναδιάρθρωση ας το πούμε στον ΟΠΕΚΕΠΕ, έγιναν αρκετές αλλαγές και χάρις και στον κύριο Μελά που ήταν παλιά αλλά και τον νέο τον κύριο Σημανδράκο, τον νέο Πρόεδρο, μπορούμε και έχουμε επίτευξη αυτού του στόχου. Γιατί ως γνωστόν εμείς δεν πληρώνουμε, ο ΟΠΕΚΕΠΕ έχει την ευθύνη πληρωμής. Έτσι θα ξεπεράσουμε σίγουρα το 1,2 δις, ευελπιστούμε το 1,3 και έχουμε ως μακρινό έτσι στόχο τελευταία, γιατί θα υπάρξει διαθεσιμότητα, έχουμε συνεννοηθεί με τον Γενικό Γραμματέα, τον κύριο Σκάλκο και τον Υπουργό, θα υπάρξει διαθεσιμότητα για το 1,4 δις που θα είναι γεγονός πρωτοφανές σε ένα Πρόγραμμα που συνήθως είχε 500 εκατομμύρια, πέρσι είχε 757 νομίζω 755 και φέτος σχεδόν θα διπλασιάσει το πρόγραμμα. Οι εντάξεις έργων έχουν φτάσει το - χωρίς να υπολογίζουμε τους πόρους της μεταβατικής - το 119 και η απορρόφηση είναι ήδη 88%. Συνεχίζουμε εντατικά. Γενικά ομολογώ ότι δεν υπάρχει κάποιο πρόβλημα ή κάτι δυσάρεστο, κάτι γεγονός που να μας δυσαρεστεί. Περισσότερα η προσπάθεια βέβαια πρέπει να γίνει στον τομέα των δασών που είναι ευθύνη και του, όχι και είναι ευθύνη του Υπουργείου Περιβάλλοντος, πρέπει να γίνει μια παραπάνω προσπάθεια. Πάντως θα 'θελα να αναφέρω λίγο τα μέτρα, το Νέων Γεωργών το προκηρύξαμε με 420 εκατομμύρια. Διαθέσαμε πόρους επιπλέον 105 εκατομμυρίων, είτε ο κύριος Υφυπουργός, τελειώσαμε σε χρόνο ρεκόρ, επειδή ο ίδιος είναι και καθηγητής πληροφορικής έτσι επέμενε έντονα και σχεδίασε έτσι πως θα γίνει η πλατφόρμα, όλα αυτά, η διαδικασία, που ήταν άγνωστα παλιά και έτσι διπλασιάσαμε το πριμ. Και εδώ πρέπει να πω και κάτι ότι και την προηγούμενη φορά είχε διπλασιαστεί. Άρα σε δύο περιόδους πήγαμε από τα δέκα στα είκοσι και από τα είκοσι στα σαράντα. Στα σαράντα χιλιάδες είναι ένα πολύ σημαντικό βοήθημα για έναν νέο γεωργό να ξεκινήσει, 37,5 και 40 χιλιάδες αν είναι για κτηνοτροφία, το οποίο δεν έχουν άλλες επαγγελματικές ομάδες, παραδείγματος χάρη ένας νέος μηχανικός ή νέος οικονομολόγος, γεωπόνος δεν παίρνει κανένα τέτοιο βοήθημα για να ξεκινήσει το επάγγελμα. Άρα πρέπει να είμαστε, να αισθανόμαστε, να αισθάνονται οι αγρότες πολύ τυχεροί που στα πλαίσια έτσι της ηλικιακής ανανέωσης και αντιμετώπισης του τεράστιου προβλήματος που είναι η γήρανση του πληθυσμού στον αγροτικό κόσμο μπορέσαμε να έχουμε αυτά τα λεφτά. Τα Σχέδια Βελτίωσης θα έχουμε ετοιμότητα προκήρυξης σε λίγο, ενώ παράλληλα κάναμε πάρα πολύ μεγάλη αύξηση τις χρηματοδοτήσεις στον τομέα αυτό. Ενεργοποιήσαμε το νέο

Ταμείο των Μικροπιστώσεων με 21 εκατομμύρια. Υπάρχει το Ταμείο Εγγυήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης με διαχειριστή το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και στηρίζουμε κι έχουμε διαθέσιμους πόρους 480 εκατομμύρια. Δώσαμε μεγάλη έμφαση στον τομέα του νερού και της παρέμβασης στα μικρά αρδευτικά έργα με 40 εκατομμύρια ευρώ και στην αγροτική οδοποιία με 43 και βέβαια εγκρίναμε για μεν την αγροτική οδοποιία πολλαπλάσια λεφτά της τάξεως των 120 εκατομμυρίων, Βιολογική Γεωργία με πάρα πολλά λεφτά, 705 εκατομμύρια. Δημοσιεύσαμε, προδημοσιεύσαμε τα μέτρα για την ευζωία των ζώων κυρίως στον τομέα, στον τομέα της χοιροτροφίας με σεβασμό στην ασφάλεια και την υγεία των καταναλωτών με 25 εκατομμύρια, πιστοποίηση της ποιότητας του βαμβακιού 41 εκατομμύρια και ξεκινάμε την πιλοτική εφαρμογή του μέτρου για τη διαχείριση κινδύνων στη γεωργία με πόρους 9,5 εκατομμυρίων. Τέλος σημαντικοί πόροι της τάξεως των 460 εκατομμυρίων ευρώ από το πακέτο της μεταβατικής περιόδου κατευθύνεται στις ετήσιες προκηρύξεις της εξισωτικής αποζημίωσης, για την οποία βέβαια ισχύουν οι δεσμεύσεις που έχει επιβάλει ο κανονισμός. Το μέτρο προκηρύχθηκε και για τη φετινή χρονιά με 250 εκατομμύρια κατά συνέπεια όλο το πακέτο των 2 δις ευρώ που είχαμε στη διάθεσή μας στο μεσοδιάστημα έχει προκηρυχθεί και μέτρα άνω των, με ενεργοποίηση άνω των 85%. Ενώ σε πολύ σύντομο διάστημα αν αναλογιστεί κανείς ότι το πακέτο όλο αυτό εγκρίθηκε το Δεκέμβριο του 2021. Νομίζω ότι η προσπάθεια όλων αποδίδει καρπούς, έκαστος με το ποσοστό που έχει και με την προσπάθεια που καταβάλλει. Νομίζω ότι το ΠΑΑ πιάνει τόπο, όπως λέει και το σύνθημά μας και γίνεται ισχυρός πυλώνας ανάπτυξης και για την εθνική μας οικονομία και για τους Έλληνες πολίτες και για τις αγροτικές μας περιοχές. Μ' αυτές τις σκέψεις θα σας καλωσορίσω και πάλι στη 12^η Επιτροπή Παρακολούθησης, να απολαύσετε μια από τις ωραιότερες πόλεις της Ελλάδος και πουθενά αλλού δε θα δείτε τέτοια καλοδιατηρημένη μεσαιωνική πόλη και παράλληλα τέτοιες ομορφιές φυσικές. Καλά τώρα δε μπορεί να απολαύσετε τις παραλίες, αλλά η πόλη είναι η ίδια όλη ένα μουσείο και πραγματικά νομίζω ότι ήτανε πάρα πολύ εύστοχη η επιλογή. Θα ήθελα τώρα να δώσω το λόγο στην κα Μοροπούλου, ομότιμη καθηγήτρια του ΕΜΠ, και να μας κάνει την εισήγησή της για την αειφόρο ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής και του αγροτουρισμού. Τότε θα ακούσετε Δήμαρχε, θα ακούσετε την κα Μοροπούλου και αμέσως μετά θα σας δώσω το λόγο.

Ομότιμη καθηγήτρια ΕΜΠ – Μοροπούλου: Κύριε Υπουργέ, κύριε Παπαγιαννίδη, αγαπητέ Δημήτρη ευχαριστώ (χωρίς ήχο) του Περιφερειακού Συμβουλίου Νοτίου Αιγαίου κύριε Ζαμπετίδη, αγαπητέ Αντώνη Καμπουράκη Δήμαρχε Ρόδου και Πρόεδρε του ΠΕΝΕΔ, αγαπητοί Δήμαρχοι της Χάλκης, της Κάσου, κύριοι εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Διευθυντές, στελέχη, μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης, με ιδιαίτερη χαρά βρίσκομαι στην πατρίδα μου τη Ρόδο να σας μιλήσω για την αειφόρο ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής με βασικό μοχλό την καινοτομία. Βέβαια με το Δημήτρη τον Παπαγιαννίδη από το 2005 συζητώντας σαν ηγεσία του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος και στο σχεδιασμό της τότε νέας ΚΑΠ και από τότε μέχρι σήμερα, έχουμε κάνει μια εργώδη προσπάθεια να εισάγουμε την καινοτομία στην αγροτική ανάπτυξη και όσο περίεργο κι αν σας φαίνεται συνδέεται με τον ολοκληρωμένο τοπικό σχεδιασμό αλλά και με την πιστοποίηση των προϊόντων. Δηλαδή, αποτελεί μια προσπάθεια η οποία έχει

τοπικά και γενικά χαρακτηριστικά και μ' αυτή την έννοια σήμερα θα αναδείξω δύο σημεία. Το πρώτο σημείο είναι ο ρόλος της καινοτομίας στην ταυτοποίηση των αυθεντικών αγροτικών προϊόντων σε κάθε περιοχή έτσι ώστε να αναδειξουμε αυτά που συνδέονται με την μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή, με την μεγαλύτερη απόδοση στην αγροτική ανάπτυξη αλλά και με την μεγαλύτερη επιρροή στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων με τοπικό χαρακτήρα. Η προσπάθεια της ταυτοποίησης που οδηγεί και στην πιστοποίηση των αγροτικών προϊόντων έχει εφαρμοστεί στα πλαίσια ενός στρατηγικού σχεδιασμού. Τον κάναμε όσον αφορά στις αυθεντικές ποικιλίες αμπέλου σε συνδυασμό με τα σημαντικά κρασιά των περιοχών με τη Μαίρη την Τριανταφυλλοπούλου που είναι επικεφαλής των παραγωγών κρασιού με βάση αυθεντικές ποικιλίες σ' όλη την Ελλάδα. Την υλοποιήσαμε στην Μακεδονία, στη Θράκη, στο Ιόνιο. Δεν την υλοποιήσαμε στο Νότιο Αιγαίο. Αλλά στις χαρακτηριστικές πιλοτικές εφαρμογές αυτές που έκανε το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, η Σχολή Χημικών Μηχανικών μαζί με την DNA Sequence μια start – up καινοτομίας που σήμερα ο Υφυπουργός Ανάπτυξης ο αρμόδιος για την έρευνα την αναδεικνύει μέσω του έγκυρου διεθνούς Life Science ως company of the year, ταυτοποιήσαμε λοιπόν, όπως βλέπετε εδώ, τις γηγενείς ποικιλίες αμπέλου, μέσα από μία διαδικασία προσδιορισμού των γενοτύπων που είναι μια μοναδική διαδικασία ταυτοποίησης. Μελετήσαμε για κάθε ποικιλία τις χαρακτηριστικές καμπύλες που αναδεικνύουν οι γενότυποι. Εντοπίσαμε τις φυσικές μεταλλάξεις στο DNA για κάθε ποικιλία που δίνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά για κάθε τόπο της ποικιλίας αυτής. Ο ροδίτης σε όλη την Ελλάδα έχει άλλη γεύση και άλλη απόχρωση στο κρασί που παράγεται γιατί έχουμε μεταλλάξεις στο γενότυπο. Και βεβαίως διαμορφώσαμε ένα γράφημα γονιδίων που αναλύθηκαν για κάθε ποικιλία από τα μέτα- δεδομένα της μαζικής αλληλούχισης με βιοπληροφορική. Αυτή είναι η περίφημη RNA, το RNA το μάθαμε όλοι απ' τα εμβόλια στην πανδημία. Το RNA λοιπόν είναι το επόμενο βήμα στην υψηλή τεχνολογία του DNA, που μας επιτρέπει όχι μόνο σε κάθε τόπο να πούμε αυτό το κρασί όντως παράγεται από αυτή την αυθεντική ποικιλία, αυτό το τυρί όντως παράγεται απ' αυτό το γάλα απ' αυτές τις φυλές αιγοπροβάτων και τα λοιπά, αλλά μας επιτρέπει να έχουμε και το συνολικό διάγραμμα για το πως τροποποιείται στρατηγικά έτσι όπως ξεκινήσαμε με την κυρία Τριανταφυλλοπούλου σε όλη την Ελλάδα η κάθε ποικιλία και πως διαμορφώνει ένα εθνικό στρατηγικό σχέδιο μέσα απ' την πιστοποίηση, να έχουμε brand name στην αγροτική ανάπτυξη. Αυτή είναι μια σημαντική ιστορία που συνδέεται και με την, εδώ μπορείτε να δείτε για κάθε γεωγραφική περιοχή τους διαφορετικούς φαινότυπους που δίνουν τα χαρακτηριστικά σε κάθε γενιά, σε κάθε γενιά αυθεντικών αμπέλων. Και συνδέονται με μια νέα θέση και προσέγγιση στον τουρισμό που είναι αυτή που θέλει τη γαστρονομία και τα αυθεντικά αγροτικά προϊόντα σαν ένα πόλο προσέλκυσης και ανάπτυξης ενός νέου τύπου τουριστικού ρεύματος. Βέβαια αυτά θα σας τα πει καλύτερα ο Αντώνης ο Καμπουράκης, αλλά εγώ τον βλέπω και γελάει, χαίρομαι γιατί ο αγροτουρισμός είναι μια μορφή αγροτικής ανάπτυξης που συνδέει τον τουρισμό με την αγροτική ανάπτυξη μέσα από ένα ολοκληρωμένο σχεδιασμό και εν προκειμένω μέσα από ένα σχεδιασμό που θέλει να στηρίζει την αειφόρο ανάπτυξη των μικρών νησιών, των ορεινών όγκων, των απομονωμένων περιοχών έτσι ώστε προσελκύοντας τον τουρισμό να φέρει εξωτερικές οικονομίες. Αυτές τις εξωτερικές οικονομίες να τις επενδύσει στην τοπική ανάπτυξη προσελκύοντας, μέσα από την ανάδειξη του πολιτιστικού

αποθέματος, του φυσικού αποθέματος αλλά και της τοπικής αγροτικής παραγωγής και της γαστρονομίας, κόσμο. Το πρόγραμμα που χρησιμοποιήσαμε για να κάνουμε αυτή τη δουλειά μια δουλειά που έχει ξεκινήσει από το 1982 από τον ΟΟΣΑ την UNESCO και τον ΟΗΕ, με πρώτο υπόδειγμα τη Χάλκη. Το 1982 κατέθεσα το σχέδιο ολοκληρωμένης ανάπτυξης της Χάλκης και έγινε σχέδιο διεθνώς πιλοτικά από την UNESCO και τον ΟΟΣΑ. Λοιπόν οι περιοχές τις οποίες μελετάμε με ένα πρόγραμμα του ΕΣΠΑ αυτό το αντικείμενο είναι η Αιτωλοακαρνανία, ο πιο φτωχός νομός της Ελλάδας, η ανατολική Μάνη σε αντίθεση με τη Δυτική Μάνη, η κεντρική και η βόρεια Εύβοια, που ξέρετε πόσο έχουν δοκιμαστεί και που πολύ πρόσφατα με ενέργειες της κυρίας Καλογήρου ονομάστηκε νησί η Εύβοια, η Χίος το λιγότερο τουριστικά αναπτυγμένο νησί του βορείου Αιγαίου και από το νότιο Αιγαίο τα μικρά Δωδεκάνησα και συγκεκριμένα η Κάσος, η Χάλκη, η Σύμη, το Καστελόριζο. Και αντιλαμβάνεστε ότι πίσω απ' αυτά και όλα τα μικρά νησιά της χώρας. Στο πρόγραμμα αυτό μετέχουν όπως είδατε από το Πολυτεχνείο διεπιστημονικά, Σχολή Αρχιτεκτόνων, Τοπογράφων, Χημικών – Μηχανικών, Πληροφορική, από το Τεχνικό Επιμελητήριο, περιφερειακά τμήματα του ΤΕΕ όπως εν προκειμένω το ΤΕΕ Δωδεκανήσου με επικεφαλής τον Αντώνη τον Γιαννικούρη, το ΙΤΕ, το ΙΤΕΠ, το ΙΤΕ είναι το Ίδρυμα Έρευνας Τεχνολογίας, το ΙΤΕΠ το Ίδρυμα Τεχνολογικής Έρευνας και Πρόβλεψης, Τουριστικής Έρευνας και Πρόβλεψης και δύο εταιρίες η Telesto και η Consortis που συμβάλλουν στην πληροφορική και στην γεωπληροφορική διαχείριση όλων των δεδομένων. Οι εφαρμογές λοιπόν που αφορούν στον αγροτουρισμό, που θα τις παρουσιάσω έτσι εποπτικά και συνοπτικά, αλλά που πίσω τους βρίσκονται εκατομμύρια δεδομένα, έχουμε big data management εδώ, γιατί τεκμηριώσαμε πλήρως όλο το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον με πλήρη ανάλυση. Με βάση αυτά κάναμε με swot analysis τις επιλογές των διαδρομών και της ανάπτυξης και τα παραστήσαμε με ολοκληρωμένα γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών και τώρα εδώ για τα μικρά νησιά σε συνεργασία με την ΑΝΔΩ προσπαθούμε να διαμορφώσουμε τις πλατφόρμες ανάπτυξης με όλα τα έργα που θα υλοποιήσουν αυτό το σχεδιασμό για να τα διαχειρίζονται οι Δήμοι κύριε Πρόεδρε της Περιφερειακής Ένωσης με την υποστήριξη του ΤΕΕ σε τοπική κλίμακα. Στην ηρωική νήσο Κάσο έχουμε μια σημαντική σύνδεση που τη βλέπετε εδώ και αρχιτεκτονικά, αλλά και στην αισθητική του τοπίου, η Κάσος είναι ένα νησί που χαρακτηρίζεται απ' τις αναβαθμίδες της σε όλο το ανάγλυφο των ορεινών όγκων της μέχρι τη θάλασσα και από τα μιτάτα, δηλαδή την αγροτική κατοικία και παραγωγή που ήταν σε ένα χώρο. Αυτό είναι το μιτάτο. Στη Χάλκη σε λίγο θα το δούμε στις κύφες που είναι απότοκα της φοινικικής περιόδου. Και τα μιτάτα είναι πολύ παλιά, με τους ανεμόμυλους και βλέπετε ότι η Κάσος για να μπορεί πέρα από τους οικισμούς της να βάλει όλο το νησί στην ανάπτυξη, δηλαδή στο χάρτη της ανάπτυξης, ήδη ξεκίνησε με την υλοποίηση των διαδρομών για την επίσκεψη των τόπων πολιτιστικού και φυσικού ενδιαφέροντος και στο πλαίσιο αυτό ακριβώς επιχειρεί να διασυνδέσει και τους οικισμούς και τα μονοπάτια σε ένα ενιαίο σχέδιο διαδρομής και ανάπτυξης. Σε αυτό το σχέδιο είναι πάρα πολύ σημαντική η επένδυση σε αγροτουριστικά συγκροτήματα και στη συντήρηση των αναβαθμίδων. Αυτό το περιμένουμε από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Ήδη στην Κάσο κάναμε δημόσιο διάλογο για να καταλήξουμε στο συνολικό πρόγραμμα με παρουσία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, του Υπουργείου Ανάπτυξης και του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας με συγκεκριμένα

προγράμματα. Τα προγράμματα τα δικά σας νομίζω θα βάλουν την Κάσο στο δρόμο του αύριο. Η Χάλκη. Η Χάλκη, το νησί ειρήνης και φιλίας των νέων όλου του κόσμου το '82. Το πρότυπο νησιωτικής ανάπτυξης από τότε από την UNESCO και τον ΟΟΣΑ αυτή τη στιγμή επιχειρεί, πέρα από τον οικισμό που τότε αναπλάστηκε και αποτέλεσε τη βάση της ανωδομής που έλειπε στην τουριστική ανάπτυξη, σήμερα να βάλει όλη τη Χάλκη στο χάρτη. Ο Πρωθυπουργός και σε συνεργασία με την περιφερειακή και την τοπική αυτοδιοίκηση ξεκίνησε το πρόγραμμα για το Gr Eco Island. Και σήμερα είμαστε εδώ για να στηρίξουμε την πρόταση αυτή με τις διαδρομές σε όλη τη Χάλκη με τη μεγάλη ιστορία, το πολιτιστικό και φυσικό απόθεμα με την ηγεσία του Δημάρχου της. Στη Χάλκη το καλοκαίρι συζητήσαμε με όλους τους τοπικούς φορείς με παρόντα τον Αναπληρωτή Υπουργό Ανάπτυξης τον Νίκο τον Παπαθανάση και δρομολογούμε με την ΕΑΤ και το ΤΜΕΔΕ νέα προϊόντα υποστήριξης νέων επιχειρηματιών και επενδυτών στα νησιά. Όμως αυτό που χρειάζεται η Χάλκη και γι' αυτό τη συζητάμε σήμερα εδώ είναι σε όλες τις διαδρομές της τις τοπικές να αναδείξει αυτό το ίδιο χαρακτηριστικό που έδειξα και στην Κάσο και που τόσο έντονα δεν το συναντάμε σε άλλα νησιά της Δωδεκανήσου, δηλαδή τις αναβαθμίδες της και τις κύφες. Οι κύφες είναι τα αρχαία φοινικικά μονόχωρα λιθόχτιστα κτίσματα όπου ζούσαν μαζί ζώα και άνθρωποι, τα οποία εκτείνονται όχι μόνο στο μεσαιωνικό χωριό που είναι εγκαταλελειμμένο και για το οποίο υπάρχει μια πρόταση ανάπτυξης, αλλά κυρίως εκτείνονται σε όλο το νησί. Μια επιλογή λοιπόν από κύφες που θα μπορούσε σε συνέργεια με τη διατήρηση και τη διαχείριση των αναβαθμίδων να κεντρήσει όλο το αγροτικό τοπίο της Χάλκης θα έδινε ζωή σε όλη τη Χάλκη, τη Χάλκη με το μέλι, τη Χάλκη με τα αρωματικά φυτά, τη Χάλκη με το αλάτι, το οποίο συλλέγεται και πωλείται για πρώτη φορά. Και όπου όλα αυτά θα μπορούσαν να γίνουν επιχειρηματικές δραστηριότητες οργανωμένες και να συνδεθούν με τον αγροτουρισμό. Το Καστελόριζο. Το Καστελόριζο όσο μικρό κι αν σας φαίνεται, που θα λέγατε ότι μα δεν υπάρχει θέμα αγροτικής ανάπτυξης στο Καστελόριζο. Εκτός από την αλιεία τι άλλο μπορεί να υπάρχει; Στο Καστελόριζο λοιπόν με μια ανάπτυξη πλούσιων διαδρομών που συνδέουν την αρχαία με τη βυζαντινή και τη σύγχρονη ιστορία του και τα φοβερά θαλασσινά τοπία του, τις σπηλιές του και τους ορεινούς του όγκους, αυτό που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δείτε είναι ότι τα μονοπάτια όλα συνδέονται με πατητήρια, με πατητήρια του κρασιού. Και βεβαίως οι νέοι του Καστελορίζου όταν κάναμε ένα chat lab στα σχολεία του Καστελορίζου για να παρουσιάσουμε πέρα απ' την δημόσια συζήτηση την πρόταση για την αειφόρο ανάπτυξη του Καστελορίζου, μας είπαν εμείς θέλουμε να πάρουμε στα χέρια μας τον αλιευτικό τουρισμό. Λοιπόν έχουν καϊκια, θέλουν τα καϊκια τους να πάνε σε ένα αλιευτικό καταφύγιο το οποίο προτείνουμε να οργανωθεί – θέλουμε τη συμβολή σας σ' αυτό – και πέραν του αγροτικού καταφυγίου θέλουν την οργάνωση αλιευτικών διαδρομών για τουριστική χρήση. (ακούγεται κάποιο σχόλιο στο βάθος). Ακριβώς και την μετατροπή, ακριβώς κα Καλογήρου. Αγαπητή Χριστιάννα ναι, λοιπόν μπήκαμε στην υλοποίηση. Αυτά θέλω να πω για το Καστελόριζο. Ενώ για τη Σύμη που βλέπετε ότι είναι διάστικτη από ιστορικά και φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλλους έτσι ώστε να δικαιολογεί πάρα πολλές διαδρομές που έχουμε χαράξει, υπάρχει μια βιομηχανική κληρονομιά, που βιομηχανική είναι μόνο σε σχέση με την περίοδο που έχει αναπτυχθεί αρχιτεκτονικά, δηλαδή την αστική περίοδο, όμως αναφέρεται σε αγροτικές δραστηριότητες. Κυρίως μιλάμε για ελαιотреβεία, για βυρσοδεψεία, για πάρα πολλές, για πάρα πολλά πατητήρια

σε όλο το νησί, είναι η ίδια παράδοση με το Καστελόριζο και βεβαίως για αρωματικά φυτά. Το δε φαρμακείο, το κοινωνικό φαρμακείο της Σύμης που δίνει και το στίγμα της πρόνοιας του Δήμου, θα μπορούσε να εκπέμψει και το σήμα της παρουσίας που εμπορεύεται όλο το νησί των αρωματικών φυτών της Σύμης, που είναι πάρα πολύ σημαντικά. Ενώ η μοναστική κοινότητα του Πανορμίτη, ξέρετε πολύ καλά ότι η εκκλησία της Σύμης, όπως και σε όλα τα Δωδεκάνησα ανήκει στο Πατριαρχείο, ότι είναι μια πολύ δραστήρια μονή η Μονή του Πανορμίτη και πολύ θαυματουργή και αυτή τη στιγμή ατύπως ετοιμάζει τυροκομείο στον Πανορμίτη. (ακούγεται σχόλιο στο βάθος) Ακριβώς και διατίθεται αυτό το τυροκομείο να γίνει σαν ΣΔΗΤ με μέτρα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης δηλαδή να έχει και μια δημόσια συμβολή. Κα Καλογήρου και ο κύριος Παπαγιαννίδης έχουν την επικοινωνία με τον Ηγούμενο και βλέπετε ότι και η εκκλησία μπαίνει μέσα. Μια πολύ σύντομη αναδρομή, θα είχα βάλει και τη Χίο αν σκεφτόμουν ότι θα ήταν εδώ η Χριστιάνα αλλά δεν πειράζει Χριστιάνα θα πάμε μαζί εκεί. Λοιπόν στην ανατολική Μάνη, όπως και στην Εύβοια, οι διαδρομές στη γαστρονομία την τοπική περνάνε μέσα από τα χωριά τα εγκαταλελειμμένα που μπορούν να γίνουν κέντρα αγροτουρισμού. Εδώ βλέπετε τα διάφορα πολύ σημαντικά αρχιτεκτονικά μνημεία που είναι ολόκληροι οικισμοί στη Μάνη. Ενώ στην κεντρική και βόρεια Εύβοια κάνουμε ακριβώς το ίδιο δηλαδή μέσα από τις διαδρομές που συνδέουν τόπους φυσιολατρίας και πολιτιστικής αξίας, μπορούμε να πούμε ότι θα αναπτυχθούν νέες καλλιέργειες και θα συνδεθούν με οικισμούς που σήμερα είναι εγκαταλελειμμένοι και στο σχέδιο ανάπτυξης της βόρειας Εύβοιας θα αποτελέσουν πυρήνες αγροτουρισμού. Με δυο λόγια μέσα απ' αυτά που καταδεικνύουν ότι έχουμε τις ολοκληρωμένες μελέτες, έχουμε τα πλήρη στοιχεία της τεκμηρίωσης, τα πλήρη στοιχεία της διαχείρισης με τις νέες τεχνολογίες της γεωπληροφορικής και της πληροφορικής σε GIS και σε πλατφόρμες ανάπτυξης, μπορούμε να περάσουμε σε υλοποίηση πρότυπων έργων που μαζί με άλλα από άλλα Υπουργεία θα μπορέσουν να δώσουν το στίγμα ότι τα μικρά νησιά ξαναπαίρνουν στο χάρτη ολόκληρα. Και ελπίζουμε και τα μεγαλύτερα. Σας ευχαριστώ πολύ.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστώ πολύ την καθηγήτρια την κυρία Τόνια Μοροπούλου. Να δώσω το λόγο στον Ερωτόκριτο Μιχαήλ, το Δήμαρχο Κάσου και πριν του δώσω το λόγο να σας πω λίγο το πρόγραμμα. Θα κάνουμε διάλειμμα, μετά θα ακολουθήσουν οι τοποθετήσεις των στελεχών του προγράμματος, θα ακολουθήσει μετά ένας διάλογος με τοποθετήσεις των μελών της Επιτροπής Παρακολούθησης. Αν θέλει η Επιτροπή θα ξανατοποθετηθεί μετά την εκ νέου συζήτηση και μετά θα γίνει η ψήφιση των συμπερασμάτων. Εδώ θέλω να πω ότι δε θα αναφερθούμε σήμερα σε ειδικότερα σχέδια, θα έχουμε αύριο μια σύσκεψη στην περιφέρεια κυρίως με στελέχη της Διαχειριστικής για ένα πρόγραμμα δημοσίων υποδομών που έχουμε μια συνεργασία με τον Περιφερειάρχη. Χτες είχα την τιμή να πάω στην Αναπτυξιακή να δούμε και έργα και να συζητήσουμε έτσι την πορεία του προγράμματος. Λοιπόν κύριε Δήμαρχε έχετε το λόγο.

Δήμαρχος Κάσου – Μιχαήλ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε, κυρία Γενική, κύριε Δήμαρχε συνάδελφε της Ρόδου, κύριε Δήμαρχε Χάλκης, κύριε Αντιπεριφερειάρχα, συνάδελφοι στον πρώτο και δεύτερο βαθμό, αγαπητή Τόνια, είναι μεγάλη χαρά που βρίσκομαι κοντά

σας. Έρχομαι κατευθείαν από το αεροδρόμιο και δεν πρόλαβα να παρακολουθήσω τους προλαλήσαντες, εν πάσει περιπτώσει για να μη σας κουράζω με πολύ γλαφυρό τρόπο η συμμαθήτριά μου η Τόνια η Μοροπούλου αναφέρθηκε στην παρουσίαση της μελέτης για την Κάσο που εκπονήθηκε με τη συνεργασία με το Μετσόβιο Πολυτεχνείο και το τοπικό παράρτημα του ΤΕΕ Δωδεκανήσου. Μια παρουσίαση που έγινε το Σεπτέμβρη και εκεί προσπαθήσαμε, έγιναν κάποιες, έγιναν προτάσεις να συνδεθεί η αγροτική ανάπτυξη με τον τουρισμό, ένα πράγμα το οποίο θέλουμε πολύ. Η αειφόρος ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής αποτελεί έναν από τους στόχους της δημοτικής αρχής. Αναφερθήκανε, αναφέρθηκε η Τόνια στις αναβαθμίδες, δυστυχώς πριν τρεις μέρες είχαμε κάποιες καταστροφικές πλημμύρες στο νησί, πολλές από αυτές τις αναβαθμίδες έχουν καταρρεύσει. Γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής των ζημιών από μια επιτροπή την οποία όρισα σήμερα πριν φύγω από το νησί. Και ευελπιστούμε κάποια στιγμή μια και είμαστε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης να μπορέσουμε έτσι να εκταμιεύσουμε κάποια κονδύλια για την αποκατάσταση των ζημιών. Από εκεί και πέρα αγροτική ανάπτυξη – γαστρονομία. Γαστρονομία είναι μια μορφή τουρισμού όπως γνωρίζετε και προσπαθούμε να αναδείξουμε τα τοπικά μας προϊόντα, είναι εδώ πέρα και ο συνάδελφος ο κύριος Ζανετίδης, τα τοπικά προϊόντα κυρίως τους ντολμάδες και τη σιτάκα, να αποκτήσουν κι αυτά μια πιστοποίηση, που είναι αναγκαίο για να προωθηθεί, να προωθηθούν και επίσημα αυτές, αυτά τα δύο προϊόντα. Και πάλι σας ευχαριστώ για τη φιλοξενία, να 'στε καλά.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστούμε πολύ, λοιπόν θα έχουμε διάλειμμα. Πριν το διάλειμμα να πω για να κρατήσετε και την ημερομηνία, η 1^η Επιτροπή του στρατηγικού σχεδίου της ΚΑΠ προτείνουμε να γίνει στις 2 – 5 Φεβρουαρίου, θα βρούμε ποια ακριβή ημερομηνία στη Θεσσαλονίκη που στα πλαίσια της ZOO-TECHNICA θα είμαστε επάνω με το Υπουργείο, αν βολεύει αυτή η ημερομηνία και την Επιτροπή, θα μπορέσουμε να την κάνουμε σ' ένα καλό ξενοδοχείο εκεί, συνεδριακό χώρο στη Θεσσαλονίκη. If it's not a problem for you ok. Thank you very much, thank you for your attention. Let's go take a coffee and then we come back.

3:01:27 – 3:40:36 Μουσική

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Θα παρακαλέσω τώρα ξεκινάμε στο δεύτερο μέρος - είμαστε εντός χρόνου - στην υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, ο κύριος Ηλίας Τσεργούλας, στέλεχος της Μονάδας Χρηματοοικονομικών Ροών και του ΟΠΣΑΑ έχει πάρει ήδη τη θέση. Χαίρομαι που σε βλέπω και με σακάκι μετά από χρόνια. (Γέλια) Ο κύριος Τσεργούλας είναι δίπλα στον όροφο σε μένα, δίπλα στο γραφείο και τον απασχολώ συνέχεια για διάφορους χάρτες γι' αυτό προσέχω την ενδυματολογία.

Στέλεχος Μονάδας Χρηματοοικονομικών Ροών - Τσεργούλας: Λοιπόν, καλησπέρα κι από μένα, η παρουσίαση αφορά την πορεία του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2022. Που βρισκόμαστε σήμερα; Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης πλέον αποτελείται από τρεις να μην πω πυλώνες γιατί παραπέμπει αλλού, τρεις πηγές. Είναι η κλασική κατανομή του 2014-2020, είναι η κατανομή που έγινε για τα δύο επιπλέον έτη

βάσει μεταβατικού κανονισμού για το 2021 και 2022 και το εργαλείο ανάκαμψης. Οι δύο τελευταίες πηγές ενεργοποιήθηκαν με την περσινή τροποποίηση τη νέα τροποποίηση του ΠΑΑ, το Δεκέμβριο του 2021. Οπότε για την πρώτη για την κλασική κατανομή πλέον σημειώνουμε 88% απορρόφηση των αντίστοιχων πόρων, 88% επί 4,72 δισεκατομμυρίων ενωσιακής συμμετοχής, κάτι που είναι ένα σταθερό ποσοστό όπως ξέρετε κι εσείς από επιτροπή σε επιτροπή παρακολούθησης σταθερά αυξανόμενο. Πλέον εγώ θα δώσω βάρος και στις δύο επιπλέον πηγές το τι καταφέραμε μέσα σε αυτόν το χρόνο. Ο μεταβατικός κανονισμός αφορά επιπλέον κατανομή 1,43 δις ευρώ και μέσα σε αυτό το χρόνο καταφέραμε και ενεργοποιήσαμε ένα σύνολο δράσεων όπως η Βιολογική Γεωργία, η 3^η Πρόσκληση των Νέων Γεωργών και άλλες δράσεις, οι οποίες μας οδήγησαν σε ένα μεγάλο ποσοστό συμβασιοποίησης και σε αυτό το ποσοστό - βλέπετε και στη διαφάνεια - το 16,78% απορρόφηση. Επιπλέον στο εργαλείο ανάκαμψης που είναι σχετικά μικρό το ποσό αλλά καθόλου μικρή και η σημασία του, 365 εκατομμύρια ευρώ η κατανομή, περιλαμβάνει τη νέα νιτρορύπανση, περιλαμβάνει καινούρια μέτρα όπως το μέτρο 17, θα έρθουν και τα καινούρια σχέδια βελτίωσης για τη δράση 4.1.5. Οι εντάξεις ήδη είναι ψηλά. Συνγνώμη και τα χρηματοδοτικά εργαλεία των μικροπιστώσεων. Οι εντάξεις είναι ήδη ψηλά με το 5,48% απορρόφησης για το εργαλείο ανάκαμψης. Αν αυτά τα αθροίσουμε σε ένα σύνολο για το νέο ΠΑΑ, το συνολικό των 7,75 δις δημόσια δαπάνη 6,51 δις ενωσιακή συμμετοχή καταλήγουμε σε ένα σύνολο εντάξεων 103,9%, 8 και κάτι δις δημόσια δαπάνη. Οι νομικές δεσμεύσεις πλέον αγγίζουν το 100% με 6,66 δις δημόσια δαπάνη και οι πληρωμές μας στα 4,91 δις, στο 65,17% επί του συνόλου. Αν το πάμε αναλυτικά ανά μέτρο από πάνω προς τα κάτω το μεγαλύτερο ποσό των εντάξεων το έχει πλέον το μέτρο 4 με τις επενδύσεις σε πάγιο ενεργητικό, το μέτρο αυτό αφορά τα σχέδια βελτίωσης, τη μεταποίηση, τα εγγειοβελτιωτικά έργα, την αγροτική οδοποιία, τα οποία αγγίζουν τα 2,1 δις. Ακολουθεί η παραδοσιακή Εξισωτική Αποζημίωση, 1,6 δις, η Βιολογική Γεωργία στο 1,5 δις. Οι Νέοι Γεωργοί και με την επιπλέον κατανομή που και εντάξεις που προήλθαν στην 3^η πρόσκληση, στα 850 εκατομμύρια. Το Leader είναι ήδη ψηλά και το μέτρο 10. Επίσης στη διαφάνεια μπορείτε να δείτε και την αναλογία με πράσινο και κόκκινο χρώμα, ανειλημμένων – νέων, όπου πλέον οι νέες εντάξεις έχουν υπερκεράσει στα περισσότερα μέτρα τις ανειλημμένες υποχρεώσεις που είχαν μεταφερθεί από το 2007-2013. Ομοίως στις νομικές δεσμεύσεις λίγο πολύ η ίδια προτεραιοποίηση. Το μέτρο 4 είναι ήδη ψηλά, κυρίως λόγω των ιδιωτικών επενδύσεων, των σχεδίων βελτίωσης από την υπερδέσμευση και από την μεταποίηση. Εξισωτική Αποζημίωση, Βιολογική Γεωργία και ούτω καθεξής. Στις πληρωμές πρώτη η Εξισωτική Αποζημίωση με 1,5 δις, ακολουθεί το μέτρο 4 με μεγάλη συμβολή των σχεδίων βελτίωσης σε αυτό το στόχο, σε αυτή την επίτευξη. Οι Νέοι Γεωργοί και με την 3^η πρόσκληση, η Βιολογική Γεωργία και με την 5^η πρόσκληση που υλοποιήθηκε πρόσφατα. Για να φτάσουμε τώρα να δούμε πληρωμές ανά έτος. Εδώ βλέπετε μια χρονοσειρά από το 2007 ποιος είναι οι πληρωμές που επιτυγχάνει το ΠΑΑ και μέχρι και σήμερα. Μπορείτε να δείτε ότι μέχρι το 2022 τώρα είμαστε στο τρέχον ποσό των 750 εκατομμυρίων ευρώ. Μέχρι και σήμερα 14 Δεκεμβρίου το ρεκόρ ήταν 784 εκατομμύρια το 2017. Αυτό το ρεκόρ πλέον με τις προβλέψεις μας πάει να καταρριφθεί και να αγγίζει το 1,2 δις, άρα πάμε για ένα ρεκόρ πληρωμών τα τελευταία δεκαέξι χρόνια με τη συντηρητική πρόβλεψη του 1,2 δις, αν δε καταφέρουμε να πετύχουμε και παραπάνω. Και πως φτάνουμε σ' αυτό; Πως ωφέλησε το

2022 με τις πληρωμές του σε αυτά τα επιτεύγματα; Αριστερά θα δείτε μια πίτα, ξεκινώντας από το κίτρινο χρώμα και προς τα δεξιά τη μεγαλύτερη συνεισφορά στο 2022 στις πληρωμές του το έχει το μέτρο 6 μέσω των Νέων Γεωργών. Ακολουθεί η Εξισωτική με την πρόβλεψη της πληρωμής ότι θα καταβληθεί μέσα στο έτος. Μετά είναι το μέτρο 4 από τα κλασικά επενδυτικά μέτρα, η Βιολογική Γεωργία, το Leader και τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα. Επιπλέον στο 2022 φαίνεται η τεράστια – πως είναι – σε όφελος των νέων εντάξεων συνεισφορά για τις πληρωμές έναντι των ανειλημμένων υποχρεώσεων. Οπότε χτίζοντας πάνω σε αυτό, στον καλό ρυθμό πληρωμών και στο μεγάλο ύψος πληρωμών του 2022, ήδη έχουμε μία, ένα θετικό αποτέλεσμα ως προς τον κανόνα $n+3$ μία ψαλίδα που είναι περίπου 400 εκατομμύρια είμαστε πάνω σύμφωνα με τις πραγματικές πληρωμές. Και με τις προβλεπόμενες πληρωμές θα φτάσουμε στα 800 εκατομμύρια πάνω από τον στόχο που μας έχει τεθεί από τον κανόνα $n+3$. Το Πλαίσιο Επίδοσης είναι μια υποχρέωση που πρέπει να τηρούμε κι εμείς σαν Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, αφορά πέντε συγκεκριμένες προτεραιότητες. Δε θα σας απασχολήσω με τις λεπτομέρειες όσο ότι στην προτεραιότητα 2 που αφορά Σχέδια Βελτίωσης, Νέους Γεωργούς, Αγροτική Οδοποιία έχουμε ήδη από σήμερα, από πολύ καιρό μάλλον πετύχει τους στόχους μας όσον αφορά το Πλαίσιο Επίδοσης. Στην προτεραιότητα 3 οι επενδύσεις μεταποίησης και η συνολική δημόσια δαπάνη είναι ακόμα κοντά στα όρια, αλλά δεδομένου ότι έχουμε πλέον ακόμα τρία χρόνια υλοποίησης, μέχρι 31/12/2025, συν ότι έρχονται καινούρια μέτρα όπως το 3.1 τα Συστήματα Ποιότητας, η 2^η πρόσκληση του ΕΛΓΑ το 5.1, το μέτρο 9 Σύσταση Ομάδων Παραγωγών και το μέτρο 16 Συνεργασία, καινούρια μέτρα που θα συνεισφέρουν σε αυτές τις πληρωμές, έχουμε πραγματικά θετικές προσδοκίες ότι θα υπερκαλύψουμε και αυτούς τους στόχους. Στην προτεραιότητα 4 ομοίως μέτρα γεωργοπεριβαλλοντικά, η βιολογική και η εξισωτική αποζημίωση που έχουν μεγάλη χρηματοδοτική βαρύτητα και σταθερό ρυθμό πληρωμών θα μας βοηθήσουν στο να πετύχουμε αυτούς τους στόχους. Στην προτεραιότητα 5 είναι κυρίως, κύριος πρωταγωνιστής τα εγγειοβελτιωτικά έργα όπου βλέπετε ότι όσον αφορά την αρδευόμενη έκταση έχουμε υπερπετύχει το στόχο μας και ακολουθεί και η συνολική δημόσια δαπάνη με την ενεργοποίηση των μέτρων, των έργων συγνώμη θα μας βοηθήσει πάλι να καλύψουμε αυτούς τους στόχους. Και φτάνουμε και στην προτεραιότητα 6 που αφορά το Leader, ήδη ο ένας δείκτης που είναι ο πληθυσμός, τον έχουμε υπερκαλύψει και αυτόν και η δημόσια δαπάνη, όπου οι Αναπτυξιακές Εταιρείες στο Leader έχουν ήδη ανεβάσει ταχύτητες και φέρνουν ένα μεγάλο ποσό πληρωμών που θα συνεισφέρουν και σε αυτό το στόχο. Πάμε μια ανάλυση ανά μέτρο. Στο μέτρο 1 στην Κατάρτιση Αγροτών βρισκόμαστε ως προς το υπομέτρο 6.1 δηλαδή τους Νέους Γεωργούς, έχουν καταρτιστεί τελικά φτάσαμε από τους 14.952 καταλήξαμε σε Νέους Γεωργούς με βεβαίωση καταρτισμένους 14.570, με 829 προγράμματα κατάρτισης που υλοποιήθηκαν. Ενώ για το υπομέτρο 6.3 που αφορά τους επαγγελματίες γεωργούς για τις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις ξεκινήσαμε από 3.200 σχεδόν στους 3.257 καταρτιζόμενους με την κατάρτιση να έχει ολοκληρωθεί στις 15 Νοεμβρίου του 2022. Το μέτρο 2 Παροχή γεωργικών συμβουλών. Η περίοδος υποβολής αιτήσεων στήριξης ολοκληρώθηκε τον περασμένο Ιούλιο. Όπως θα δείτε στον πίνακα έναντι 80 εκατομμυρίων ευρώ προκηρυσσόμενου ποσού, υποδεχτήκαμε αιτήσεις συνολικού προϋπολογισμού 102 εκατομμύρια ευρώ, 110 αιτήσεις, οι οποίες αντιστοιχούν σε ένα συνολικό πλήθος

διοικητικών ωφελούμενων 77.000 περίπου και εκτιμώμενες συμβουλές 138.000. Τη μερίδα του λόντος σε αυτή την κατανομή ανά περιφέρεια τηρούν η Κεντρική Μακεδονία με την Κρήτη και η Πελοπόννησος που έχουν ξεπεράσει τις 10.000 δυννητικών ωφελούμενων. Παραμένει σε εξέλιξη η διαδικασία της αξιολόγησης και θα έχουμε και σύντομα αποτελέσματα. Όσον αφορά το μέτρο 3 και δη το υπομέτρο 3.1 που αφορά τα Συστήματα Ποιότητας, η 1^η πρόσκληση έχει ήδη αποτελέσματα με 6.400 δικαιούχους περίπου και 7,4 εκατομμύρια προϋπολογισμό ένταξης. Έχει ήδη εκδοθεί εγκύκλιος διαδικασιών υποβολής αίτησης πληρωμής και για το πρώτο έτος υλοποίησης οι ημερομηνίες είναι από 8 Νοεμβρίου μέχρι 30 Δεκεμβρίου. Για τη 2^η πρόσκληση έχει ήδη εκδοθεί η προδημοσίευση για τα AGRO 2-1 και 2-2 και αναμένεται ο προγραμματισμός της πρόσκλησης. Όσον αφορά τα Σχέδια Βελτίωσης, στην 1^η πρόσκληση οι τρέχουσες εντάξεις είναι στα 595 εκατομμύρια για 10.400 έργα. Έως και σήμερα έχουν πληρωθεί 320 εκατομμύρια εκ των οποίων τα 143 πληρώθηκαν εντός του 2022. Το εν τρίτο περίπου των έργων έχει ήδη ολοκληρωθεί και συνεχίζεται κι ο πολύ καλός ρυθμός πληρωμών σε συνέχεια δηλαδή του περσινού ρεκόρ. Όπως θα δείτε κι από κάτω, άμα αθροίσουμε το 2021 και το 2022 τις πληρωμές τους έχει ήδη καταβληθεί το 52, 53% των εντάξεων των Σχεδίων Βελτίωσης μέσα σε δύο χρόνια και υπάρχει και ακόμα και μια τριετία. Η 1^η πρόσκληση των Αρδευτικών για την 4.1.2 έχει ολοκληρωμένη την αξιολόγηση του 28% των αιτήσεων στήριξης και είναι υπό διαμόρφωση το θεσμικό πλαίσιο της νέας δράσης της 4.1.5, η οποία χρηματοδοτείται από το εργαλείο ανάκαμψης, το λεγόμενο EURI. Όσον αφορά τη μεταποίηση, έχουν ενεργοποιηθεί προσκλήσεις σε δύο επίπεδα προϋπολογισμού. Είναι η μικρή μεταποίηση η λεγόμενη, κάτω των 600 χιλιάδων ευρώ σε πέντε περιφέρειες, όπου έχει καλυφθεί λίγο πολύ το βάρος που έχουν αναλάβει οι περιφέρειες ανάλογα με τον αριθμό των έργων. Ενώ στα άνω των 600 χιλιάδων ευρώ είμαστε στα 413 εκατομμύρια ενταγμένα για 395 συγνώμη για 361 έργα το μεγάλο, και έχουν αποφέρει μέχρι τώρα 114 εκατομμύρια πληρωμές σε δημόσια δαπάνη. Στο 4.3 πλέον στα Δημόσια Έργα ξεκινάμε με τα Εγγειοβελτιωτικά Έργα. Η 1^η πρόσκληση για τα μεγάλα, για τα άνω των 2,2 εκατομμυρίων ευρώ, έχουμε 430 εκατομμύρια περίπου σε 31 έργα, 14 δημοπρατημένα. Έχουμε 113,3 εκατομμύρια σε 78 έργα για τα κάτω των 2,2 εκατομμυρίων των περιφερειών. Και έχουμε τώρα ενεργή και τη 2^η πρόσκληση, ενεργή μάλλον τη διαδικασία αξιολόγησης της 2^{ης} πρόσκλησης όπου υποδεχτήκαμε 158 αιτήσεις αιτούμενο ύψος 295 εκατομμυρίων. Κάτω στις εικόνες δεξιά μπορείτε να δείτε έναν ενδεικτικό χάρτη της χωρικής κατανομής των εγγειοβελτιωτικών έργων, όπως και αριστερά κάποιες δορυφορικές απεικονίσεις του έργου του Φιλιατρινού και του Ομαλού κατά τη διάρκεια της τελευταίας επταετίας. Και πως δημιουργήθηκαν η λεκάνη και ο ταμιευτήρας. Για την Αγροτική Οδοποιία 4.3.4 εντάξεις σχεδόν 35 εκατομμύρια για 340 έργα στην 1^η πρόσκληση. Πληρώθηκαν ήδη τα 28 από τα 35. Ενώ έχει ολοκληρωθεί το 31% των έργων. Στη 2^η πρόσκληση μετά από μια μεγάλη ζήτηση που δεχτήκαμε στις αιτήσεις εντάχτηκαν 114,6 εκατομμύρια ευρώ για 208 έργα με την κατανομή τη χωρική όπως βλέπετε στον αριστερό χάρτη. 5.1 Επενδύσεις Πρόληψης, έχουμε τρεις προσκλήσεις μάλλον δύο προσκλήσεις επίσημα. Η 1^η πρόσκληση ιδιωτικών επενδύσεων υλικά για τα διχαλαζικά 6 εκατομμύρια εντάξεις για 422 έργα. Πληρώθηκαν περίπου τα μισά και όντως ολοκληρώθηκαν και τα περίπου μισά έργα της πρόσκλησης αυτής. Η 2^η πρόσκληση έχει πολύ περισσότερες αιτήσεις, 1225 για 43 εκατομμύρια συνολικού προϋπολογισμού.

Έχει ολοκληρωθεί η πρώτη αξιολόγηση και σε λίγο ολοκληρώνονται και οι γνωμοδοτήσεις για να έχουμε αποτελέσματα. Η 3^η δράση, η 3^η πρόσκληση που αναμένεται είναι για την αφρικανική πανώλη του χοίρου, η δράση 5.1.2. Έχει ήδη εκδοθεί η Υπουργική Απόφαση και η Διεύθυνση Υγείας Ζώων που έχει αναλάβει ως ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης ετοιμάζει την πρόσκληση. Νέοι Γεωργοί, στην 1^η πρόσκληση ήδη έχει ξεκινήσει η υποβολή αιτήσεων της 2^{ης} τελικής δόσης πληρωμής, μεγάλο μέρος εκ των οποίων έχει ήδη καταβληθεί. Βλέπετε κι αριστερά 270 εκατομμύρια ενταγμένα, τρέχοντα ενταγμένα από τα οποία έχουμε πληρώσει τα 261. Και συνεχίζεται, περιμένουμε και το επόμενο κύμα πληρωμών στις αρχές του επόμενου έτους από τους νέους δικαιούχους που είχαν προστεθεί από τους εν δυνάμει της 1^{ης} πρόσκλησης. Στη 2^η πρόσκληση ξεκίνησε τώρα ενεργοποιήθηκε και η καταβολή για τη δεύτερη δόση τελικής πληρωμής, 30 εκατομμύρια ενταγμένα 20 πληρωμένα, 21 πληρωμένα. Στην 3^η πρόσκληση είναι εν εξελίξει η ένταξη νέων δικαιούχων σε ορισμένες περιφέρειες. Σε κάποιες άλλες έχει ήδη ολοκληρωθεί, κατόπιν των επανεξετάσεων και των ενστάσεων. Και κατά συνέπεια έχει πληρωθεί και η πρώτη δόση και γι' αυτούς. Για να καλυφθεί και κάποια υπερβάλλουσα ζήτηση σε κάποιες προσκλήσεις που προέκυψαν από θετικές αξιολογήσεις έχει ήδη τροποποιηθεί η πρόσκληση για αυξήσεις του προϋπολογισμού 413 εκατομμύρια ενταγμένα κατά την ημερομηνία σύνταξης της παρουσίασης, ήδη έχουν αυξηθεί και 283 εκατομμύρια πληρωμένα. Στο 6.3 μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις 45 εκατομμύρια ενταγμένα 31 πληρωμένα και σε λίγο θα ενεργοποιηθεί η διαδικασία υποβολής αιτήσεων δεύτερης δόσης. Για το μέτρο 7 δύο υπομέτρα, το 7.1 τα Θεματικά σχέδια, μέσα σε δύο προσκλήσεις εντάχθηκαν συνολικά πέντε προτάσεις για την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και την Περιφέρεια Κρήτης με συνολική δημόσια δαπάνη, τα αθροίζω κοντά στα 300 χιλιάδικα. Ενώ το υπομέτρο 7.3 Ευρυζωνικότητα βρισκόμαστε στο σημείο της προέγκρισης της σύμβασης και εφόσον δοθεί και η έγκριση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, θα υπογραφούν οι συμβάσεις σύμπραξης για κάθε τμήμα του UltraFast BroadBand που αφορά πλέον ευρυζωνικότητα. Στο μέτρο 8 έχουμε χαρακτηριστικά τα υπομέτρα 8.3 και 8.4 που αφορούν την πρόληψη και αποκατάσταση στα δασικά. Έχουμε 116 ενταγμένα έργα για περίπου 80 εκατομμύρια δημόσια δαπάνη. Είναι εν εξελίξει η διαδικασία για αρκετές αιτήσεις διακήρυξης και εγκρίσεις ανάληψης νομικής δέσμευσης και έχουμε ήδη αποτελέσματα από αυτές. Στο μέτρο 9 ένα από τα πρώτα μέτρα που ενεργοποιήθηκαν από τις ιδιωτικές επενδύσεις στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης έχουμε τρέχουσες εντάξεις για 170 ομάδες παραγωγών, 33 εκατομμύρια ευρώ. Έχει ήδη πληρωθεί το 70% αυτού, 23 εκατομμύρια και κάτι. Και ήδη δέχεται αιτήματα πληρωμής σε ένα σταθερό και προγραμματισμένο ρυθμό για την τρίτη και τέταρτη δόση από τις πέντε συνολικά που δικαιούνται οι δικαιούχοι. Στα Γεωργοπεριβαλλοντικά βλέπετε την κατανομή ανά δράση, εντάξεις και πληρωμές, με τη μερίδα του λέοντος να την κρατάει η νιτρορύπανση ειδικά μετά και την προσθήκη πόρων που έγιναν μέσω του EURI. Ακολουθούν οι σπάνιες φυλές, το κομπούζιο και ούτω καθεξής. Στη Βιολογική Γεωργία οι περιφέρειες που βασίστηκαν, ζήτησαν περισσότερο πόρους για τη βιολογική γεωργία είναι η Θεσσαλία, η Δυτική Ελλάδα και η Κρήτη όπως θα δείτε με πιο σκούρο μπλε. Η βιολογική γεωργία πλέον αφορά 263 χιλιάδες δικαιούχους για 1,23 δις εντάξεις. Από αυτά τα 605 εκατομμύρια αφορούν τη διατήρηση της βιολογικής γεωργίας, ενώ τα 630 αφορούν τη μετατροπή, να

γίνουν γεωργοί, να μεταφερθούν, να μετατραπούν σε βιολογική γεωργία οι εκμεταλλεύσεις τους. Εξισωτική αποζημίωση, σταθερά κάθε χρόνο τέτοιο καιρό προγραμματίζεται και φέτος η πληρωμή της εξισωτικής αποζημίωσης, η οποία για φέτος θα αφορά 187 συν 65 συν 12, περίπου 264 εκατομμύρια για ορεινές περιοχές, περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα και με ειδικά μειονεκτήματα. Κυρίως οι χρωματισμένες κοινότητες όπως βλέπετε δεξιά στο χάρτη. Αναμένεται και το μέτρο 14 η Ευζωία των ζώων με την προδημοσίευση της πρόσκλησης και τον προγραμματισμό να βασιστεί στην Ενιαία Αίτηση Ενίσχυσης του 2022 και ένα εκτιμώμενο ποσό 25 εκατομμυρίων ευρώ για την πρόσκληση και θα αφορά την χοιροτροφία. Μέτρο 16 – Συνεργασία, έχει ενεργοποιηθεί ήδη εδώ και πολύ καιρό η δράση 2, συνεχίζεται η διαδικασία αξιολόγησης σε αρκετές περιφέρειες, τέσσερις εξ αυτών έχουν ολοκληρώσει. Σε κεντρικό επίπεδο ήδη η Υπηρεσία της ΕΥΕΠΑ έχει προχωρήσει σε εντάξεις 56 έργων εθνικού και διακρατικού επιπέδου. Βλέπετε αριστερά τα διαγράμματα ποιος είναι, ποια είναι η αναλογία αιτήσεων και εγκεκριμένων αιτήσεων. Όσον αφορά το Leader, έχουμε τα κλασικά υπομέτρα: λειτουργικά έξοδα, σχέδια συνεργασίας, δημόσια έργα και ιδιωτικές επενδύσεις. Εκεί έχει αξιοποιηθεί δεόντως το εργαλείο της υπερδέσμευσης και βλέπετε ήδη τις εντάξεις πόσο μεγάλες είναι ειδικά σε ιδιωτικές επενδύσεις. Τα δημόσια έργα έχουν ήδη και δοθεί και αποσβεσθεί σε ένα μεγάλο βαθμό. Σε εξέλιξη είναι η έγκριση των νέων προσκλήσεων για περίπου 30 ΟΤΔ για το υπομέτρο 19.2. Και στο πάνω διάγραμμα μπορείτε να δείτε ότι ο ρυθμός πληρωμών μέχρι τώρα ήταν το ρεκόρ ήταν το 85 εκατομμύρια το 2015, κατόπιν ενεργοποίησης της νέας προγραμματικής περιόδου του 2014-2020. Πλέον φτάνουμε ν' αγγίζουμε τώρα αυτό το στόχο πάλι, να 'ρθούμε σε ένα τέτοιο μεγάλο ύψος πληρωμών όπως είμαστε τώρα στα 67,6 εκατομμύρια για το 2022. Μέτρο 22, καινούριο μέτρο, θα σας το περιγράψει καλύτερα νομίζω και η συνάδελφος η κυρία Αθανασοπούλου, εγώ θα πω επιγραμματικά ότι εκδόθηκε η Υπουργική Απόφαση με επιλέξιμους τομείς, αιγοπροβατοτροφία ύψος στήριξης από 100 έως περίπου 5.500 ευρώ, βοοτροφία από 120 έως 7.000, χοιροτροφία από 1.000 έως 15.000, όπου 15.000 είναι το κανονιστικό όριο, πτηνοτροφία, κρεοπαραγωγός και ο παραγωγός μέχρι 15.000 ευρώ. Για τις νησιωτικές περιοχές προβλέπεται μια προσαύξηση του 20%, ενώ για τις περιοχές της Βόρειας Εύβοιας προβλέπονται κατ' αποκοπή ποσά. Από το σύνολο των παρεμβάσεών μας κλείνουμε τα χρηματοδοτικά εργαλεία, το ήδη ενεργό Ταμείο Εγγυήσεων Αγροτικής Ανάπτυξης, όπου έχουμε δεχτεί αιτήσεις δανείων περίπου 159, 158 εκατομμύρια ευρώ εκ των οποίων έχουν εγκριθεί τα 23,7. Το 158 βέβαια είναι λίγο μεικτή εικόνα διότι περιλαμβάνει και αιτήσεις οι οποίες αποσύρθηκαν ή υποβλήθηκαν διπλά οπότε ο βαθμός κάλυψης αυτών είναι ακόμα μεγαλύτερος. Ως προς το Ταμείο Μικρών Δανείων Αγροτικής Επιχειρηματικότητας που είναι στη διαδικασία, έχει συσταθεί το Ταμείο, έχει υπογραφεί η συμφωνία χρηματοδότησης με την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα και έχει ολοκληρωθεί και η πρόσκληση του Διαχειριστή. Περισσότερες λεπτομέρειες θα ακούσετε σε επόμενη παρουσίαση από τον συνάδελφο τον κύριο Δανιηλίδη. Σε όλο αυτό έχουμε και τον μηχανισμό παρακολούθησης των πόρων που έχουμε εκχωρήσει στις Περιφέρειες. Πλέον έχουμε εκχωρημένο 1,85 δις σε δημόσια δαπάνη, λαμβάνοντας υπόψη επίσης και το CLLD από τα 7,75 του ΠΑΑ εκ των οποίων έχουν προκύψει εντάξεις 2,11 δις ευρώ και έχουν αποφέρει πληρωμές 1,08 δις ευρώ. Το διαγραμματάκι edwπέρα δείχνει πιο πολύ την πορεία, την επίδοση ανάλογα με το πότε έχει κινηθεί κάθε Περιφέρεια. Στατικά

όμως οι Περιφέρειες, οι περισσότερες πλέον έχουν ξεπεράσει το ποσό των εκχωρημένων πόρων τους σε εντάξεις όπως αξιοποιώντας το εργαλείο των υπερδεσμεύσεων κυρίως σε προσκλήσεις όπως Σχέδια Βελτίωσης, Νέοι Γεωργοί, Εγγειοβελτιωτικά και Αγροτική Οδοποιία. Ομοίως στις νομικές δεσμεύσεις φαίνονται και η πολλαπλή ταχύτητα με την οποία κινούνται οι Περιφέρειες όχι μόνο σε συγκεκριμένες δράσεις ως προς και την ζήτηση που δέχτηκαν για τις δράσεις της περιοχής αρμοδιότητάς τους. Στις πληρωμές οι κλασικές αγροτικές Περιφέρειες είναι ήδη ψηλά χάριν μέτρων – προσκλήσεων μεγάλης χρηματοδοτικής βαρύτητας, οι Νέοι Γεωργοί και τα Σχέδια Βελτίωσης. Χαρακτηριστικά Δυτική Μακεδονία, Κεντρική Μακεδονία, βασικά οι τρεις πρώτες είναι η Μακεδονία, το γεωγραφικό διαμέρισμα, και ακολουθεί Κρήτη και Θεσσαλία. Τι κάναμε μέσα στο 2022 εν γένει για να καταφέρουμε να φτάσουμε εδώ που είμαστε. Το εργαλείο της υπερδεσμεύσης το αξιοποιήσαμε και το συνεχίζουμε, συνεχίζουμε να το αξιοποιούμε. Μέσα στο έτος εγκρίναμε υπερδέσμευση συνολικά πάνω από 400 εκατομμύρια ευρώ για Νέους Γεωργούς, Βιολογική Γεωργία, Αγροτική Οδοποιία, Συνεργασία και το CLLD / LEADER. Ενεργοποιεί το νέο χρηματοδοτικό εργαλείο για τα μικροδάνεια, που αφορά γεωργούς συγκεκριμένων προϋποθέσεων, αλλά οριζόντια δράση. Αξιοποιείται πάντοτε η τροποποίηση της χρηματοδοτικής κατανομής για να αξιοποιείται, για τη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων του ΠΑΑ. Διατηρείται το μοντέλο προγραμματισμού και στοχοθεσίας για τα εκχωρούμενα μέτρα στις Περιφέρειες προκειμένου να υπάρχει πάντα ένας εναρμονισμός αναγκών και επιδόσεων. Ήδη έχει μεγάλα θετικά αποτελέσματα η αλλαγή διαδικασίας πληρωμών του CLLD / LEADER όπου αναγνωρίζονται και εκκαθαρίζονται δαπάνες κατά περίπτωση από τις ΟΤΑ ή τις ΕΥΔ και την ΕΥΕ ΠΑΑ αλλά οι πληρωμές γίνονται σε κάθε περίπτωση από τον ΟΠΕΚΕΠΕ. Χορηγούνται οι απαραίτητες παρατάσεις για να ξεπεραστούν εμπόδια που προέκυψαν είτε από την περίοδο του κορονοϊού είτε από τις επιπτώσεις της ουκρανικής κρίσης σε ιδιωτικές επενδύσεις κυρίως που αντιμετώπιζαν οι γεωργοί δικαιούχοι μας. Άρα παρατάσεις υποβολής πρώτης πληρωμής π.χ. στα Σχέδια Βελτίωσης, όπως δόθηκε και μία σήμερα απ' ότι κατάλαβα. Παρατάσεις ολοκλήρωσης υλοποίησης στη Μεταποίηση ή στους Γενετικούς Πόρους στην Κτηνοτροφία. Και αξιοποιείται δεόντως η τεχνική βοήθεια για την υποστήριξη του έργου της ΜΟΔ σε υλοποίηση δράσεων ΠΑΑ στο Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων, στο ΠΣΚΕ. Υποστήριξη της ΕΥΕ ΠΑΑ στις ιδιωτικές επενδύσεις, Νέοι Γεωργοί και υποστήριξη των δασικών υπηρεσιών στα μέτρα 8.3 και 8.4. Αυτά είναι ενδεικτικά κάποια παραδείγματα, που αξιοποιούμε την Τεχνική Βοήθεια. Τελευταία διαφάνεια, τι προγραμματίζουμε πλέον να προκηρύξουμε. Ο πίνακας μικρός γιατί έχουμε ενεργοποιήσει πλέον τα περισσότερα μέτρα μας, είμαστε σε φάση κλεισίματος πλέον. Επόμενες δράσεις είναι η 4.1.5. Προγραμματικά ο προϋπολογισμός είναι στα 180 εκατομμύρια. Η δεύτερη πρόσκληση του 3.1 που αναφέραμε πιο πριν στα 41 εκατομμύρια για το AGRO 2.1, 2.2. Η Ευζωία των ζώων, το μέτρο 14 με 25 εκατομμύρια ευρώ και η Αφρικανική Πανώλη του Χοίρου για τη δράση 5.1.2, 7 εκατομμύρια. Σύνολο 253 εκατομμύρια ευρώ προγραμματιζόμενο ποσό προσκλήσεων. Σας ευχαριστώ.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστούμε τον κύριο Τσεργούλα. Θα παρακαλέσω...
Yes of course Mr. Buzs.

Εκπρόσωπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Filip Buzs: *Yes thank you I have a question actually, if I may, maybe it's the right point to ask about measure 8. Maybe we could have the slide back with measure 8 for everybody to see. We actually... έχουμε κάποιες ανησυχίες εδώ και αυτό το οποίο θα πω για την τροποποίηση και του μέτρου 22. Αυτό το μέτρο υλοποιείται με πολύ αργό ρυθμό ιδιαίτερα εάν λάβουμε υπόψη μας το ελληνικό πλαίσιο, το ελληνικό πλαίσιο. Όχι μόνο ελληνικό αλλά συγκεκριμένα το ελληνικό με ένα μεγάλο αριθμό δασικών πυρκαγιών κάθε χρόνο. Έχουμε ένα δυο ερωτήματα εδώ. Γιατί είναι τόσο αργή η διαδικασία εδώ; Γιατί πιστεύετε να πάρετε χρήματα από το μέτρο 8,3 στο μέτρο 22; Δε λέω ότι η στήριξη των αγροτών δεν έχει υποφέρει από την κρίση της Ουκρανίας. Αλλά θα πρέπει να εξισορροπήσουμε τα ποσά με κατάλληλο τρόπο. Επίσης η αναδάσωση είναι πάρα πάρα πολύ αργή. Αυτές είναι οι ανησυχίες μας και θα θέλαμε ν' ακούσουμε από εσάς κάποιες λεπτομέρειες, επεξηγήσεις, όχι τόσο τώρα στη συνάντηση, τουλάχιστον στην καθημερινή μας συνεργασία. Επίσης έχουμε πληροφορηθεί ότι τα μέτρα και τα υπομέτρα υλοποιούνται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και ότι ο συντονισμός των Υπουργείων παίζει κάποιο ρόλο. Πιθανόν να υπάρχουν εκπρόσωποι απ' το Υπουργείο Περιβάλλοντος και να μας δώσουν κάποιες εξηγήσεις αλλά πιστεύουμε ότι κάτι δε λειτουργεί πολύ καλά εδώ. Ευχαριστώ.*

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: ... Έχετε δίκιο, το είχα πει κι εγώ στην ομιλία μου την εισαγωγική ότι *apart of these measures all the others are in excellent condition. Mr Manetas gave you an explanation about it and an overall ... about this...* γι' αυτό το θέμα, για το πρόγραμμα αυτό και μετά και ο κύριος Ματσούκας μετά θα μπορούσε να προχωρήσει. Είναι ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Περιβάλλοντος, μας παρακολουθεί και πιθανόν θα μπορούσε να πάρει το λόγο αργότερα. Κύριε Μανέτα.

Μανέτας: Πρόεδρε, ευχαριστούμε την Επιτροπή για την επισήμανση, πράγματι διαπιστώνεται μια υστέρηση στην υλοποίηση του ΜΕ των δράσεων που αφορούν στα δασικά μέτρα, τα οποία έχουν εκχωρηθεί στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, γεγονός που οδήγησε τη Διαχειριστική Αρχή, πέραν του να το επισημάνει ασφαλώς στο αρμόδιο Υπουργείο και να συνεργαστεί με τους συναδέλφους της Γενικής Διεύθυνσης Δασών για τη βελτίωση της κατάστασης, σε κάποιες από τις τροποποιήσεις που έχουν εγκριθεί από πλευράς σας και κατά το παρελθόν να μεταφερθούν κάποιοι πόροι ούτως ώστε να διευκολυνθεί, εντός βέβαια πάντοτε των μέτρων που έχουν περιβαλλοντικό αντίκτυπο για να μην υπάρχει και στρέβλωση των προτεραιοτήτων του Προγράμματος, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα των πόρων και η απορρόφησή τους οπωσδήποτε. Ως προς τις προκηρύξεις των μέτρων των δύο δράσεων του 8.3 που αφορά στην πρόληψη και του 8.4 που αφορά στην αποκατάσταση των δασών από πυρκαγιές έχει γίνει μία πρόσκληση στην οποία αποτυπώθηκε μεγαλύτερο ενδιαφέρον στις δράσεις της πρόληψης παρά στις δράσεις της αποκατάστασης. Έχει ολοκληρωθεί η αξιολόγηση, έγιναν και οι νομικές δεσμεύσεις, οι εντάξεις δηλαδή των έργων και εν συνεχεία βρίσκονται τα περισσότερα από αυτά στη φάση της δημοπράτησης. Εκχωρήθηκε επίσης στο αρμόδιο Υπουργείο και Τεχνική Βοήθεια με τη μορφή συμβουλευτικής υποστήριξης

ούτως ώστε να επιταχυνθεί η υλοποίηση των σχετικών δράσεων με την ελπίδα ότι θα επιταχυνθούν οι ρυθμοί υλοποίησης και απορρόφησης. Είμαστε σε στενή συνεργασία, έχουμε μάλιστα την επόμενη εβδομάδα μία συνάντηση την Τρίτη το μεσημέρι για να δούμε πάλι ένα *feedback* της κατάστασης. Η πρόθεση η δικιά μας είναι να αφήσουμε ακόμα μία ευκαιρία στο μέτρο της πρόληψης για δεύτερη πρόσκληση εντός του 2023, διότι όπως αντιλαμβάνεστε υπάρχουν και χρονικοί περιορισμοί λόγω της μεταβατικής, τέλος 2025 θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί οι εντάξεις, η υλοποίηση και οι πληρωμές και άρα θα ήθελα να ακούσουμε και τη γνώμη του Υπουργείου Περιβάλλοντος πάνω σ' αυτό, δεδομένου ότι εμμένουμε όσο το δυνατόν περισσότερο στο να υλοποιηθούν αυτά τα μέτρα. Πέραν αυτού όμως θα ήθελα να επισημάνω ότι έχουμε εξασφαλίσει τις απαραίτητες συμπληρωματικότητες και με το Πράσινο Ταμείο και με την Πολιτική Προστασία, τη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, ούτως ώστε οι συγκεκριμένες, οι συγκεκριμένοι στόχοι που πολύ σωστά επεσήμανες Φίλιπ, αναφορικά με την αντιμετώπιση των μεγάλων κινδύνων πυρκαγιάς που η χώρα μας υφίσταται κάθε καλοκαίρι, να μπορέσουν οι πόροι αυτοί που απαιτούνται να κατευθυνθούν και να πιάσουν τόπο στις δράσεις πρόληψης των πυρκαγιών. Συνεπώς οι πόροι έχουν εξασφαλιστεί από διαφορετικά ταμεία, από διαφορετικές πηγές, είτε είναι συγχρηματοδοτούμενοι είτε είναι εθνικοί, προκειμένου να εξασφαλιστεί σε κάθε περίπτωση και να είστε βέβαιοι γι' αυτό, να εξασφαλιστεί σε κάθε περίπτωση ότι τα δάση μας θα προστατεύονται. Και αυτό μπορεί να μας το επιβεβαιώσει και το Υπουργείο Περιβάλλοντος που ουσιαστικά είναι εκείνο που προτάσσει σε μας αυτή την αιτιολόγηση και τεκμηρίωση προκειμένου να πάρουμε αυτούς τους πόρους από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και να τους βάλουμε, πάντοτε εντός είπα του πλαισίου των περιβαλλοντικών στόχων του, να τους διαθέσουμε για κάποια άλλα μέτρα, τα οποία έχουμε είτε εκτάκτως μεγαλύτερη ανάγκη, όπως πολύ σωστά ανέφερε το μέτρο 22, που έχει επίσης περιβαλλοντική διάσταση βάσει των τεσσάρων υποχρεωτικών προϋποθέσεων που θέτει ο κανονισμός, αλλά και άλλων μέτρων που παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τον αγροτικό τομέα. Γιατί εδώ θα πρέπει να πούμε ότι και το μέτρο της δάσωσης είναι ένα μέτρο το οποίο λόγω και της επισιτιστικής κρίσης, δηλαδή του πολέμου στην Ουκρανία, εντός του 2022 μας οδήγησε στο να δώσουμε προτεραιότητα σε δράσεις που αφορούν σε παραγωγική γη και όχι σε δράσεις που αφορούν στη μετατροπή της παραγωγικής γης σε δάση. Παρότι είναι μια σημαντική οπωσδήποτε δράση, αλλά η προτεραιοποίησή μας είναι να δώσουμε έμφαση σε δράσεις για παραγωγική, για εξασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας και επάρκειας δηλαδή σε παραγωγική γη. Γι' αυτό και είδατε ότι στην πρόταση τροποποίησής μας μεταφέρουμε ποσά από το μέτρο της δάσωσης προς άλλα ποσά εντός βέβαια όπως είπαμε του πλαισίου των περιβαλλοντικών φιλοδοξιών και στόχων. Αυτά σαν μια πρώτη απόκριση στον πολύ σωστό, στην πολύ σωστή παρατήρησή σας και αν υπάρχει η δυνατότητα παρέμβασης και του κύριου Γκουντούφα από τη Γενική Διεύθυνση Δασών να πάρει και το λόγο. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ναι ο Γενικός Διευθυντής μπράβο ο κύριος Γκουντούφας. Έχετε το λόγο παρακαλώ.

Γκουντούφας: *Ναι καλησπέρα σας και από τη Γενική Διεύθυνση Δασών & Δασικού Περιβάλλοντος της Γενικής Γραμματείας Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος, σας ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε και όλα τα μέλη που μας δίνετε το λόγο προκειμένου να εξηγήσουμε κάποιες ιδιαιτερότητες που έχει η εκτέλεση αυτών των έργων. Δεν θα αναφερθώ με πολύ μεγάλη λεπτομέρεια στην ιδιαιτερότητα των ειδικών δασοτεχνικών έργων είτε αναφέρονται στην πρόληψη είτε αναφέρονται στην αποκατάσταση των δασικών πυρκαγιών. Θα σας πω μόνο κάποια στοιχεία προκειμένου να καταλάβετε το χρονικό σημείο, τη χρονική συγκυρία στην οποία βρισκόμαστε τώρα σε ότι αφορά την υλοποίηση των 116 έργων που έχουν ενταχθεί. Από το 2019 - 2020 με μηδέν ένταξη έργων κάναμε μια τεράστια προσπάθεια προκειμένου να κινητοποιήσουμε Δασικές Υπηρεσίες και Δήμους για να ενταχθούν, για να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους προκειμένου να ενταχθούν. Ξανατονίζω ότι το 2019 – 2020 δεν είχαμε ούτε ένα ενταγμένο έργο, μηδέν προϋπολογισμό. Καταφέραμε να εντάξουμε 116 προτάσεις έργων με συνολικό προϋπολογισμό 79 εκατομμύρια περίπου, 79 εκατομμύρια ευρώ εκ των οποίων τα 76 έργα με 32 εκατομμύρια αναφέρονται στην πρόληψη και περίπου 14 έργα με 10.800.000 ευρώ αναφέρονται στην αποκατάσταση. Όμως προέκυψαν διάφορες μεταρρυθμίσεις σε ότι αφορά κυρίως τις Δασικές Υπηρεσίες, δηλαδή οι Δασικές Υπηρεσίες έπαψαν να είναι κομμάτι των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων και ήρθαν σε κάθετη δομή στο Υπουργείο Περιβάλλοντος. Αυτό ολοκληρώθηκε 1/06/2022. Παράλληλα μας δόθηκε η δυνατότητα κυρίως σε επίπεδο πρόληψης αλλά και σε αποκατάσταση να τρέξουμε πολύ πιο ευέλικτες και χωρίς γραφειοκρατικές διαδικασίες μεγάλες, έργα αρκετά μεγάλων προϋπολογισμών – και θα σας πω πού αναφέρομαι συγκεκριμένα – από άλλες πηγές χρηματοδότησης όπως για παράδειγμα το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας, όπου για το 2022 τρέξαμε έργα πρόληψης 72 εκατομμυρίων ευρώ, 50 εκατομμύρια πήραμε από το Ταμείο Ανάκαμψης και 22 εκατομμύρια από τον τακτικό προϋπολογισμό. Και μάλιστα με πολύ πιο ευέλικτες διαδικασίες και με πολύ πιο εύκολες διαγωνιστικές διαδικασίες ανάθεσης, προκειμένου αυτά τα έργα να ανατεθούν χωρίς εμπλοκές δικαστικές και χωρίς να υπάρχει η γραφειοκρατική διαδικασία που απαιτείται όταν υλοποιούνται έργα μέσα από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης. Σε ότι αφορά την αποκατάσταση μας δόθηκε η δυνατότητα ειδικά μετά τις μεγάλες φωτιές που είχαμε το 2021, θυμίζω ότι περίπου είχαμε 1.400.000 στρέμματα το 2021 μία από τις χειρότερες χρονιές της χώρας μας από άποψη καμένων εκτάσεων, μας δόθηκε η δυνατότητα μέσω νομοθετικής ρύθμισης να ενεργοποιήσουμε τον θεσμό του Αναδόχου Αποκατάστασης και Τεχνητής Αναδάσωσης, ενεργοποιώντας ιδιωτικές εταιρίες, οι οποίοι αναλάμβαναν εξ' ολοκλήρου την αποκατάσταση υλοποιώντας τα έργα. Ενώ ταυτόχρονα ενεργοποιήσαμε για πρώτη φορά τη ΣΑΕ Φυσικών Καταστροφών του Υπουργείου μας και για την περσινή χρονιά και για τη φετινή χρονιά με αποτέλεσμα και εκεί να τρέξουμε πάρα πολύ γρήγορα τα έργα αποκατάστασης. Επιπλέον δε έχουμε δεσμευτεί και είναι να τρέξει τις αμέσως επόμενες, τους αμέσως επόμενους μήνες το Εθνικό Σχέδιο Αναδάσωσης, ένα πολύ, ένα μεγαλόπνοο έργο που αναφέρεται σε προϋπολογισμό 150 εκατομμυρίων ευρώ με χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας και σε τάξη μεγέθους έκτασης 16.500 εκτάρια ή 165.000 στρέμματα. Σε ότι αφορά το συγκεκριμένο Πρόγραμμα του ΠΑΑ, το οποίο έχουμε δεσμευτεί και σε κάθε περίπτωση είμαστε αποφασισμένοι να το τρέξουμε για τα έργα που έχουμε εντάξει, τα 116 έργα, υπάρχουν*

ήδη έργα τα οποία έχουν υλοποιηθεί και είμαστε στη διαδικασία εκκαθάρισης των δαπανών. Υπάρχει ένα τυπικό πρόβλημα που πιστεύω τις αμέσως επόμενες μέρες να λυθεί και αυτό αναφέρεται στην έκδοση από τον ΟΠΕΚΕΠΕ που είναι ο υπεύθυνος φορέας για την πληρωμή, να εκδώσει την εγκύκλιο για να αρχίσουν να πληρώνονται τα έργα οπότε να αρχίσει να φαίνεται η απορρόφηση για όσα έργα εκτελούνται, διότι έχουμε έργα, τα οποία εκτελούνται και κυρίως στην Εύβοια. Υπήρχε μια γραφειοκρατική διαδικασία που θα έπρεπε να υπογράψουν οι Περιφέρειες και η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, όπου ανήκει η Ρόδος που σήμερα γίνεται η Επιτροπή Παρακολούθησης έχει ήδη υπογράψει το σχετικό σύμφωνο για να γίνει η εκκαθάριση των δαπανών. Για όλα τα υπόλοιπα έργα έχει υπάρξει ο Σύμβουλος μέσω της ΜΟΔ, ο Τεχνικός Σύμβουλος προκειμένου να βοηθήσει όλες τις Δασικές Υπηρεσίες και τους Δήμους, προκειμένου να εγκριθούν τα τεύχη δημοπράτησης ώστε από το νέο έτος, από τις αρχές του επόμενου έτους να ξεκινήσει η πλήρη ενεργοποίηση όλων των φορέων που έχουν εντάξει τα έργα, για να ξεκινήσουν οι διαγωνιστικές διαδικασίες και να είμαστε μέσα στο στόχο. Θέλω να πιστεύω και είμαι σίγουρος ότι με την συνεργασία που έχουμε τόσο με την ΕΥΔ ΠΑΑ όσο και με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και με τον Γενικό, και με τους δύο Γενικούς Γραμματείς, και τον κύριο Παπαγιαννίδη και τον κύριο Μπαγκινέτα και κυρίως με τα στελέχη της ΕΥΔ ΠΑΑ αλλά και με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, θα έχουμε τα αποτελέσματα που όλοι θέλουμε προκειμένου να θωρακίσουμε τη χώρα μας σε επίπεδο πρόληψης δασικών πυρκαγιών και πολύ δε περισσότερο όταν έχουμε φυσικές καταστροφές να πηγαίνουμε με ταχύτερους ρυθμούς στην αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, διότι όπως όλοι γνωρίζετε η κλιματική κρίση είναι εδώ παρούσα με ακραία φαινόμενα που μας δίνει αυτές τις μεγάλες φυσικές καταστροφές. Θέλω επίσης να σας διαβεβαιώσω ότι συντονισμός Υπουργείων υπάρχει. Μιλάμε πολύ συχνά και μεταξύ μας σαν στελέχη αλλά και σαν πολιτικές ηγεσίες, προκειμένου τα όποια προβλήματα να τα λύνουμε και να οδηγηθούμε στο καλύτερο αποτέλεσμα πάρα πολύ γρήγορα. Σας ευχαριστώ πολύ και είμαι στη διάθεσή σας.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Thank you mister Matzoufas, Goudoufas. Yes, ok Filip you have...

Εκπρόσωπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Filip Buzs: Yes I would like to thank for these. Θα ήθελα να ευχαριστήσω για τις επεξηγήσεις, θα προσπαθήσω να είμαι διπλωμάτης. Αντιλαμβάνομαι τα περί δάσωσης, είναι τα πράγματα πιο πολύπλοκα γιατί μιλάμε για γη και μιλάμε για την καλύτερη οικονομική, of the botanic point of view with all the specimens and the timing etc, είδη και τα λοιπά συν υπάρχουν και επιπλέον πόροι από άλλες, επιπλέον χρήματα από άλλες πηγές. Και θα πρέπει να σκεφτούμε ορισμένα πράγματα από αυτά που ειπώθηκαν για την πρόληψη των πυρκαγιών, των δασοπυρκαγιών, θα πρέπει να σας πω άμεσα το τι σκέφτομαι, δεν είναι οι προσπάθειες που μετράνε αλλά τα αποτελέσματα και δεν υπάρχουν αποτελέσματα. Δεν θέλω να ακούγομαι υπερόπτης αλλά αυτή είναι η πραγματικότητα. Θα έλεγα λοιπόν το εξής την επόμενη εβδομάδα μετά από αυτή τη συνάντηση που αναφέρατε, θα θέλαμε να έχουμε μια ανατροφοδότηση με συγκεκριμένες ημερομηνίες και όλα τα βήματα τα οποία φέρετε να προβείτε για να βελτιωθεί η κατάσταση και βάσει αυτών των πληροφοριών θα στείλουμε κατευθείαν επιστολή στο Υπουργείο Περιβάλλοντος γιατί νοιώθουμε όλοι την

ανάγκη να προχωρήσουν τα πράγματα γρήγορα. Γιατί κάθε καλοκαίρι υπάρχουν καταστροφές μεγάλες στην Ελλάδα και αυτό είναι πολύ δύσκολο να γίνει αποδεκτό. Το αντιλαμβανόμαστε αυτό και πρέπει να καταλ.(κόβεται ο ήχος) Ναι θα υπάρχει χρηματοδότηση μέσω του Προγράμματός μας αλλά πάντα τα πράγματα είναι δύσκολα. Ίσως θα μπορούσαμε να σας επισκεφθούμε μαζί με τους συναδέλφους και να οργανώσουμε μία συνάντηση με τον κύριο Μανέτα και τον κύριο Μπαγκινέτα τη δεύτερη μέρα μετά από τη συνάντηση των Υπουργείων. Τονίζω εδώ και θα βρούμε μια λύση στις επόμενες ημέρες.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Κα Αθανασοπούλου.

(Εκτός μικροφώνου, μου είπαν ότι έχει σηκώσει το χέρι ο κύριος Γκουντούφας, θα ήθελε να κάνει μια δεύτερη...)

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ok, mister Goudoufas.

Γκουντούφας: Ωραία, συμπληρωματικά μόνο και για να βοηθήσω σε ότι αφορά τα αποτελέσματα τα οποία αναφέρθηκαν αν υπάρχουν ή δεν υπάρχουν, θα ήθελα να τονίσω ότι φέτος, το καλοκαίρι που πέρασε το 2022, ήταν μια εξαιρετική χρονιά από την άποψη της πρόληψης των δασικών πυρκαγιών και των έργων που έγιναν και αυτό αποτυπώθηκε και στο αποτέλεσμα. Φέτος μέσα από μια ταχεία διαδικασία χρηματοδότησης και υλοποίησης των έργων που κάναμε από το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας, καθαρίσαμε 80.000 στρέμματα κρίσιμων δασικών οικοσυστημάτων, συντηρήσαμε ή διανοίξαμε 12.000 χιλιόμετρα δασικών δρόμων δίνοντας τη δυνατότητα άμεσης επέμβασης στις πυροσβεστικές δυνάμεις και προβήκαμε στη συντήρηση – διάνοιξη 1.600 χιλιομέτρων αντιπυρικών ζωνών με όλα αυτά τα αποτελέσματα. Θέλω να πω δηλαδή ότι μπορεί να υπήρξε μια καθυστέρηση στο Πρόγραμμα του Αγροτικής Ανάπτυξης από τα έργα πρόληψης όχι σε όλα τα επίπεδα για τους λόγους που ανέφερα, αλλά επειδή μας δόθηκε η δυνατότητα να τρέξουμε από άλλες χρηματοδοτικές πηγές πιο ευέλικτες διαδικασίες, είχαμε και πιστεύω ότι συνεισφέραμε σε αυτό το εξαιρετικό αποτέλεσμα που είχε φέτος η χώρα μας, όταν θυμίζω ότι άλλες χώρες της Μεσογείου όπως η Γαλλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, είχανε, και η Ιταλία, είχανε φοβερό, φοβερά μεγάλο πρόβλημα στις καμένες εκτάσεις. Αυτό ίσως θα πρέπει να απασχολήσει λίγο και το Πρόγραμμα σε ότι αφορά την ευελιξία που θα πρέπει να προσφέρει ειδικά όταν γίνονται δημόσια έργα και προκειμένου να τρέχουν γρήγορα και οι διαγωνιστικές διαδικασίες αλλά και η υλοποίησή τους. Ευχαριστώ πολύ.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστώ. Καταλαβαίνετε βέβαια ότι ο κύριος Μπους εννοεί όσον αφορά το Πρόγραμμα, δεν κάνει έλεγχο στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, ούτε στις δράσεις σας τις συνολικές. Κάνει όσον αφορά, είναι αρμόδιος για τις, για τη ροή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. You understand that. Και εγώ θα παρακαλέσω, θα ασχοληθώ λίγο παραπάνω γιατί ομολογώ ότι επειδή δεν είμαι και, δεν το παρακολουθώ πολύ γιατί θεωρώ ότι το παρακολουθεί, υπάρχει Γενικός Γραμματέας Δασών, υπάρχουν εσείς, πολύ καλά. Θα έχουμε μια περαιτέρω έτσι παρακολούθηση να δούμε και κάποια στιγμή θα το οργανώσουμε στο περιθώριο ενός συμβουλίου υπουργών γιατί θέλω να είναι και ο κύριος Μπαγκινέτας, να πάμε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δούμε από κοντά.

Τώρα το ότι η δική, εγώ θεωρώ ότι μια μεγαλύτερη προσπάθεια θα γίνει, είμαι βέβαιος γι' αυτό, σας γνωρίζω και προσωπικά, εξάλλου είμαστε και ομοιόβαθμοι τυπικά, πιστεύω ότι με τον συντονισμό σας όσο και του κυρίου Αραβόση, θα έχουμε έτσι κάπως καλύτερα τυπικά, γιατί στην ουσία είστε πολύ καλά δεν αμφισβητεί κανένας, και μάλιστα κάνατε πράγματα που δεν είχαν γίνει για πάρα πολλά χρόνια αλλά εμείς μιλάμε μόνο για το ΠΑΑ. Το καταλαβαίνετε αυτό, ούτε τις παρεμβάσεις με τα εθνικά λεφτά είτε με τις, με τα άλλα που γίνονται με το Υπουργείο Φυσικών Καταστροφών. Και ήταν και μια σωστή, που έπρεπε να είχε γίνει χρόνια βέβαια πολιτική ενέργεια να περάσει κανονικά το, τα Δασαρχεία και οι Υπηρεσίες των Δασών κάτω από το Υπουργείο, ώστε να υπάρχει μια πιο στενή παρακολούθηση του τι γίνεται. Εγώ σας ευχαριστώ πολύ, θα είμαστε σε επαφή, είμαι βέβαιος ότι θα τα καταφέρετε, άλλωστε τα καταφέρνετε σε πολύ πιο δύσκολα θέματα. Θα προχωρήσουμε και σε αυτά. Ευχαριστώ πολύ.

Αθανασοπούλου: Ευχαριστώ πολύ κύριε Πρόεδρε. Καλησπέρα κι από μένα, ένα θερμό καλωσόρισμα στη 12^η Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Εγώ θα μιλήσω σήμερα για δύο θέματα που θέλουν τη γνώμη της Επιτροπής Παρακολούθησης, το ένα είναι η 10^η τροποποίηση του Προγράμματος και το άλλο είναι η εξειδίκευση των κριτηρίων επιλογής του υπομέτρου 5.1.1 που αφορά δημόσια έργα συλλογικά για την προστασία καλλιεργειών από το χαλάζι. Βέβαια όλοι θα αναρωτηθούμε γιατί εφόσον έχουμε ένα τόσο επιτυχημένο πρόγραμμα γίνεται τροποποίηση του προγράμματος. Τροποποίηση γίνεται αφενός γιατί θα πρέπει να συμπεριλάβουμε μέσα στο πρόγραμμα τη δυνατότητα που έδωσε ο κανονισμός με πρόσφατη τροποποίησή του για την ενεργοποίηση ενός μέτρου ειδικού, έκτακτου και προσωρινού που είναι για την ουκρανική κρίση και δεύτερο για να κάνουμε κάποια συμμαζέματα θα έλεγα στον προϋπολογισμό, στον χρηματοδοτικό πίνακα του Προγράμματος έτσι ώστε να είναι αποτελεσματικότερη η υλοποίησή του και τελικά να έχουμε την πολυπόθητη απορρόφηση όλων των ενωσιακών πόρων μέχρι τις 31/12/2025. Το πρώτο λοιπόν είναι, το μέτρο που ανέφερε και η Γενική Γραμματέας, το μέτρο 22 πλέον που είναι η έκτακτη προσωρινή στήριξη σε κτηνοτρόφους, που πλήττονται ιδιαίτερα από τις επιπτώσεις της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία. Και γιατί κτηνοτρόφους; Η κτηνοτροφία όπως γνωρίζουμε όλοι αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας η οποία συμβάλλει τόσο στην οικονομική ανάπτυξη όσο και στην περιβαλλοντική προστασία αλλά και στην κοινωνική συνοχή των αγροτικών περιοχών μας. Γι' αυτό το λόγο λοιπόν επειδή η ουκρανική κρίση έφερε μεγάλες αυξήσεις στο κόστος παραγωγής που είτε πηγάζει από την αύξηση του κόστους των ζωοτροφών, είτε από την αύξηση της ενέργειας, αποφασίσαμε ως Υπουργείο να χρηματοδοτήσουμε την στήριξη των κτηνοτρόφων μέσα από αυτό το μέτρο. Η νομική βάση είναι το άρθρο 39γ του κανονισμού που όπως είπα τροποποιήθηκε και το μέτρο απαρτίζεται από δύο ξεχωριστά υπομέτρα. Το ένα αφορά την εκτατική αιγο-προβατοτροφία και βοοτροφία και το δεύτερο υπομέτρο αφορά την εντατική αιγο-προβατοτροφία, βοοτροφία, χοιροτροφία, πτηνοτροφία, όλους τους κλάδους δηλαδή της ζωικής παραγωγής. Πάμε να δούμε τώρα λίγο ποιοι είναι, ποιοι μπορεί να είναι οι δικαιούχοι στο μέτρο 22.1 δηλαδή για την εκτατική αιγο-προβατοτροφία και βοοτροφία. Το πρώτο κριτήριο είναι περιβαλλοντικό, δηλαδή αυτοί οι δικαιούχοι, εν δυνάμει

δικαιούχοι θα πρέπει να έχουν αναλάβει την τήρηση των σχετικών υποχρεώσεων της πολλαπλής συμμόρφωσης, όπως και του «πρασινίσματος» εφόσον βέβαια το έχουν επιλέξει. Και θα πρέπει αυτό να αποδεικνύεται μέσα από το πλαίσιο της Ενιαίας Αίτησης Ενίσχυσης του 2021. Για να είναι εκτατική βέβαια η εκτροφή θα πρέπει να έχουν βοσκότοπο, να έχουν τη νόμιμη κατοχή τους κτηνοτροφική εκμετάλλευση. Και τέλος επειδή θέλουμε αυτοί οι δικαιούχοι να είναι πραγματικοί παραγωγοί, να μην είναι απλώς όνομα, θα πρέπει αν διαθέτουν πάνω από 100 αιγοπρόβατα ή 15 βοοειδή να τεκμηριώνεται η παραγωγική δραστηριότητά τους βάσει κύκλου εργασιών που θα είναι πάνω από 2.000 κι αυτό για το έτος 2021. Για τις πυρόπληκτες περιοχές της Βόρειας Εύβοιας, επειδή το 2021 υπέστησαν τρομερές καταστροφές αυτό βέβαια δε θα ισχύει. Αντίστοιχα τώρα για το μέτρο που είναι για την εντατική εκτροφή. Εδώ υπάρχουν, επειδή αυτές οι μονάδες συνήθως είναι μεγαλύτερες, είναι εντατικές, έχουν κάποιες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Γι' αυτό το λόγο λοιπόν ανάλογα με το μέγεθος της εκμετάλλευσης και τις επιπτώσεις θα πρέπει να τηρούν τις αντίστοιχες, τους αντίστοιχους γενικούς και ειδικούς όρους για το περιβάλλον, για την ευζωία, για την υγιεινή, για τη δημόσια υγεία και όλα αυτά τα θέματα που αφορούν τις αδειοδοτήσεις. Δηλαδή να έχουν κάποιες άδειες ή να τηρούν κάποιους όρους αντίστοιχα. Και αυτοί πρέπει να έχουν λοιπόν τη νόμιμη κατοχή στην ενεργή κτηνοτροφική εκμετάλλευση, επίσης παραγωγικά θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι υπάρχει κύκλος εργασιών μεγαλύτερος των 2.000 ευρώ, επίσης η Βόρεια Εύβοια εξαιρείται και έχουμε τώρα και την αυγοπαραγωγό πτηνοτροφία να έχουν, αυτές ορίζονται σε ορισμένες κλάσεις βάσει με τη δυναμικότητά τους. Για την κρεοπαραγωγό κτηνοτροφία οι κλάσεις που έχουν είναι ανάλογα με το πόσες σφαγές υπάρχουν. Ενώ για τη χοιροτροφία βάσει των τόνων, το τι έσφαζαν. Προχωράμε με τι ποσά θα ενισχυθούν οι κτηνοτρόφοι του πρώτου υπομέτρου. Στο Τεχνικό Δελτίο που βρίσκεται στο φάκελο της Επιτροπής Παρακολούθησης έχουμε αναλυτικά τις κλάσεις, εδώ αποφασίσαμε να μην το κάνουμε τόσο αναλυτικά. Για τον τομέα λοιπόν της αιγοπροβατοτροφίας το εφάπαξ ποσό στήριξης κυμαίνεται από 100 έως 5.480 ευρώ. Αυτό εξαρτάται ανά κλάσεις και ανά έδρα της εκμετάλλευσης. Οι κλάσεις γενικά για την αιγοπροβατοτροφία είναι πόσα ενήλικα ζώα έχει κάθε εκτροφή. Για τον τομέα της βοοτροφίας το εφάπαξ ποσό είναι από 120 ευρώ έως 7.000 ευρώ ανάλογα με την κλάση. Γι' αυτούς τους δύο τομείς όπως είχε πει και το πρωί η Γενική Γραμματέας αυξάνονται για όλα τα νησιά τα ποσά κατά 15%. Ενώ για τους κτηνοτρόφους των πυρόπληκτων περιοχών της Βόρειας Εύβοιας υπάρχει ένα εφάπαξ ποσό, που είναι αυτούσιο και είναι μόνο γι' αυτούς. Αντίστοιχα για το υπομέτρο 22.2 που είναι για τους εντατικούς εκτροφείς. Για τον τομέα της αιγο-προβατοτροφίας και βοοτροφίας είναι ακριβώς τα ίδια που ίσχυαν και στο προηγούμενο μέτρο. Για τον τομέα της ωοπαραγωγού πτηνοτροφίας το εφάπαξ ποσό είναι από 700 ευρώ έως 15.000 ευρώ. Για τον τομέα της χοιροτροφίας είναι από 1.000 ευρώ έως 15.000 ευρώ. Και για όλους αυτούς τους τομείς που προανέφερα τα νησιά παίρνουν πάλι προσαύξηση 15%. Για τον τομέα της κρεοπαραγωγού πτηνοτροφίας θα κυμαίνεται το ποσό από 1.000 έως 15.000 ευρώ. Και πάμε τώρα να δούμε πως θα, πού θα βρούμε τα λεφτά. Το Πρόγραμμα βαίνει προς τη λήξη του. Υπάρχει, υπάρχουν πολλές νομικές δεσμεύσεις, αλλά υπάρχουν όμως και ορισμένα μέτρα που μετά από την προκήρυξή τους βλέπουμε ότι δεν ενεργοποιούνται πλήρως και ότι περισσεύουν κάποια λεφτά. Εδώ θα ήθελα να τονίσω ότι για την ενίσχυση

του μέτρου 22 δεν παίρνουμε καθόλου λεφτά από μέτρα που αφορούν το περιβάλλον παρά μόνο από μέτρα που είτε έχουν προκηρυχθεί και περισσεύουν λεφτά είτε θα προκηρυχτεί κάποιο μέτρο τους, κάποιο μέρος τους, οπότε πάλι θα περισσεύανε λεφτά. Ο προϋπολογισμός του μέτρου είναι 71,4 ευρώ ενωσιακής συνδρομής, ακούσατε για 89 εκατομμύρια είναι η δημόσια δαπάνη, που θα βγει η προκήρυξη. Έτσι λοιπόν παίρνουμε λεφτά από τους Νέους Γεωργούς, από το υπομέτρο των Νέων Γεωργών, το παίρνουμε λεφτά είναι εικονικό. Η προκήρυξη είναι αυτούσια, οι Νέοι Γεωργοί θα είναι όσοι προκηρύχθηκαν και όσοι εντάχθηκαν, απλώς το 30% δεν θα πληρωθεί χρονικά μέσα από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, αλλά το 2026 από το καινούριο Στρατηγικό Σχέδιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Άρα εκεί περισσεύουν 44 εκατομμύρια ευρώ, οπότε πάνε στο μέτρο 22. Στο μέτρο 14 στην καλή μεταχείριση των ζώων θα βγει προκήρυξη γύρω στα 25 εκατομμύρια ευρώ δημόσια δαπάνη που θα αφορά τη χοιροτροφία, δε θα ενεργοποιηθεί η προκήρυξη για πτηνοτροφία, θα γίνει στο μέτρο της ερχόμενης προγραμματικής περιόδου, οπότε περισσεύουν 12,5 εκατομμύρια που πάνε και αυτά στο μέτρο και τέλος είναι κάποια ξεκαθαρίσματα που είναι από την πρόωρη συνταξιοδότηση που έρχεται από πολύ μακρινές προγραμματικές περιόδους, λήγει το 2023, οπότε περισσεύουν 14, 15 εκατομμύρια και έτσι γίνεται ο προϋπολογισμός του μέτρου 22. Περνάμε λοιπόν στις επόμενες τροποποιήσεις που είναι δύο ειδών, είναι, το πρώτο είναι τα χρηματοδοτικά συμμαζέματα και το δεύτερο είναι κάποιες τροποποιήσεις μέσα στα μέτρα, στο κείμενο των μέτρων για να γίνει πιο αποτελεσματική η υλοποίησή τους αλλά και να γίνουν και ορισμένες απλοποιήσεις για τους δικαιούχους αλλά και για τους φορείς εφαρμογής. Πάμε να δούμε τώρα πως γίνεται αυτή η ανακατανομή μέσα στα μέτρα. Η πρώτη σειρά που βλέπετε αφορά το EURI. Έγινε η προκήρυξη του μέτρου 10.1.4, η γνωστή νιτρορύπανση που λέμε, και επειδή είχε προηγηθεί πριν η προκήρυξη του μέτρου της Βιολογικής Γεωργίας, κάποιοι προτιμήσαν και πήγαν στη βιολογική γεωργία, οπότε δε μπορούσαν να ενταχθούν και σε αυτό το υπομέτρο. Από αυτό λοιπόν περίσσεψαν 47.370.000 ευρώ και ήρθαν να καλύψουν την υπερβάλλουσα ζήτηση της μετάβασης στη βιολογική γεωργία – μελισσοκομία, που έγινε για πρώτη φορά σε αυτή την προκήρυξη που προηγήθηκε. Έτσι λοιπόν ερχόμαστε να καλύψουμε το αδιάθετο ποσό μέσα στο EURI. Όπως αναφέρθηκε και πριν, παίρνουμε λεφτά από τη δάσωση, αυτό γίνεται για διάφορους λόγους, το πρώτο είναι, όπως είπε και ο κύριος Μανέτας, γιατί αυτή τη στιγμή προέχει η επισιτιστική ασφάλεια και όχι άλλα θέματα αλλά όμως και γιατί έχουμε περιγράψει μέσα στο στρατηγικό σχέδιο ότι θα καλυφθούν οι ανειλημμένες από τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους και θα βγει καινούρια, καινούριο μέτρο της δάσωσης, χωρίς να έχουμε κάποιους πόρους για την προκήρυξη που πιθανόν θα ερχόταν η μία πάνω στην άλλη. Επίσης παίρνουμε κάποιους πόρους από το μέτρο 13, από τις ενισχύσεις σε περιοχές με φυσικούς, την εξισωτική δηλαδή αποζημίωση. Εδώ οι πόροι φτάνουν για να καλυφθεί η προκήρυξη του 2022 και για το 2023 και πέρα θα αρχίσει να πληρώνεται από το καινούριο στρατηγικό σχέδιο. Τώρα από το μέτρο 8.4, το οποίο είχε γύρω στα 70 εκατομμύρια ευρώ, βλέπουμε ότι δε θα τα απορροφήσει σε καμία περίπτωση όλα. Όπως είπε και ο κύριος Γκουντούφας αλλά και ο συνάδελφος ο κύριος Σεργούλας είναι γύρω στα 14 εκατομμύρια οι ενταγμένες δράσεις. Εμείς παρόλα αυτά του αφήνουμε γύρω στα 22 με την προοπτική εάν υπάρξει κάποια άμεση ανάγκη για κάποια πυρκαγιά ή για οτιδήποτε να μπορεί να βγει και νέα προκήρυξη. Αυτά λοιπόν τα λεφτά πάνε κάποιο

ποσοστό στην, μάλλον κάποιο ποσοστό προσθέεται και φτιάχνει τη βιολογική γεωργία, την υπερβάλλουσα ζήτηση που υπάρχει από την προκήρυξη και επίσης ενδυναμώνει και το μέτρο της πρόληψης που όντως έχει πάει πάρα πολύ καλά. Και που κατά τη γνώμη μου βέβαια είναι πολύ καλύτερο να προλαμβάνεις παρά να αποκαθιστάς. Αυτά λοιπόν είναι οι ανακατανομές οι χρηματοδοτικές μέσα στα μέτρα και τις δράσεις του Προγράμματος. Τα κανονιστικά χρηματοδοτικά όρια δεν έχουν πειραχτεί καθόλου, ίσα ίσα που μπορούμε να δούμε μια ελάχιστη έστω αύξηση στους περιβαλλοντικούς δείκτες. Και για να μη σας πολυκουράζω υπάρχουν κάποιες τροποποιήσεις που έχετε δει στο Παράρτημα Α, που περιλαμβάνεται στο φάκελο και αυτό έχει να κάνει με τα χρηματοδοτικά εργαλεία, αναφορές στα μικροδάνεια ή και κάποιες προσαρμογές για την απλοποίηση της εφαρμογής. Είναι για το μέτρο 2.3 επιμόρφωση των συμβούλων, έτσι ώστε να συμπεριληφθούν στους ωφελούμενους, όλοι οι Γεωργικοί Σύμβουλοι που υπάρχουν στο μητρώο. Είναι οι προτάσεις τροποποίησης για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του μέτρου 4.1.5 που είναι τα καινούρια Σχέδια Βελτίωσης μέσω, με χρηματοδότηση από το EURI που θα βγει η προκήρυξη το νέο έτος. Επίσης είναι οι αρχές κριτηρίων επιλογής για το μέτρο 5.1.1 που σας ανέφερα στην αρχή, σχετικά με την συλλογική ενεργητική προστασία από το χαλάζι. Εδώ σαν κύριος δικαιούχος είναι ο ΕΛΓΑ, που είναι βέβαια ο οργανισμός που έχει τη δικαιοδοσία να το κάνει. Παρόλα αυτά για να είμαστε κατοχυρωμένοι ότι ο ΕΛΓΑ πληροί και τα κριτήρια επιλογής, δηλαδή ένα κατώτατο κατώφλι, όπως θα δείτε στην επόμενη διαφάνεια, πήγαμε μέσα και βάλαμε κάποιες αρχές, νέες αρχές κριτηρίων επιλογής και θα εξειδικευθούν βέβαια με τα κριτήρια. Τέλος έχει γίνει εμπλουτισμός του κειμένου του υπομέτρου 7.3 που είναι για τις ευρυζωνικές υποδομές βάσει του νέου Εθνικού Ευρυζωνικού Σχεδίου 2021-2027. Τέλος για την προκήρυξη που τρέχει για το 14, το μέτρο 14 που θα γίνει μάλλον για το 14, έχουν γίνει κάποιες τροποποιήσεις για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του μέτρου, το οποίο βέβαια δεν επιφέρει αλλαγή ούτε στο, στη δομή του μέτρου, παρά μόνο κάποιες διορθώσεις. Και επιπλέον έχουν γίνει κάποιες τροποποιήσεις στο μέτρο 19.2 σχετικά με το Leader, με τις στρατηγικές Leader, που είναι μια απλή ενσωμάτωση των διαδικασιών και τα στάδια υλοποίησής τους μέσα στο κείμενο του Προγράμματος. Τελειώσαμε λοιπόν με την τροποποίηση που θα σας ζητηθεί γνώμη για το αν την αποδέχεστε ή όχι. Και έχουμε άλλη μία μόνο διαφάνεια που είναι η εξειδίκευση των κριτηρίων επιλογής του υπομέτρου 5.1.1. Εδώ έχουμε βάλει ως αρχές κριτηρίων επιλογής τη σαφήνεια της περιγραφής της πρότασης, που ουσιαστικά είναι με βαρύτητα 20% και είναι είτε ναι που παίρνει 100, είτε όχι 0. Η τεκμηρίωση της ανάλυσης υλοποίησης του έργου, που αποτελείται από τα κριτήρια ωριμότητα υλοποίησης, δηλαδή αν υπάρξει σχέδιο διακήρυξης της πράξης και πληρότητα του προϋπολογισμού της πρότασης, αν αρκεί ο προϋπολογισμός για αυτά που υπάρχουν για την υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου. Και τέλος είναι η δυνατότητα κάλυψης των επιλέξιμων περιοχών, δηλαδή ποια είναι η εμβέλεια της κάλυψης. Για να περάσει ακόμα κι ο μοναδικός δικαιούχος του υπομέτρου θα πρέπει να συγκεντρώσει το κατώτερο κατώφλι που είναι 50 βαθμοί. Αυτά ήταν από μένα, ευχαριστώ για την προσοχή σας και εύχομαι καλές γιορτές σε όλους!

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστώ πολύ την κυρία Αθανασοπούλου και θα ήθελα να παρακαλέσω την κυρία Γαβριέλα Μιχαήλ, συνάδελφο Αναπληρώτρια Προϊσταμένη της Μονάδας Δικτύου, Δικτύωσης και Δημοσιότητας του ΠΑΑ να μας εισηγηθεί για τα μέτρα της αρμοδιότητάς της.

Μιχαήλ: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε. Θα σας παρουσιάσω τις δράσεις Δικτύωσης και Δημοσιότητας, τις σημαντικότερες που πραγματοποιήθηκαν το 2022. Μου δώσαν αφορμή οι δύο προηγούμενοι συνάδελφοι, ο Ηλίας και η Κατερίνα και σκέφτηκα, σκεφτόμουν το εξής, αν γινόντουσαν αυτές οι παρουσιάσεις κάπου σε ένα χωριό εδώ στη Ρόδο, πες μας Κώστα ένα χωριό έτσι χαρακτηριστικό αγροτικό, Έμπολα, ή ξέρωγω σε ένα καφεενείο ενός βουνού, ενός αγροτικού τόπου το πιο πιθανό ήταν να μην καταλάβαιναν και πολλά πράγματα. Οπότε τι έρχεται και κάνει η Δημοσιότητα; Η υποχρέωση της Δημοσιότητας είναι να δώσει με πολύ απλά και κατανοητά μηνύματα τη συμβολή του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και της, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου στην...

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Απλώς να σου πω ότι τα λεφτά από τα Προγράμματα όμως τα καταλαβαίνουν πολύ καλά.

Μιχαήλ: Τα λεφτά ναι, απλά τα μηνύματα που πρέπει να δίνουμε, πρέπει να είναι πολύ απλά και κατανοητά και γι' αυτό άλλωστε, πρέπει να συνειδητοποιήσει ο Έλληνας πολίτης και ο κάτοικος της υπαίθρου ότι η πλατεία που περνάει το χρόνο του στο χωριό του ή το χωράφι του που ποτίζεται από κάποια αρδευτικά έχουν γίνει από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και με τη συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης φυσικά. Αυτή είναι η ουσία της Δημοσιότητας. Από την άλλη έχουμε κι ένα πολύ δυναμικό εργαλείο που είναι το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο, όπου εκεί είναι τελείως διαφορετικά τα πράγματα, έχουμε τα μέλη μας που είσαστε εσείς, είναι τα μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης, είναι οι ενδιαμέσσοι φορείς διαχείρισης, είναι οι ομάδες τοπικής δράσης, είναι φορείς που ενδιαφέρονται για την αγροτική ανάπτυξη και την αγροτική πολιτική και πρέπει να τους κάνεις όλους αυτούς συνοδοιπόρους στο σχεδιασμό σου. Πρέπει να τους φέρεις κοντά στο επίπεδο λήψης αποφάσεων. Να νοιώσουν αυτό το αίσθημα της συνιδιοκτησίας και της συμβολής, να βάλουν κι αυτοί, να πουν τη γνώμη τους, να τους ακούσεις. Και όλα αυτά πετυχαίνονται με τις δράσεις του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου. Στην ουσία το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο είναι μια γέφυρα μεταξύ του επιπέδου λήψης αποφάσεων και του πεδίου εφαρμογής. Με αυτά τα εισαγωγικά θα σας πω κατά το 2022 όσον αφορά τις δράσεις του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου, που γίνονται πάντα στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης του και των προτεραιοτήτων του, δώσαμε έμφαση σε κάποιες έτσι, θεματικούς άξονες. Ήταν οι ομάδες τοπικής δράσης οι δυνητικοί, μάλλον τα δυνητικά σχήματα που θα υλοποιήσουν το Leader το 2023 και 2027 για τους οποίους κάναμε εκδηλώσεις διαβούλευσης. Ήταν, είχαμε να επικοινωνήσουμε τους επιπλέον πόρους και τις προσκλήσεις που βγήκαν στο πλαίσιο της μεταβατικής περιόδου και επίσης δεν ξεχνάμε ποτέ τους συναδέλφους μας στα υπόλοιπα κράτη – μέλη όπου πάντα ενισχύουμε τις σχέσεις μας και τη Δικτύωση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ως προς τη διαβούλευση, τις ενέργειες διαβούλευσης που κάναμε με τα δυνητικά σχήματα για την υλοποίηση 2023, του Leader 2023-2027 πραγματοποιήσαμε πέντε εκδηλώσεις. Εδώ βλέπετε έξι, τελοσπάντων, η πρώτη η εναρκτήριοις ήταν στην

Αμφίκλεια που είχε και εορταστικό χαρακτήρα το Νοέμβριο του 2021, όπου παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το σχέδιο της πρόσκλησης. Στη συνέχεια ακολούθησαν λόγω και κάποιων περιορισμών που είχαμε δύο διαδικτυακές. Και μετά ακολούθησαν τρεις, η μία εκ των οποίων ήταν οργάνωση του Εθνικού Δικτύου Leader και απλά μας δόθηκε και εκεί η ευκαιρία να παρουσιάσουμε πάλι το σχέδιο της πρόσκλησης, κάθε φορά αυτό αναθεωρούταν ανάλογα με τις απόψεις και τις, και το διάλογο που είχε προηγηθεί με τις, με τα δυνητικά σχήματα. Οπότε ολοκληρώθηκε η διαβούλευση με μια εκδήλωση που έγινε στη Στυλίδα και επισφραγίστηκε με την υπογραφή της πρόσκλησης από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης. Αυτή τη στιγμή είναι ανοιχτή η πρόσκληση για το Leader 2023 -2027. Τώρα όσον αφορά του, τις προσκλήσεις, έπρεπε να επικοινωνήσουμε και τις προσκλήσεις που βγήκαν στο πλαίσιο του, των επιπλέον, της κατανομής των επιπλέον πόρων 2, ύψους 2 δις, οπότε κι εκεί προσπαθήσαμε να οργανώσουμε και να επικοινωνήσουμε σε έναν, σε ένα άλλο κοινό, στους αγρότες και στους μελετητές και τους συμβούλους τα, τις νέες προσκλήσεις. Και με τη συγκυρία της υποβολής του σχεδίου του ΣΣ ΚΑΠ, που έγινε για πρώτη φορά τον Ιούνιο, ξεκινήσαμε και παράλληλα ενημέρωση για τις νέες προκλήσεις του στρατηγικού σχεδίου ΚΑΠ. Πολύ σημαντικές ήταν οι εκδηλώσεις που γίνανε στο πλαίσιο της συμμετοχής της Υπηρεσίας σε δύο εκθέσεις, στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης και στην κλαδική την AGROTICA, όπου εκεί είχαμε την ευκαιρία να συνεργαστούμε με δύο πολύ σημαντικά μέλη και εταίρους του Προγράμματος, την Εθνική Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών και το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας. Γιατί όπως είπα το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο προάγει και τις συνεργασίες. Δεν ξεχνάμε και την Ευρωπαϊκή Δικτύωση, την εξωστρέφεια. Πολύ σημαντικές δράσεις ήταν η συμβολή μας σε μια εκδήλωση της ελληνικής αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά το Φεβρουάριο του 2022, όπου εκεί συμβάλαμε με καλές πρακτικές. Στην ουσία επιλέξαμε κάποιους δικαιούχους μας, Νέους Αγρότες, που παρουσίασαν την δράση τους, το, την επιχείρησή τους, την επένδυσή τους και έτσι μπόρεσαν να εμπνεύσουν το κοινό. Επίσης πολύ σημαντική ήταν η παρουσία μας στο Rural Inspiration Award του 2022 που πραγματοποιήθηκε η τελετή στις Βρυξέλλες, σε ένα μεγάλο γεγονός της ανακοίνωσης του Εθνικού, του Ευρωπαϊκού Δικτύου Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, όπου εκεί υποβάλαμε τρία έργα ΠΑΑ και βραβεύτηκαν τα δύο. Το ένα στην κατηγορία ανθεκτικό μέλλον και το άλλο πήρε τιμητική διάκριση για την κατηγορία μέλλον χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς, το οποίο ήταν και έργο Leader. Συμμετέχουμε τακτικά φυσικά σε συναντήσεις που, με τους άλλους, με τους συναδέλφους από τα άλλα κράτη – μέλη. Φιλοξενήσαμε μια σλοβένικη αντιπροσωπεία από το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο και ανταλλάξαμε απόψεις και εμπειρίες μεταξύ μας. Και πολύ σημαντικό ήταν και το, η φιλοξενία του, ενός εργαστηρίου του Evaluation Helpdesk στην Αθήνα. Πάμε τώρα στις δράσεις Επικοινωνίας και Δημοσιότητας. Εδώ έχουμε, ξεκινήσαμε το Φεβρουάριο του 2022 υπογράφηκε σύμβαση με ανάδοχο για την, για ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσεων επικοινωνίας του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης. Το σχέδιο αυτό, το φυσικό αντικείμενο αυτού του έργου ήταν πολύ καλά μελετημένο έτσι ώστε να, η προβολή και η επικοινωνία μας να γίνει με πραγματικά έργα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης, να έχει δηλαδή εικόνες απ' την ελληνική ύπαιθρο, να μην είναι κάτι ψεύτικο, ας πούμε, που πολλές φορές βλέπουμε μακέτες και διαφημίσεις, εικόνες από αγροτική ύπαιθρο που

δεν είναι της Ελλάδος είναι από άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή τη φορά έχουμε δικό μας φωτογραφικό υλικό και δική μας βάση που είναι τα βίντεο των έργων, παρήχθησαν δηλαδή είκοσι βίντεο έργων ΠΑΑ, τα οποία είναι όλα έτοιμα, είναι σχεδόν όλα ανεβασμένα στο κανάλι μας του youtube. Είδατε και τέσσερα το πρωί πριν ξεκινήσει η Συνεδρίαση. Αυτή η σύμβαση λοιπόν έχει, έχουμε παράξει όλα τα δημιουργικά, όχι εμείς βέβαια με τη βοήθεια του αναδόχου, απλά εμείς δίνουμε τη θεματολογία. Είπαμε να, τα πιο βασικά θέματα ας πούμε που θέλαμε να επικοινωνήσουμε είναι οι πρόσθετοι πόροι ύψους 2 δις και οι προσκλήσεις που τρέξανε στο πλαίσιο αυτό. Ήταν να συνδέσουμε τα δημοφιλή μέτρα του ΠΑΑ που όλοι τα ξέρουν (Σχέδια Βελτίωσης, εγγειοβελτιωτικά, Leader, Μεταποίηση) σαν ξεχωριστά προγράμματα και δεν τα έχουν συνδέσει με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, μιλάμε για το ευρύ κοινό τώρα. Θέλαμε να συνδέσουμε τα επιτεύγματα του ΠΑΑ με τις νέες προκλήσεις, με τους νέους στόχους της ΚΑΠ. Φυσικά να επικοινωνήσουμε και το στρατηγικό σχέδιο, τους στόχους του στρατηγικού σχεδίου ΚΑΠ 2023-2027. Και όπως είπε και ο Δήμαρχος το πρωί, το Leader είναι η διαφήμιση του ΠΑΑ, δεν το αφήσαμε απέξω από τις θεματικές μας ενότητες που θα προβάλλουμε. Εδώ δείχνω κάποιες μακέτες που έχουν παραχθεί. Να πω ότι βέβαια οι εικόνες είναι αληθινές από τα έργα του ΠΑΑ στις κάποιες μακέτες που έχουμε παράξει, τα πρόσωπα δεν γινόταν να είναι αγρότες δικαιούχοι δικοί μας για λόγους προσωπικών δεδομένων. Κατά τα άλλα και τα διαδικτυακά βίντεο που θα επικοινωνηθούν σε λίγο καιρό και τα τηλεοπτικά σποτ θα περιέχουν πλάνα από τα βίντεο των έργων που, του ΠΑΑ που έχουμε παράξει. Γι' αυτό θα σας δείξω τώρα ένα βιντεάκι να πάρετε μια ιδέα. (Διακόπτει τεχνικός)

5:01:40 Ξεκινάει το βίντεο

Να πω ότι είχαν ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα, δηλαδή πάντα θέλαμε να έχουμε τη μαρτυρία του δικαιούχου και ήταν πολύ σημαντικό να μιλήσει, να εμπνεύσει τους άλλους ενδιαφερόμενους.

5:06:45 Τελειώνει το βίντεο

Ναι, αυτό ήταν, το ΠΑΑ πιάνει τόπο, το άκουσα πολλές φορές από το πρωί και χαίρομαι πολύ που όντως έχει πιάσει τόπο αυτό το σύνθημα, δεν ξέρω βέβαια πως μεταφράζεται στα αγγλικά, είναι έτσι ένα λογοπαίγνιο με το «το ΠΑΑ πιάνει τόπο», είναι ότι πως να το πούμε αξιοποιήθηκαν τα λεφτά. Δηλαδή, λέμε αυτά τα λεφτά πιάσαν τόπο, αξιοποιούνται με τον καλύτερο τρόπο. Να σας πω επίσης ότι σαν μονάδα υποστηρίζουμε και ανανεώνουμε δύο ιστότοπους το agrotikianartixi.gr και το ead.gr. Ο ένας ιστότοπος του ΠΑΑ είναι πιο θεσμικό, έχει θεσμικό χαρακτήρα με τις εντάξεις, τις προσκλήσεις, με όποιον θέλει να ενημερωθεί για τις προσκλήσεις, αποφάσεις ένταξης και τα λοιπά, αλλά και άλλα νέα για την κοινή αγροτική πολιτική. Το Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο έχει πιο ενημερωτικό χαρακτήρα, γενικού περιεχομένου για θέματα αγροτικής πολιτικής και φυσικά αναρτούμε όλες τις εκδηλώσεις μας και πριν την, και σαν ανακοίνωση αλλά και μετά τις εκδηλώσεις που βγάζουμε ένα ουσιαστικά, ένα δελτίο τύπου. Αυτά από μένα, ευχαριστώ. Να μας ακολουθήσετε στο facebook του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου και το e-mail του ΕΑΔ είναι το ead@mou.gr, όπου λαμβάνουμε πάρα πολλά e-mail για ερωτήσεις και τα λοιπά. Ευχαριστώ πολύ.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Πολύ ωραίο και πολύ ωραίο και το βίντεο. Να παρακαλέσω τώρα τον Γιάννη το Δανιηλίδη της Μονάδας Θεσμικής Υποστήριξης και Αξιοποίησης για να μας ενημερώσει για το Ταμείο μικρών δανείων και αγροτικής επιχειρηματικότητας. Φαντάζομαι αυτοί που μας παρακολουθούν διαδικτυακά θα ενδιαφέρονται ιδιαίτερα, όσοι αγρότες είναι, για τις μικροπιστώσεις. Και πριν ξεκινήσει, δε θα κάνουμε άλλο διάλειμμα εννοείται, θα συνεχίσουμε απευθείας ως το φαγητό στις άλλες δύο παρουσιάσεις και μετά στο διάλογο, που ελπίζουμε να είναι και ο κύριος Υφυπουργός μαζί μας.

Δανιηλίδης: Ευχαριστώ πολύ, ευχαριστώ πολύ. Θα δούμε μαζί την παρουσίαση ενός καινούριου χρηματοδοτικού εργαλείου, το οποίο θα ξεκινήσει να εφαρμόζεται άμεσα στο ΠΑΑ. Για την επιλογή του συγκεκριμένου εργαλείου θα πρέπει να ανατρέξουμε στο παρελθόν, σε μια μελέτη που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Διαχειριστικής Αρχής από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και η οποία ήταν και κανονιστική υποχρέωση να γίνει και ο σκοπός της μελέτης ήταν να αποδειχθεί η αναγκαιότητα για την υλοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε στη συνέχεια να δεσμευτούν οι αναγκαίοι πόροι από το ΠΑΑ. Πράγματι το χρηματοδοτικό κενό που υπολογίστηκε από τη μελέτη αυτή, δηλαδή η διαφορά μεταξύ της ζήτησης για χρηματοδότηση και της αντίστοιχης προσφοράς ήταν πολύ υψηλό, της τάξης των 3,5 δισεκατομμυρίων ευρώ. Και μιλάμε για χρηματοδοτικό κενό μόνο όσον αφορά την πρωτογενή παραγωγή και τη μεταποίηση με τελικό προϊόν εντός παραρτήματος ένα της συνθήκης. Όπως βλέπετε στο σχετικό πίνακα το πρόβλημα υποχρηματοδότησης ήταν πολύ μεγαλύτερο για την πρωτογενή παραγωγή και λιγότερο οξύ αλλά εξίσου σημαντικό για τη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Το κενό αυτό χρηματοδότησης θα μπορούσε να καλυφθεί σε μεγάλο βαθμό με τραπεζικό δανεισμό. Όμως όπως αναδείχθηκε από τη μελέτη, οι τράπεζες ήταν ιδιαίτερα επιφυλακτικές να παράσχουν δάνεια στους τομείς αυτούς για διάφορους λόγους αλλά απ' την άλλη πλευρά και οι Έλληνες γεωργοί και οι μεταποιητικές επιχειρήσεις στη συντριπτική τους πλειοψηφία δύσκολα θα μπορούσαν να καλύψουν τις εξασφαλίσεις που ζητούσαν οι τράπεζες. Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος η Διαχειριστική Αρχή αποφάσισε την εφαρμογή δύο χρηματοδοτικών εργαλείων, από αυτά που προτάθηκαν από τη μελέτη. Το ένα είναι ένα εργαλείο εγγυοδοτικό και το άλλο είναι το εργαλείο μικρών δανείων με επιμερισμό του κινδύνου για το οποίο θα συζητήσουμε σήμερα. Η δομή του χρηματοδοτικού εργαλείου που συζητάμε αφορά σε ένα ταμείο χαρτοφυλακίου, όπου ένας διαχειριστής θα μπορεί να συνάπτει επιμέρους συμφωνίες με ενδιαμέσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, δηλαδή με τις τράπεζες, και με τον τρόπο αυτό θα δημιουργηθούν περισσότερα από ένα χαρτοφυλάκια νέων δανείων. Τα δάνεια αυτά θα δοθούν στις μεταποιητές και στην πρωτογενή παραγωγή. Άρα συζητάμε για ένα χρηματοδοτικό εργαλείο που θα δημιουργηθεί σε εθνικό επίπεδο υπό την επίβλεψη της Διαχειριστικής Αρχής, μάλλον συνγνώμη υπό την ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής και υπό την επίβλεψη του διαχειριστή του Ταμείου. Όσον αφορά στην επιλογή του διαχειριστή η Υπηρεσία μας χρησιμοποίησε τη δυνατότητα που της έδινε ο κανονισμός ο 13.0.3 και σε συνδυασμό με τις προτάσεις της μελέτης επέλεξε με απευθείας ανάθεση ως διαχειριστή του Ταμείου την EAT, δηλαδή την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα, η οποία είναι η

διάδοχη κατάσταση του ETEAM και η οποία αποτελεί ένα φορέα με μεγάλη εμπειρία σε θέματα χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Από τη στιγμή που ξεκαθάρισε η δομή του εργαλείου και αναγνωρίστηκαν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, ξεκινήσαμε τις απαραίτητες διαδικασίες για τη σύστασή του. Αρχικά εκδόθηκε η σχετική πρόσκληση που απευθυνόταν αποκλειστικά στην EAT. Στη συνέχεια έγινε η ένταξή της στο ΠΑΑ ως δικαιούχος, με προϋπολογισμό 21,5 εκατομμύρια ευρώ. Και μετά συστάθηκε ένα ταμείο με την επωνυμία «Ταμείο Μικρών Δανείων Αγροτικής Επιχειρηματικότητας». Το ταμείο αυτό θα αποτελέσει το ταμείο χαρτοφυλακίου του χρηματοδοτικού εργαλείου και το οποίο θα είναι μια ανεξάρτητη χρηματοδοτική μονάδα μέσα στην EAT. Σ' αυτό το στάδιο υλοποίησης το επόμενο απαραίτητο βήμα ήταν η υπογραφή της συμφωνίας χρηματοδότησης μεταξύ του Υπουργείου και της EAT, στην οποία καθορίστηκαν όλες οι λεπτομέρειες εφαρμογής του εργαλείου, όπως για παράδειγμα οι ωφελούμενοι, τα χαρακτηριστικά του δανείου, οι αμοιβές διαχείρισης και η διαδικασία επιλογής των τραπεζών. Η συμφωνία χρηματοδότησης υπογράφηκε πριν από δυο μήνες περίπου. Ως ωφελούμενοι του χρηματοδοτικού εργαλείου, συγγώμη οι ωφελούμενοι του χρηματοδοτικού εργαλείου είναι γεωργικές εκμεταλλεύσεις και οι μεταποιητικές επιχειρήσεις του αγροδιατροφικού τομέα. Τα κριτήρια για την επιλογή τους που τέθηκαν στη συμφωνία χρηματοδότησης ταυτίζονται με τα κριτήρια επιλεξιμότητας των αντίστοιχων δράσεων του ΠΑΑ για επιχορήγηση. Με άλλα λόγια όλοι οι δυνητικοί δικαιούχοι επιχορήγησης, είτε Σχεδίων Βελτίωσης είτε Μεταποίησης, μπορεί να χρησιμοποιήσουν το εργαλείο αυτό για να καλύψουν μέρος της ίδιας συμμετοχής τους, αν το επιθυμούν. Δικαιούχος του χρηματοδοτικού εργαλείου εμφανίζεται ο διαχειριστής του ταμείου και εντάσσεται στις δύο δράσεις που έχουμε δημιουργήσει στο ΠΑΑ γι' αυτό το σκοπό τη δράση 4.1.4 και τη δράση 4.2.4. Ας πούμε κάποια, δυο τρία λόγια για τα ειδικά χαρακτηριστικά του εργαλείου. Το εργαλείο αυτό θα παρέχει δάνεια από 3.000 ευρώ έως 25.000 ευρώ. Το ταμείο που συστήσαμε θα συμμετέχει σε κάθε δάνειο με ποσοστό 50% και μάλιστα η συμμετοχή του ταμείου θα είναι άτοκη. Άρα η σχέση επιμερισμού είναι ένα προς ένα μεταξύ του ταμείου και κάθε τράπεζας. Κάτι το οποίο σημαίνει ότι αυτή η αναλογία θα εμφανίζεται στο διαμοιρασμό των ποσών που επιστρέφει ο κάθε δανειολήπτης αλλά και στον επιμερισμό των ζημιών, που θα προκύψουν αν ενδεχομένως κάποιος δεν εξυπηρετήσει το δάνειό του. Επιπλέον το ταμείο θα παρέχει επιδότηση επιτοκίου για το υπόλοιπο μισό δάνειο που θα δίνει η τράπεζα για δύο χρόνια, για τα δύο πρώτα έτη. Λαμβάνοντας υπόψιν ότι ο μέγιστος χρόνος αποπληρωμής των δανείων είναι πέντε έτη, προκύπτει ότι η μέγιστη επιβάρυνση σε τόκους που θα έχει ο κάθε δανειολήπτης θα είναι της τάξης του 30% σε σχέση με το επιτόκιο της αγοράς. Πολύ μικρότερη επιβάρυνση δηλαδή σε σχέση με το επιτόκιο της αγοράς. Σε περίπτωση βέβαια που ο ωφελούμενος επιλέξει χρόνο αποπληρωμής τα δύο έτη, τότε το δάνειό του θα είναι στο σύνολό του άτοκο. Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο είναι ότι προβλέπεται ρητά στη συμφωνία χρηματοδότησης ότι δε θα ζητηθούν εμπράγματα εξασφαλίσεις, δε θα υπάρχουν ακίνητα ως εξασφάλιση για το δάνειο, παρά μόνο ενοχικές εξασφαλίσεις και οι οποίες μάλιστα αναμένουμε να είναι ιδιαίτερα χαμηλές. Τέλος προβλέπεται προαιρετικά επιχορήγηση μέχρι 300 ευρώ για παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης προς τους δανειολήπτες, η οποία θα παρέχεται από συμβουλευτικές εταιρίες με τις οποίες συνεργάζονται οι τράπεζες. Πέρα από τα ειδικά χαρακτηριστικά του εργαλείου, το

εργαλείο αυτό συγκεντρώνει και όλα εκείνα τα γενικά χαρακτηριστικά που έχουν όλα τα χρηματοδοτικά εργαλεία. Για παράδειγμα, το δάνειο θα μπορεί να συνδυαστεί με επιχορήγηση από το ΠΑΑ. Ο συνδυασμός αυτός προφανώς μπορεί να αφορά στην ίδια δαπάνη, οπότε ο δανειολήπτης μπορεί να χρησιμοποιήσει το εργαλείο για να καλύψει την ίδια συμμετοχή της επιχορήγησης, κάτι το οποίο είναι σημαντικό. Επίσης το δάνειο θα μπορεί να συνδυαστεί με επιχορήγηση από οποιοδήποτε από τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία ή από οποιοδήποτε άλλο μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ακόμα και με άλλο Εθνικό Πρόγραμμα. Θα πρέπει εννοείται να τηρούνται οι κανόνες επιλεξιμότητας και των δύο μορφών στήριξης. Εκτός απ' αυτόν τον συνδυασμό το δάνειο του χρηματοδοτικού εργαλείου θα μπορεί να χρησιμοποιείται και αυτόνομα, χωρίς το συνδυασμό με επιχορήγηση, κάτι το οποίο προσφέρει ένα σημαντικό πλεονέκτημα στους δανειολήπτες. Θα μπορούν αυτοί να χρησιμοποιήσουν το δάνειο για δαπάνες οι οποίες είναι μη επιλέξιμες για στήριξη με επιχορήγηση, δαπάνες όπως είναι η αγορά μεταχειρισμένου εξοπλισμού, η αγορά ζωικού και φυτικού κεφαλαίου και η πληρωμή του φόρου προστιθέμενης αξίας, όπου αυτός δεν είναι ανακτήσιμος. Τέλος ειδική αναφορά θα πρέπει να γίνει και στο γεγονός ότι το εργαλείο παρέχει στήριξη και με τη μορφή κεφαλαίου κίνησης, μία δυνατότητα η οποία παρέχει ουσιαστική βοήθεια στους γεωργούς και τις μεταποιητικές επιχειρήσεις για να καλύψουν τις άμεσες ανάγκες τους σε ρευστότητα. Επισημαίνεται ωστόσο ότι το κεφάλαιο κίνησης δε μπορεί να παρέχεται χωρίς την ύπαρξη και επενδυτικών δαπανών, όμως θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν υπάρχει περιορισμός όσον αφορά τη χρηματοδοτική βαρύτητα της κάθε δαπάνης. Κάτι το οποίο σημαίνει ότι το ύψος του κεφαλαίου κίνησης θα μπορεί να είναι μεγαλύτερο από το ύψος των επενδυτικών δαπανών. Τώρα, είμαστε πολύ κοντά στην ενεργοποίηση του εργαλείου. Για την πλήρη ενεργοποίησή του απαιτούνται κάποιες τελικές ενέργειες, όπως για παράδειγμα η επιλογή των τραπεζών που θα γίνει από τον διαχειριστή. Ο διαχειριστής του ταμείου, η ΕΑΤ έχει κάνει πρόσκληση προς τις τράπεζες, οι τράπεζες έχουν καταθέσει, όσες ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στο ταμείο, έχουν καταθέσει το αίτημά τους, και τώρα η ΕΑΤ αξιολογεί αυτούς τους φακέλους υποψηφιότητας, αν θέλετε να τους πούμε έτσι, και πολύ σύντομα θα είναι σε θέση να μας ενημερώσει για το ποιες τράπεζες θα συμμετέχουν στο ταμείο. Ταυτόχρονα αναμένεται η καταβολή της πρώτης δόσης στο ταμείο από τον ΟΠΕΚΕΠΕ, η οποία έχει ύψος 5.375.000 ευρώ. Μόλις ολοκληρωθούν τα παραπάνω βήματα θα ενεργοποιήσουμε στο ΠΣΚΕ μια πολύ απλοποιημένη αίτηση, μια φόρμα αίτησης που θα πρέπει να υποβάλει ηλεκτρονικά ο κάθε ενδιαφερόμενος. Η αίτηση αυτή είναι ήδη έτοιμη σχεδιαστικά και απλά αναμένουμε να ολοκληρωθούν τα προαπαιτούμενα βήματα για την ενεργοποίησή τους. Σε αυτό το σημείο έχουμε ολοκληρώσει την παρουσίαση του χρηματοδοτικού εργαλείου αλλά θα μου επιτρέψετε μια μικρή αναφορά στο εγγυοδοτικό εργαλείο που ήδη λειτουργεί στο ΠΑΑ και μια σύγκριση μεταξύ των δύο εργαλείων. Το εργαλείο που ήδη λειτουργεί, παρέχει εγγυήσεις προς τις τράπεζες για την κάλυψη των ζημιών από μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Το εργαλείο καλύπτει έως και 80% των απωλειών για κάθε μη εξυπηρετούμενο δάνειο μέχρι βέβαια ένα ποσοστό του συνολικού χαρτοφυλακίου. Στην περίπτωση αυτή δηλαδή το αντίστοιχο ταμείο δε συμμετέχει στα δάνεια που δίνονται προς τους δανειολήπτες, αλλά απλώς δεσμεύει πόρους, τους οποίους θα χρησιμοποιήσει μόνο σε περίπτωση που δεν εξυπηρετηθεί κάποιο δάνειο. Είναι προφανές ότι στην περίπτωση αυτή η στόχευση του

εργαλείου είναι προς τις τράπεζες, με σκοπό να μειωθεί το ρίσκο που αυτές θεωρητικά έχουν όταν δανείζουν στους δικαιούχους τους δικούς μας με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα ευνοϊκό κλίμα χρηματοδότησης για τον αγροδιατροφικό τομέα. Αντιθέτως, το εργαλείο μικροδανείων στοχεύει περισσότερο προς τους δανειολήπτες δημιουργώντας ένα ιδιαίτερα ελκυστικό προϊόν γι' αυτούς, που πρέπει να τονίσουμε ότι δεν υπήρχε μέχρι τώρα. Επειδή τα δάνεια του εργαλείου εγγυήσεων μπορούν να ανέλθουν μέχρι 5 εκατομμύρια, το κάθε δάνειο ή ακόμα και 10 εκατομμύρια με τη σύμφωνη γνώμη του διαχειριστή, είναι λογικό να απαιτείται πολύ μεγαλύτερος χρόνος αποπληρωμής, που γι' αυτά τα δάνεια μπορεί να φτάσει μέχρι και το Δεκέμβριο του 2035, σε αντίθεση με τα 5 έτη αποπληρωμής του εργαλείου μικροδανείων. Επίσης το εγγυοδοτικό εργαλείο παρέχει στους δανειολήπτες όφελος μέσω της μείωσης του επιτοκίου, της μείωσης των εξασφαλίσεων ή ενός συνδυασμού και τα δύο. Στην περίπτωση αυτή δηλαδή κάθε τράπεζα που συμμετέχει σχεδιάζει και προσφέρει ένα προϊόν προς τους δανειολήπτες το οποίο είναι διαφορετικό από τη μία τράπεζα στην άλλη. Σε αντίθεση με το εργαλείο μικρών δανείων όπου το προϊόν είναι σχεδιασμένο κεντρικά και θα είναι το ίδιο για κάθε τράπεζα. Επίσης το εγγυοδοτικό εργαλείο παρέχει και αυτόνομο κεφάλαιο κίνησης χωρίς επενδυτικές δαπάνες λόγω κόβιντ. Για το εργαλείο μικροδανείων επιλέξαμε να μην υπάρχει αυτή η δυνατότητα για να μην υπάρχει επικάλυψη των δύο χρηματοδοτικών εργαλείων. Τώρα θα μου επιτρέψετε κάποια συγκεκριμένα παραδείγματα για να δούμε λίγο την εικόνα του εργαλείου του, αυτού που ήδη λειτουργεί, του εγγυοδοτικού. Απ' την επεξεργασία των στοιχείων που έχουμε, δεν είναι τα πλέον πρόσφατα στοιχεία αλλά είναι σχετικά πρόσφατα, από τα 362 δάνεια που έχουν δοθεί, έχουν ζητηθεί εξασφαλίσεις μόνο για τα 62 ενώ για τα άλλα 300 δεν έχει δοθεί, δεν έχει ζητηθεί καμία εξασφάλιση. Από τα 24 εκατομμύρια που έχουν δοθεί, έχουν ζητηθεί εξασφαλίσεις 1,7 εκατομμυρίων ευρώ, μικρά ποσοστά. Δύο συγκεκριμένα παραδείγματα, σε μία περίπτωση έχουμε δώσει δάνειο επενδυτικό 250.000 ευρώ με μηδενικές εξασφαλίσεις, σε μία άλλη περίπτωση έχουμε δώσει δάνειο μισού εκατομμυρίου ευρώ με εξασφαλίσεις μόλις 75.000 ευρώ. Και στις δύο περιπτώσεις το επιτόκιο δανεισμού ήταν ιδιαίτερα χαμηλό. Ως γενική εικόνα μπορούμε να πούμε ότι για δάνεια του αγροτικού τομέα μεγαλύτερα από 100.000 ευρώ το επιτόκιο δανεισμού ανέρχεται κατά μέσο όρο στο 3,5%. Ενώ για δάνεια εκτός χρηματοδοτικού εργαλείου το ποσοστό αυτό θα μπορούσε να είναι 7% ή ακόμα και μεγαλύτερο. Αντίστοιχες επιδόσεις αναμένουμε και για το νέο χρηματοδοτικό εργαλείο και ευελπιστούμε όταν έχουμε εκταμιεύσεις να μπορούμε να ανακοινώσουμε παρόμοια στοιχεία. Στο σημείο αυτό ολοκληρώσαμε την παρουσίαση. Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας και παραμένω στη διάθεσή σας.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστώ πολύ τον κύριο Δανιηλίδη, ήταν πολύ σαφής και καταλαβαίνω ότι αυτοί που μας ακούνε νομίζω ότι αντιλήφθηκαν πλήρως τη διαφορά γιατί στην αρχή υπήρχε μία έτσι, δεν γινόταν τόσο κατανοητό η διαφορά των δύο εργαλείων ότι στο πρώτο είναι εγγύηση και επεμβαίνουμε εμείς όταν, με τα λεφτά που έχουμε στη διάθεσή μας προς την τράπεζα να καλύψουμε σε περίπτωση που αστοχήσει. Στο δεύτερο είναι κανονικός δανεισμός αλλά σε μικροπιστώσεις πάντα με μειωμένα επιτόκια και με μειωμένα κριτήρια εξασφάλισης. Πάντα για τους κατά κύριο επάγγελμα,

νομίζω κατά κύριο επάγγελμα αγρότες και μόνο. Και στη μεταποίηση ναι. Λοιπόν θα δώσω τώρα το λόγο στο Δημήτρη Αβαρικιώτη. Είναι εκπρόσωπος της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας και Προϊστάμενος του AFCOS.

Αβαρικιώτης: Δημοσθένης, καλησπέρα κι ευχαριστώ. Λίγο πριν τα συμπεράσματα της Επιτροπής Παρακολούθησης και τη λήξη των εργασιών έχουμε λίγο κουραστεί στη δύση της ημέρας, οπότε θα κάνουμε λίγο πιο ενδιαφέρουσα την παρουσίαση, θα προσπαθήσω τουλάχιστον. Αν μπορούμε να την έχουμε κιόλας. Οπότε μέχρι να την δούμε, αξιότιμε κύριε Πρόεδρε της Επιτροπής Παρακολούθησης.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Εντάξει είναι πολύ καλή η οργάνωση νομίζω.

Αβαρικιώτης: Ναι, ναι, ναι. Αξιότιμοι κύριοι εκπρόσωποι της Επιτροπής, αξιότιμα μέλη, στελέχη της Διαχειριστικής, είμαι ο Δημοσθένης Αβαρικιώτης, ο Προϊστάμενος του AFCOS, του Αυτοτελούς Τμήματος Καταπολέμησης Απάτης, του Anti-Fraud Coordination Service, όπως μαρτυρούν και τα αρχικά του. Εκ μέρους της Αναπληρώτριας Διοικητή της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, κυρίας Ρογκάκου Αλεξάνδρας και της Γενικής Διεύθυνσης, της κυρίας Κωνσταντινίδου σας ευχαριστούμε θερμά για την πρόσκληση προκειμένου να συμμετάσχουμε στις εργασίες της Επιτροπής αυτής. Μπορούμε να προχωρήσουμε ή θα το κινώ εγώ; Πως θα γίνει; Α ωραία, πάρα πολύ ωραία. Σύμφωνα με τον κανονισμό λοιπόν 883 του 2013 κάθε κράτος – μέλος πρέπει να ορίσει μία υπηρεσία για να συνεργάζεται με τις, για να συνεργάζεται με εθνικές και ευρωπαϊκές υπηρεσίες για την προστασία των συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ευχαριστώ πολύ. Η Υπηρεσία αυτή είναι το AFCOS και ο ρόλος της είναι να προστατεύει τα συμφέροντα όπως είπαμε της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα έσοδα και στα έξοδα. Στις δαπάνες δηλαδή που είναι το ΕΣΠΑ, τα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης, το Ταμείο Ανάκαμψης αλλά και τα έσοδα που αφορούν τελωνειακούς δεσμούς, δασμούς, φόρο προστιθέμενης αξίας από προϊόντα όπως καπνικά, αλκοολούχα και πετρελαιοειδή. Δε θα αναφερθώ πολύ στους πυλώνες δράσης γιατί λίγο ως πολύ είμαστε στη 12^η πια Επιτροπή και τα ξέρετε οι περισσότεροι μετά από τόσον καιρό, θα προχωρήσω μόνο να σας πω ότι είμαστε το Εθνικό Σημείο Υποδοχής για τα, για τις καταγγελίες που αφορούν στα συγχρηματοδοτούμενα έργα. Για την ταχύτητα διερεύνησης και την ορθότερη κάθε φορά επιλογή του αρμόδιου οργάνου και την αποφυγή επικαλύψεων δημιουργήθηκε αυτό το σύστημα διαχείρισης καταγγελιών, το οποίο συμφωνεί με το σύστημα διαχείρισης ελέγχου, το δικό μας Complaint Management System, το CMS όπως λέμε και το αποτυπώνουμε σε εγχειρίδιο, όπως το βλέπετε στα αριστερά σας με συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση των παραπόνων – καταγγελιών που έρχονται στην Υπηρεσία. Οι αρχές είναι αυτές όπως τις αποτυπώνουμε εδώ. Η Υπηρεσία μας συνεργάζεται με όλους τους αρμόδιους όπως σας είπα στην αρχή εθνικούς και ευρωπαϊκούς φορείς στο πλαίσιο της διαχείρισης όχι μόνο των καταγγελιών αλλά και της παροχής πληροφόρησης. Και απ' την κατηγοριοποίηση αυτή προκύπτουν κάποιες καταγγελίες, όπως σας είχαμε δείξει και στη προηγούμενη Επιτροπή, την 11^η και πέρσι. Εδώ έχουμε ένα update αλλά θέλω λίγο να δούμε ειδικά για το ΠΑΑ που πρέπει να σας πω ότι στη βάση δεδομένων που σας παρουσιάζω σήμερα έχουμε καταγγελίες που αφορούν και στα δύο ευρωπαϊκά γεωργικά ταμεία, έτσι; Γιατί και κάποιες που είναι μάλιστα και παλιότερες. 32 για όλη την

προγραμματική είναι ο αριθμός και πολλές εξ αυτών μάλιστα όπως θα δείτε έχουν αρχειοθετηθεί και αφορούν ίσως και παλιότερες περιπτώσεις, δηλαδή παλιότερες προγραμματικές και πριν το 2014-2020. Και αυτό γιατί η διερεύνηση αργεί. Εδώ είναι δηλαδή το σπάσιμο αυτής της πληροφορίας που σας είπα. Εδώ να σημειώσω ότι από ερωτήσεις που έχω δεχθεί και από άλλες, από εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και από μέλη, άλλων μελών της Επιτροπής Παρακολούθησης, η Παρακολούθηση που έχουμε στο 12 σημαίνει ενδεχομένως δικαστική διερεύνηση, αναμονή της απάντησης από την αρμόδια Υπηρεσία, να γίνει κάποιος έλεγχος, να συνταχθεί κάποιο πόρισμα. Και εδώ θα δείτε αυτή τη στιγμή τα τρία θέματα που είναι τα πιο hot να το πούμε έτσι. Η παραποίηση εγγράφων / ψευδείς δηλώσεις / παραστατικά έχουμε το σύνολο το βλέπετε εδώ της επικράτειας είναι και η διαδικασία επιλογής δικαιούχων και ωφελουμένων και η μη τήρηση όρων υλοποίησης. Για το ΠΑΑ οι αριθμοί αντίστοιχα έτσι όπως τους έχουμε είναι για την παραποίηση εγγράφων 7, επί συνόλου 40, για τη διαδικασία επιλογής 5, επί συνόλου 77 και μη τήρηση όρων υλοποίησης 4 περιπτώσεις για 80. Έχουμε κι άλλες περιπτώσεις, δεν τις αναφέρουμε εδώ για την οικονομία της συζήτησης, κακοδιοίκηση, έργα που δεν έχουν γίνει κατά τους καταγγέλλοντες πάντα, φιλτράρουμε όμως τις τρεις μεγαλύτερες κατηγορίες. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της OLAF για το 2021, θα σας πω και δύο λόγια μετά γι' αυτό, για να συνδέσω λίγο αυτά τα στατιστικά μεταξύ Ελλάδας και Ευρώπης. Στην αγροτική παραγωγή ειδικά σύμφωνα με την έκθεση της OLAF και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η χρήση πλαστών εγγράφων, οι δηλώσεις ή οι ψευδείς δηλώσεις για παραστατικά, η δημιουργία τεχνητών συνθηκών για τη λήψη επιδοτήσεων συγκαταλέγονται στις σημαντικότερες περιπτώσεις απάτης. Ειδικότερα ως προς τα μέτρα για την αγορά το ενδιαφέρον για τα ζητήματα απάτης σύμφωνα πάντα με την έκθεση και όχι με αυτά που σας παρουσιάζω σήμερα επικεντρώνεται στα εθνικά προγράμματα χρηματοδότησης για τον οиноπαραγωγικό τομέα, για τα φρούτα και τα λαχανικά, δηλαδή σε ενισχύσεις σε ομάδες παραγωγών και στην προώθηση αγροτικών προϊόντων σε τρίτες χώρες. Θα την παραλείψω αυτή τη διαφάνεια να δούμε λίγο ότι δεν είμαστε μόνο για τη διαχείριση των καταγγελιών αλλά και τη συνεργασία μας με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης Απάτης. Στο δίπτυχο συνεργασία - εθνικές αρχές έχουμε και τις ευρωπαϊκές αρχές. Την OLAF στην οποία παρέχουμε πληροφορίες, διευκολύνουμε τη διεξαγωγή των on the spot checks και έχουμε ζητήματα διοικητικής συνδρομής επί αρμόδιων εθνικών αρχών. Συσχέτιση ενεργειών για την τελευταία τριετία της οποίας βλέπετε εδώ. Και πρέπει να το πούμε αυτό γιατί στην προηγούμενη Επιτροπή Παρακολούθησης δεν είχαμε αναφερθεί ειδικότερα στο σύνολο και της συνεργασίας μας αλλά και της ποσόστωσης αυτών των ενεργειών. Επίσης, ένα άλλο στοιχείο είναι η πλατφόρμα δικτύωσης, που λειτουργεί ήδη ένα χρόνο, προσέξτε είναι aead και όχι ead γιατί μας το πήρατε το ead. Αστεριεύομαι. Λοιπόν στη συγκεκριμένη πλατφόρμα δικτύωσης μπορείτε να δείτε ότι έχουν καταχωρηθεί 35 φορείς με 72 στελέχη και θα ήθελα να εστιάσουμε λίγο εδώ, έτσι για να πω και δύο λόγια για την πλατφόρμα. Θα δείτε κάποια στατιστικά εδώ και ό,τι έχει ανέβει. Να συνδέσω δηλαδή αυτό που σας είπα πριν. Αυτά που διάβασα υπάρχουν στην πλατφόρμα, μπορεί κάποιος να τα αντλήσει. Γιατί ας πούμε στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης που σας είπα πριν για την έκθεση, υπάρχει ένα ενδιαφέρον στοιχείο που λέει ότι η ανάλυση κινδύνου ήταν σημαντικότερη ενδεχομένως από κάποια δημοσιεύματα, από μέσα ενημέρωσης, που στο να ανιχνεύσουμε την απάτη

είναι πάρα πολύ σημαντικό. Άρα η συνεισφορά ενός risk assessment ενδεχομένως είναι πολύ σημαντικότερη είναι περίπου στο 10% σε σχέση με το, με κάποια δημοσιεύματα απλά. Και θέλω να σας πω εδώ και να την κλείσω την παρουσίαση, αυτά είναι τα στοιχεία ταυτότητας, θα κλείσω την παρουσίαση και θα σας πω δυο λόγια. Κατά το έτος 2022 όπως και το 2021 το Αυτοτελές Τμήμα Συντονισμού για την Καταπολέμηση της Απάτης κατέγραψε σημαντική συμμετοχή σε πολλές και σημαντικές συνεδριάσεις ευρωπαϊκών οργάνων σε θέματα αρμοδιότητάς του κυρίως όμως στις εθνικές επιτροπές παρακολούθησης. Από τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα των συνεδριάσεων που συμμετείχαμε, της OLAF όπως σας είπα πριν, αναδεικνύεται η ανάγκη αυτό που είπα εξ αρχής της συνεργασίας όλων των ενδιαφερόμενων μερών στο πλαίσιο μιας νέας ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φυσικά και στον αγροτικό τομέα. Μεθοδολογία ελέγχου, αναβάθμιση, βελτίωση νέων συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου, επιτόπιοι έλεγχοι, διαδικασίες, θεσμικό πλαίσιο νομίζω ότι λειτουργούν πολύ καλύτερα από ενδεχομένως καταγγελίες και μόνο. Η προστασία των συμφερόντων αποτελεί προστασία όχι μόνο για τα θεσμικά όργανα αλλά και για όλους μας. Γιατί αποσκοπεί στην καλύτερη αξιοποίηση των χρημάτων των Ευρωπαίων άρα και των Ελλήνων φορολογουμένων. Στη μετακόμβιντ εποχή έχουμε ένα νέο τοπίο την επιχειρησιακή λειτουργία του θεσμού της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, του EPO, της ενισχυμένης εποπτείας των εθνικών συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου και αυτά καθιστούν αναγκαία τη στενότερη και διαρκή συνεργασία στη μάχη των φαινομένων κατά της απάτης. Κλείνοντας θέλω να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση στις εργασίες της 12^{ης} Επιτροπής και να σας συγχαρώ κι εγώ με τη σειρά μου και να δηλώσω ότι είμαστε κοντά σας συμβουλευτικά και όχι μόνο για κάθε ζήτημα που αφορά στην κοινή αναπτυξιακή μας προσπάθεια για την καλύτερη δυνατή απορρόφηση των ευρωπαϊκών πόρων και φυσικά την ταυτόχρονη προστασία τους. Θερμές ευχές από μέρους μου και για καλές γιορτές σε όλους σας, να 'στε καλά.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστώ πολύ. Yes.

Εκπρόσωπος Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Filip Buys: I have a question. Έχω ένα ερώτημα όσον αφορά την τάση, υπάρχουν δεδομένα να μας πείτε ποια είναι η τάση όσον αφορά με ύποπτες υποθέσεις, είναι σταθερή, αυξάνεται, μειώνεται; Ευχαριστώ για την ερώτηση.

Αβαρικιώτης: ...ότι οι στατιστικές που σας έδειξα σήμερα έχουν σχέση δύο προγραμματικές περιόδους, την τρέχουσα αλλά πολλές από αυτές έχουν σχέση με την 2007 και 2013. Όσον αφορά την τάση θα έλεγα ότι δεν υπάρχει αύξηση της τάσης αλλά πηγαίνουμε καλύτερα κατά κάποιον τρόπο. Οι στατιστικές δείχνουν ότι αυτές οι τάσεις τείνουν να μην εμφανίζονται στο μέλλον.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ακούσαμε. Α ναι, συγνώμη ναι και τη φώναξα. Η κυρία Μαυριά, η Παναγιώτα η Μαυριά είναι εκπρόσωπος της ΕΥΣΕ, του Υπουργείου Ανάπτυξης & Επενδύσεων, παλιά συνεργάτης, χρόνια επιτελικό στέλεχος του Υπουργείου

Ανάπτυξης με ολοκληρωμένη δράση. Χαιρόμαστε που σ' έχουμε μαζί μας. Αγαπητή Παναγιώτα έχεις το λόγο.

Μαυριά: Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και θ' αρχίσω εγώ με τις ευχαριστίες. Πάντα η Διαχειριστική Αρχή του ΠΑΑ στέλνει το φάκελο στην ώρα του με πληρότητα και σοβαρότητα. Επίσης και η διοργάνωση των Επιτροπών Παρακολούθησης είναι αξιόλογες και η φιλοξενία σας καταπληκτική καθώς και η συνεργασία που έχουμε μαζί σας σε όλα τα επίπεδα. Θα είμαι πάρα πολύ σύντομη γιατί είναι κάποια πληροφοριακά στοιχεία. Ήδη αναφέρθηκε και ο κύριος Φίρμπας σε κάποια πράγματα το πρωί για να δούμε και λίγο, ν' αλλάξουμε κλίμα να δούμε και τι κάνουμε και στα άλλα ταμεία σα χώρα. Θα σταθώ λοιπόν λίγο εδώπέρα. Αυτά δυστυχώς είναι στοιχεία Σεπτεμβρίου γιατί τότε ξεκίνησαν οι Επιτροπές Παρακολούθησης και τότε μας δόθηκαν απ' την αντίστοιχη μονάδα. Θα δούμε λοιπόν ότι παρόλο που είμαστε από τις πρώτες χώρες σε απορρόφηση έχουμε ακόμα δρόμο. Δε θ' αναφερθώ καθόλου στο δικό σας ταμείο γιατί κλείνετε το 2025 και ήδη αναφέρθηκε σ' όλα τα επίπεδα σήμερα, θα πάω κατευθείαν στα λοιπά ταμεία. Στο σύνολο λοιπόν του ΕΣΠΑ θέλουμε ένα 28% ακόμα απορρόφηση μέσα στο 2023 χωρίς να λαμβάνει αυτά τα νούμερα υπόψη ποσοστό ασφαλείας δηλαδή μια υπερδέσμευση ασφαλείας για να κλείσεις ομαλά ένα πρόγραμμα. Στο επίπεδο λοιπόν του ΕΤΠΑ ανά ταμείο θα πάμε, είμαστε, θέλουμε ένα 20 περίπου τοις, ένα 16%, στο ΕΚ θέλουμε ένα 20%, στην Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων θέλουμε ένα 60%, Ταμείο Συνοχής απ' ότι βλέπετε θέλουμε γύρω στο 52% και στο Αλιείας θέλουμε γύρω στο 55%. Βέβαια δεν είναι τόσο δραματικά τα πράγματα με την έννοια ότι έχουν αναληφθεί και πρωτοβουλίες σε επίπεδο και διαχειριστικών ενεργειών αλλά και κάποιων τροποποιήσεων που έχουν γίνει στα προγράμματα έτσι ώστε να μπορέσουμε να τα καταφέρουμε και να μη χαθούν πόροι. Επίσης θα σας ενημερώσω ότι σ' ότι αφορά τους πόρους του REACT-EU, οι πόροι του 2021, 1,61 εκατομμύρια ευρώ ενσωματώθηκαν στο Πρόγραμμα το Επανεκκίνησης και 100 εκατομμύρια ευρώ στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Μεταρρύθμισης Δημοσίου Τομέα. Είχε, ολοκληρώθηκε όλη η διαβούλευση με την Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Επιτροπή εννοώ, για το τι τύπου δράσεις θα χρηματοδοτήσει το REACT-EU. Είναι σε πλήρη ανάπτυξη, έχει ήδη δαπάνες και εκτιμώνται ότι θα απορροφηθούν πλήρως. Οι πόροι του REACT για το 2022 αφορούσαν μόνο το Επανεκκίνηση, ενσωματώθηκαν λοιπόν τα 277 εκατομμύρια, όλα αυτά σε όρους κοινοτικής συνδρομής. Επίσης ολοκληρώθηκε η διαβούλευση γιατί θα χρηματοδοτήσει καθαρά Εξοικονομώ και μάλιστα βγήκε και πρόσφατα η εγκριτική απόφαση της τροποποίησης, οπότε θεωρούμε όλο το REACT-EU θα απορροφηθεί πλήρως μέχρι τέλους του 2023. Είμαι λίγο γρήγορη γιατί είναι η τελευταία εισήγηση. Μια μικρή ενημέρωση τι κάναμε σε επίπεδο ΕΣΠΑ για τον COVID-19. Έχουμε εντάξεις 6,5 δις, πληρωμές 5,3 δις, απ' αυτά 81% πήγε στην επιχειρηματικότητα, 9% πήγε στην υγεία, 7% πήγε στην απασχόληση και 3% πήγε στον Τομέα Πληροφορικής & Επικοινωνιών, στην Παιδεία και στην Αλιεία. Έχουμε αρχίσει πλέον τις διαδικασίες κλεισίματος για όλα τα προγράμματα του ΕΣΠΑ γιατί λήγουν είπαμε, κλείνει η επιλεξιμότητα 31/12/2023. Δεν θέλω, έχουμε κάνει πολλές φορές κλείσιμο μαζί και με τις Περιφέρειες και με τα Τομεακά που είναι εδώ και με το ΠΑΑ, οπότε ξέρουν τα παιδιά τις διαδικασίες και τι κάθε φορά

κάνουμε μεταξύ μας και μετά και με τους συνεργάτες μας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Θα ήθελα να ευχαριστήσω και πάλι για την πρόσκληση και να κλείσω. Γεια σας.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστώ πολύ την κυρία Μαυριά. Ξεκινάει ο, οι παρεμβάσεις. Θα δώσω το λόγο στον Διευθύνοντα του ΕΛΓΟ Δήμητρα τον κύριο Χατζηνικολάου.

Χατζηνικολάου: Καλή σας μέρα, πέραν των ευχαριστιών της, για την πολύ καλή οργανωμένη σημερινή συνάντηση, νομίζω ήταν και πολύ πλούσια στην πληροφόρησή μας αρκετά πράγματα και για το τι συνέβη και το τι πρόκειται να συμβεί. Ο ΕΛΓΟ Δήμητρα όπως ξέρετε κατά κύριο λόγο έχει τρεις παρεμβάσεις στις οποίες συμμετέχει. Στα θέματα της Εκπαίδευσης – Κατάρτισης στα θέματα των Γεωργικών Συμβούλων και στα θέματα της Μεταφοράς Καινοτομίας που είναι το μέτρο 16. Και θα έλεγα ότι φιλοδοξούμε στο νέο ΕΣΠΑ να παίζουμε ένα σημαντικό ρόλο στο Σύστημα Μεταφοράς Καινοτομίας, το λεγόμενο AKIS, καθώς επίσης και στα θέματα της μεταφοράς καινοτομίας, στο πως θα είναι το επόμενο συνεργασία σε πολλά επίπεδα. Ήδη ο οργανισμός έχει, είναι δικαιούχος σε πάρα πολλά έργα και θα κάνουμε τα πάντα να είμαστε στην ώρα μας, ούτως ώστε να υλοποιήσουμε και τα υπάρχοντα που είναι ένα πλήθος έργων και μάλιστα όπως ξέρετε είναι επί πιστοποιημένων δαπανών. Αυτή νομίζω είναι και μια σημαντική δουλειά που σήμερα πρόκειται να κάνουμε, δηλαδή έχουμε οργανώσει ομάδα να μπορέσουμε πολύ γρήγορα και να κατανοήσουμε το τι πρέπει να κάνουμε αλλά να βοηθήσουμε και νομίζω την ειδική υπηρεσία διαχείρισης του ΠΑΑ λειτουργώντας και σαν ένας άνθρωπος που θα μπορούσε να πει μια άποψη, να δώσει μια άποψη γύρω απ' αυτά τα θέματα. Στα θέματα της εκπαίδευσης θα ήθελα να πω ότι πραγματικά ο οργανισμός έκανε ένα πολύ μεγάλο, υλοποίησε μια πολύ μεγάλη δράση με πολύ μεγάλες δυσκολίες το μέτρο 6.1, όπου περίπου 14.500 ήταν οι άνθρωποι τους οποίους επιμόρφωσε στις καταρτίσεις, καθώς επίσης και το 6.3 το οποίο ολοκληρώθηκε στο χρόνο τον οποίο είχαμε ορίσει χωρίς παρεκκλίσεις. Αυτά όλα νομίζω ότι ήταν, θα έλεγα, είχαν σαν, ήταν ένα αποτέλεσμα μιας συνολικής δουλειάς που ο οργανισμός είδε να χρησιμοποιήσει τεχνολογικά εργαλεία, σύγχρονα τεχνολογικά εργαλεία, όλα να είναι ψηφιοποιημένα και ψηφιοποιημένα, από την υποβολή του προγράμματος, την έγκρισή του, τους ωφελούμενους, το λογιστήριο μέχρι και την τηλεκατάρτιση, όπου πολύ γρήγορα η τηλεκατάρτιση δεν ήταν ένα μόνο εργαλείο παροχής εκπαίδευσης, αλλά ταυτόχρονα προσπαθήσαμε να είναι και εργαλείο γραφειοκρατίας. Δηλαδή από εκεί να παίρνεις reports τα οποία θα τροφοδοτούν όλο το σύστημα της διαχείρισης. Αυτό νομίζω ήταν μια μεγάλη κατάκτηση του οργανισμού γι' αυτό το λόγο και κατάφερε να ανταπεξέλθει σ' αυτό το πλήθος, γιατί ήταν διπλάσιοι οι εκπαιδευόμενοι από το προηγούμενο πρόγραμμα το οποίο είχε υλοποιήσει ο οργανισμός. Σήμερα έχουμε βγει πολύ πιο έμπειροι απ' όλη αυτή τη διαδικασία και ως προς τα εργαλεία τα οποία έχουμε χρησιμοποιήσει αλλά και κυρίως να γνωρίζουμε ποια θέματα πρέπει να βελτιώσουμε. Διότι είναι γεγονός ότι αυτή η πρώτη κατά κάποιον τρόπο διαδικασία ψηφιοποίησης και φυσικής παρουσίας ταυτόχρονα μας έδωσε πολύ σημαντική εμπειρία και πολλές βελτιώσεις τις οποίες πρέπει να κάνουμε. Νομίζω ότι πρέπει να σταθούμε πάρα πολύ στο θέμα και των πως όλα θα παραλαμβάνονται. Πρέπει δηλαδή να βλέπουμε

ότι η παραλαβή είναι ένα κομμάτι το οποίο θα μπορούμε να το κάνουμε και κατά τη διαδικασία υλοποίησης των προγραμμάτων ούτως ώστε να μην υπάρχει πολύ μεγάλος χρόνος στις παραλαβές και εν τέλει να μη μας δημιουργείται και εμάς πρόβλημα ταμειακό. Παρακάλεσα όπως ξέρετε τον τελευταίο καιρό να γίνει η πληρωμή γιατί υπάρχει μια πίεση στον οργανισμό όσον αφορά τα θέματα τα ταμειακά. Και εδώ λοιπόν υπάρχει ένα κομμάτι που νομίζω έχουμε βγει έμπειροι αλλά ταυτοχρόνως μπορούμε να διορθώσουμε για το επόμενο πρόγραμμα που έρχεται. Και το επόμενο πρόγραμμα που έρχεται πρέπει να είναι πιστεύω, έτσι όπως το συζητήσαμε και σε μία σύσκεψή μας την άνοιξη, να είμαστε όλοι έτοιμοι, εμείς τουλάχιστο θα συνεισφέρουμε στη συζήτηση αυτή γρήγορα εάν θα προβούμε σε κάποιες αλλαγές, αν χρειαζόμαστε κάποιες αλλαγές, με τι τρόπο θεσμικό θα καλυφθούν αυτές, ούτως ώστε να είμαστε στην ώρα μας. Νομίζω ότι πλέον τα εργαλεία που έχουμε στη διάθεσή μας, μας δημιουργεί αμέσως τη βεβαιότητα ότι αυτά μπορούν να ολοκληρωθούν στο χρόνο τον οποίο προγραμματίζουμε και μάλιστα κατά κάποιον τρόπο, πιάνομαι απ' αυτό που είπε ο Υφυπουργός, ότι θα πρέπει να 'μαστε τελικά συνεπείς σ' αυτό που λέμε. Και η υποχρέωση αυτή να είμαστε συνεπείς απορρέει κι από μια άλλη κατά την άποψή μου, από ένα άλλο γεγονός, το ότι τα προγράμματα τώρα πλέον θα είναι το επόμενο που είναι σ' αυτό που έχει τώρα προκηρυχθεί για τους νεοεισερχόμενους γεωργούς αλλά έρχονται και η νέα προγραμματική περίοδος. Άρα εδώ υπάρχει, θα πρέπει να υπάρξει μια κανονικότητα όσον αφορά τις προκηρύξεις και να μη παρεκκλίνουμε και να είμαστε απολύτως σίγουροι για τον τρόπο με τον οποίο θα υπάρχει ο χρονισμός. Διότι ο χρονισμός θα είναι, θα μας φέρει μπροστά σε αν υπάρξουν καθυστερήσεις, θα μας φέρει μπροστά σε αδιέξοδα. Συνεπώς αυτό για μας είναι μεγάλος στόχος και νομίζω ότι είμαστε έτοιμοι και έμπειροι να συνεργαστούμε για την επιτυχία των νέων προγραμμάτων. Το δεύτερο σημείο στο οποίο θα ήθελα να αναφερθώ είναι τα θέματα των Γεωργικών Συμβούλων. Νομίζω ότι και σ' αυτό το κομμάτι ο οργανισμός έδωσε μια μάχη επιτυχή τα τελευταία χρόνια, δημιούργησε ένα μητρώο και φυσικών προσώπων, γεωργικών συμβούλων και φορέων παροχής γεωργικών συμβουλών και πάνω σ' αυτό στηρίχτηκε και το μέτρο το οποίο 2.1, το οποίο είναι αυτή τη στιγμή στην αξιολόγηση. Νομίζω είναι μια μεγάλη πρόκληση για τη χώρα εν τέλει το, οι Γεωργικοί Σύμβουλοι. Πρέπει να το υπηρετήσουμε σωστά, οφείλουμε να το υπηρετήσουμε σωστά και οφείλουμε να αξιολογήσουμε και να αξιοποιήσουμε και το τελευταίο ευρώ που θα δοθεί στις γεωργικές συμβουλές. Δεν θα ήθελα να χαθούμε εν τέλει στη γραφειοκρατία γιατί είναι κι αυτό ένα μεγάλο θέμα παρά να δούμε τη συμβουλή, την ουσία της συμβουλής και το πόσο αυτή πιάνει τόπο στον παραγωγό. Εμείς έχουμε και την αξιολόγηση γενικά του συστήματος το οποίο όμως είναι ένα μεγάλο θέμα για μας γιατί δεν υπάρχει κόστος διαχειριστικό παρά μόνο ο οργανισμός το πως θα τα καλύψει. Έχουμε λοιπόν και κάποια θέματα εδώ για το πως θα παρακολουθήσουμε το σύστημα. Για μένα υπάρχουν δύο πράγματα που θα 'θελα να πω, α στους Γεωργικούς Συμβούλους θεωρώ πολύ σημαντικό το μέτρο 2.3, το οποίο μέτρο 2.3 είναι για την επιμόρφωσή τους. Θεωρώ ότι είναι επιβεβλημένο οι Γεωργικοί Σύμβουλοι να είναι ένα σύστημα που συνεχώς θα επιμορφώνεται και θα έχει μια διαδικασία πάνω στην οποία όχι μόνο θα επιμορφώνεται, θα έχει διαδικασίες ακόμα και ανθρώπους τους οποίους θα παρακολουθεί μέσω ERASMUS. Έχουμε σκοπό να δημιουργήσουμε και τέτοιου τύπου επιμορφώσεις από άλλες χώρες, στις οποίες έχουν προχωρήσει τα συστήματά τους και μας ταιριάζουν να

μιλάμε μαζί τους. Το 2.3 λοιπόν θα είναι ένα κομμάτι να επιμορφώσουμε, έχει μια πρόκληση μέσα της, τη συζητήσαμε με τη Διαχειριστική Αρχή στο να ερμηνεύσουμε το τι έχει προκηρυχθεί και το τι υπάρχει ως μέτρο 2.3 γιατί εκεί υπάρχουν και διάφορα θέματα ερμηνειών, προκειμένου να είναι ωφέλιμο αυτό το μέτρο. Νομίζω ότι υπάρχουν δύο μεγάλες προκλήσεις για το μέλλον που αναφέρθηκε και ο Υφυπουργός, η μία είναι τα θέματα της έρευνας και καινοτομίας και της μεταφοράς της στο παραγωγικό σύστημα, το οποίο πρέπει να το αντιμετωπίσουμε πλέον πολύ ευέλικτα και να το βάλουμε μέσα θα έλεγα από την αρχή. Θα, χωρίς να θέλω να κάνω την εκτίμηση ότι υπήρξε καθυστέρηση αλλά νομίζω από την αρχή πρέπει να δούμε το μέτρο αυτό. Υπάρχει η εμπειρία πλέον του μέτρου 16 που κλείνει τώρα, άρα λοιπόν στην επόμενη περίοδο μπορούμε να είμαστε πολύ πιο οργανωμένοι. Όμως χρειάζονται και κάποια άλλα εργαλεία προκειμένου αυτά να είναι πετυχημένα, πιλοτικοί – πειραματικοί αγροί, ένα μέτρο το οποίο δεν υλοποιήθηκε στο παρελθόν, ενώ υπήρχε στο πρόγραμμα που κατά την άποψή μου είναι απαραίτητο για να μπορέσουμε να μιλάμε ειδικά στην πρωτογενή παραγωγή, να μιλάμε πλέον πάνω σε και, το οποίο θα συνδέει και το τι μπορεί να δει κάποιος και πως μπορεί να εκπαιδευτεί. Και άλλα τεχνολογικά κομμάτια τα οποία επίσης μπορούμε να δούμε. Αυτές είναι μεγάλες προκλήσεις όπως και το σύστημα AKIS. Το σύστημα μεταφοράς γνώσης και καινοτομίας νομίζω είναι επίσης ένα πολύ μεγάλο θέμα στο οποίο πρέπει να μας απασχολήσει, από τη συγκρότηση των οργάνων τα οποία πρέπει να γίνουν, εθνικές επιτροπές μέχρι και το σύστημα που θα το υποστηρίζει, ποιο θα είναι επί της ουσίας η σπονδυλική στήλη της υποστήριξης αυτού του συστήματος. Είναι και σ' αυτό νομίζω ο οργανισμός μπορεί να παίζει ένα πάρα πολύ σημαντικό ρόλο. Δυο τρία θέματα θέλω να αναδείξω απ' αυτά που θίχτηκαν σήμερα. Το πρώτο έχει να κάνει με την, με τις πιστοποιήσεις και ειδικά έχει προκύψει ένα θέμα στην πιστοποίηση ειδικά για το βαμβάκι, όπου έχουμε δεχθεί παράπονα ότι δεν μπορεί να καλύψει δικαιούχους που θα θέλανε να μπουν στο μέτρο. Καλύπτει ένα μέρος και σ' αυτό θα ήθελα γενικώς στις προκηρύξεις νομίζω γιατί εμείς έχουμε να φανταστείτε σήμερα πιστοποίηση του βαμβακιού πάνω από 40%, αυτό είναι πρωτοφανές να πιστοποιηθεί τόσο μεγάλο μέρος της παραγωγής στη μεγαλύτερη καλλιέργεια της χώρας, όταν είναι γνωστό ότι πάνω από 2,5 με 3 εκατομμύρια στρέμματα είναι αυτά που καλλιεργείται βαμβάκι. Πάνω από 40% στα τρία τελευταία χρόνια πιστοποιήθηκαν μέσω, στα συστήματα AGRO. Και η προστιθέμενη αξία γι' αυτό οφείλω να σας το πω είναι πάρα πολύ μεγάλη. Υπάρχει μία ραγδαία αύξηση ιδίως στο κομμάτι και της ποιότητας αλλά και του, του ότι πληρώνονται οι παραγωγοί, 20,5 είναι τα εκατομμύρια που θα πάρουν οι παραγωγοί διότι πιστοποιήθηκαν και διότι επέλεξαν γενετικό υλικό συγκεκριμένο που βελτιώνει την ποιότητα του βαμβακιού. Αυτά είναι στοιχεία που έχουμε πάρει πολύ πρόσφατα από τους, από όλο τον κύκλο της διεπαγγελματικής βάμβακος. Συνεπώς καθίσταται πολύ σοβαρό θέμα τα θέματα του πως θα ενισχύσουμε όλο αυτό το σύστημα της πιστοποίησης. Θα πρέπει να το δούμε περισσότερο διότι υπάρχουν κάποιοι που αποκλείονται και ει δυνατόν στα θέματα των κρατικών ενισχύσεων γιατί ίσως εκεί κάπου υπάρχει κάποιο θέμα νομίζω ότι μπορεί να ξεπεραστεί, αυτό είναι το ένα. Το δεύτερο είναι να θέσω δύο θέματα που προέκυψαν από την παρουσίαση της κυρίας Μοροπούλου, ένα θέμα με τον αλιευτικό τουρισμό ή τον πολιτισμό, τον αλιευτικό πολιτισμό. Νομίζω ότι το Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας που έχει ο ΕΛΓΟ στην Καβάλα έχει τρέξει ερευνητικά έργα τέτοιου τύπου, έχει αποτελέσματα

και νομίζω ότι θα ήταν πάρα πολύ χρήσιμο σε όσους από τους, χρειαστούν από τα νησιά εδώ να χρησιμοποιήσουν αυτή τη γνώση, έχει συγγραφεί κι ένα βιβλίο, θα τα στείλουμε όλα αυτά αλλά νομίζουμε ότι μπορεί να συνδράμει το Ινστιτούτο αυτό σ' αυτό το κομμάτι που νομίζω είναι σημαντικό γι' αυτά τα νησιά εδώ. Ένα πρόγραμμα ευρωπαϊκά, ευρωπαϊκό το PERICLES έχει δώσει πολύ σημαντικά αποτελέσματα, συμμετείχε κι η Ελλάδα και αυτά νομίζω για όσους τα χρειάζονται είναι σημαντικό. Στα θέματα της τυροκομίας, η Γαλακτοκομική Σχολή του ΕΛΓΟ έχει δώσει, η Γαλακτοκομική Σχολή Ιωαννίνων, ΕΛΓΟ - Δήμητρα, έχει δώσει ανθρώπους οι οποίοι έχουν στελεχώσει ή έχουν δημιουργήσει τα μικρά τυροκομεία της νησιωτικής χώρας. Τα οποία νομίζω είναι πολύ σημαντικό για όσους βάζετε τέτοιους στόχους. Επίσης ο ΕΛΓΟ – Δήμητρα παρέχει σίτιση και στέγαση στους ανθρώπους που έχουν θέμα να ενισχύσει και άρα είναι ένα χρήσιμο εργαλείο να το δείτε στις πτωχεύσεις τις οποίες βάζετε, στο κομμάτι της τυροκομίας στα νησιά. Τέλος, επειδή θίχτηκε και το μέτρο 8 θέλω να πω ότι ο ΕΛΓΟ – Δήμητρα έχει δύο Ινστιτούτα Δασικών Ερευνών, τα οποία κατά βάση συνεργάζονται με το ΥΠΕΝ. Εγώ θέλω να το θέσω αυτό στη διάθεσή σας κύριε Γενικέ ότι σε όλα αυτά τα θέματα που είδα είναι τα θέματα που ασχολούνται τα Ινστιτούτα αυτά. Και είναι γεγονός ότι εδώ να απολογηθώ ότι δεν είχα πραγματικά προστρέξει να δω το αντικείμενο αυτών των δράσεων γιατί θα μπορούσαμε να είχαμε βοηθήσει πολύ ουσιαστικά από την αρχή να συζητήσουμε μαζί για το πως όλα αυτά τα πράγματα θα μπορούσαν να έχουν ενδεχομένως μια καλή, να έχουν καλύτερα, να έχουμε συνδράμει σε μια, στην αποτελεσματικότητα περισσότερο. Συνεπώς θα έλεγα πέραν από τη, γιατί εμείς συνεργαζόμαστε με τον κύριο Γκουντούφα για παράδειγμα και τους υπολοίπους, συνεργαζόμαστε αποκλειστικά με αυτούς γι' αυτά τα θέματα ενώ εδώ υπάρχει ένα προνομιακό πεδίο συζήτησης. Με αυτά ήθελα να κλείσω, να σας ευχαριστήσω ιδιαίτερα για τη συνεργασία και να σας πω ότι πραγματικά η συνεργασία μας ήταν αποδοτική και πιστεύουμε πάρα πολύ ότι όλα αυτά θα βελτιώνονται στο μέλλον. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Να ευχαριστήσω τον κύριο Χατζηνικολάου, τώρα είναι και ο κύριος Υπουργός μαζί μας. Θα δώσω το λόγο. Θες να μιλήσεις τώρα; Καλύτερα προς το τέλος. Θα ήθελα λίγο να παρακαλέσω διαδικτυακά το παρακολουθεί και είχε κληθεί να παραβρίσκεται και ζωντανά εδώ η Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος της Κύπρου, είναι και η γλώσσα, και μάλιστα στην επόμενη, στην πρώτη της ΣΣ ΚΑΠ έχουμε πάρει την πρωτοβουλία να καλέσουμε όλα τα βαλκανικά κράτη να παραβρεθούν στην πρώτη τη δική μας και τη Σλοβενία, και την Κροατία, και τη Βουλγαρία και την Ιταλία που δεν είναι βαλκανικό αλλά είναι γείτονες και την Κυπριακή να είναι να δώσουμε έτσι έναν πανηγυρικό τόνο στη Θεσσαλονίκη, οπότε θα παρακαλέσω λοιπόν τον κύριο Αδαμίδη τον Μάρκο, αν, Μάριο ναι. Καλά εσείς τον γνωρίζετε. Ο κύριος Μανέτας τον γνωρίζει. Ok and Malta, ok, including Malta. Μάριε είσαι μαζί μας; Εντάξει καλά, αν παρέμβει. Λοιπόν άλλος, θα ήθελα, από δω, παρακαλώ.

Ιντζέμπελη: Λέγομαι Κατερίνα Ιτζέμπελη από τη Διαχειριστική Αρχή της Κεντρικής Μακεδονίας. Ήθελα να ρωτήσω λίγο να μας διευκρινίσετε μάλλον για την εκκαθάριση των μέτρων.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Πολλά φιλιά και στην κυρία Ωραιοποιούν, που είναι συμφοιτήτριά μου γι' αυτό.

Ιντζέμπελη: Ναι θα τα μεταφέρω. Το ερώτημα που θα σας κάνω είναι δικό της και σας το μεταφέρω. Θέλουμε να μάθουμε για την εκκαθάριση του μέτρου 8.3 και της δράσης 8.3 και 8.4 τι μέλλει γενέσθαι. Πριν από ενάμιση μήνα περίπου είχαμε πάρει την ΚΥΑ και το ΣΔΕΠΙ που ανέφερε ότι την εκκαθάριση παρόλο που την υλοποίηση την έχουν οι Δασικές Υπηρεσίες, την εκκαθάριση θα την κάνουν οι Διαχειριστικές Αρχές. Υπήρξε αντίδραση από τις περισσότερες Διαχειριστικές Αρχές που το μάθανε και υπήρξε μία απάντηση από την ΕΝΠΕ, που αντιδρούσαν και ανέφεραν ότι με ποιο δικαίωμα βγήκε μία ΚΥΑ που την εκκαθάριση κάποιων δράσεων του ΠΑΑ θα την κάνουν οι Ειδικές Υπηρεσίες των περιφερειακών προγραμμάτων χωρίς να ρωτηθούν ούτε αυτές ούτε οι Περιφερειάρχες. Από κει και πέρα δεν έχουμε νεότερο και με έκπληξη άκουσα πριν από λίγο ότι ήδη έχει υπογράψει ο Περιφερειάρχης του Νότιου Αιγαίου και εκκρεμεί η εγκύκλιος του ΟΠΕΚΕΠΕ για τον τρόπο υλοποίησης αυτών των δράσεων, πληρωμών – εκκαθάρισης αυτών των δράσεων. Ευχαριστώ.

Μανέτας: Να το απαντήσουμε τώρα αυτό γιατί είναι σημαντικό για τις πληρωμές. Για τις πληρωμές αρμόδιος είναι ο ΟΠΕΚΕΠΕ. Η Διαχειριστική δε βγάζει κάποια εγκύκλιο πληρωμών, όπως γνωρίζετε, ούτε έχει λάβει γνώση για το συγκεκριμένο θέμα που αναφέρετε. Βέβαια είδαμε, μας κοινοποιήθηκε η απάντηση της ΕΝΠΕ, η οποία δε συμφωνεί με την εκχώρηση πληρωμών, της εκκαθάρισης των πληρωμών στα, στις Διαχειριστικές της Αρχές. Αυτό μένει τώρα να διαβουλευτεί μεταξύ πλέον της ΕΝΠΕ και του ΟΠΕΚΕΠΕ. Δεν έχω κάτι να πω.

Ιντζέμπελη: Αν μου επιτρέπετε όμως επειδή άκουσα ότι αυτά τα μέτρα έχουν μια μεγάλη καθυστέρηση, αυτό όλο το πρόβλημα θα δημιουργήσει ακόμα μεγαλύτερο, άρα θα πρέπει να λυθεί άμεσα.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Καλώς θα το δούμε με τον ΟΠΕΚΕΠΕ, είναι και ο κύριος Υπουργός, θα το σημειώσουμε να δούμε τι ακριβώς γιατί δεν το γνωρίζω κι εγώ αυτό το θέμα. Ναι, ο Κώστας ο Ζήφος από την Αναπτυξιακή Δωδεκανήσου.

Ζήφος: Με την ευκαιρία που μου δίνεται να κάθομαι στο τραπέζι εδώπέρα να σας ευχαριστήσω κι εγώ ως ντόπιος για την επιλογή της Ρόδου και ευχαριστούμε και το Υπουργείο για τη στήριξη έτσι διαχρονικά που έχει στο πρόγραμμα Leader ειδικά την τελευταία προγραμματική περίοδο και τους επιπλέον πόρους που απαιτήθηκαν. Δηλαδή πρέπει να πούμε ότι όσοι ξεπέρασαν τα κριτήρια αποκλεισμού και πήγαν στη βαθμολόγηση έχουν ενταχθεί στο σύνολό τους, το οποίο οφείλεται αυτό σε σας και με τον τρόπο που δουλέψατε τις υπερδεσμεύσεις. Και βέβαια εκτός από την πολιτική ηγεσία που ευχαριστούμε να ευχαριστήσω κι όλους τους φίλους που είναι εδώ, τόσα χρόνια είμαστε συνεργάτες, καλωσήρθατε όλοι εδώ και ελπίζω να περάσετε καλά. Αυτά έχω να πω ως Διευθυντής της Αναπτυξιακής Δωδεκανήσου. Σε ότι αφορά ως εκπρόσωπος του Ελληνικού Δικτύου Leader θα ήθελα λίγο να δούμε το θέμα των μικροδανείων, αυτή τη διευκόλυνση και κατά πόσο μπορούμε να βάλουμε και τους επενδυτές του Leader. Δηλαδή, βλέποντας εγώ τη διαδικασία και μετά τον ορισμό μας ως ΕΦΔ, δεν βλέπω να

υπάρχει πρόβλημα. Καταλαβαίνω ότι είχε ξεκινήσει πιο πριν αυτή η ιστορία και ίσως γι' αυτό να έχουμε ένα θέμα, αλλά μήπως θα μπορούσαμε αυτούς τους επενδυτές να τους βοηθήσουμε την επόμενη χρονιά, το 2023, το 2024; Αυτό.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Πολύ ωραίο. Υπάρχει κάποιος άλλος πριν δώσω το λόγο στον Πρόεδρο του Περιφερειακού Συμβουλίου Νοτίου Αιγαίου; Από το διαδίκτυο υπάρχει κάποιος που θέλει να κάνει παρέμβαση; Έχει σηκώσει το χέρι όπως λέμε; Όχι. Είναι κι αυτοί πεινασμένοι όπως κι εμείς. Λοιπόν ο κύριος Φιλήμονας Ζανετίδης είναι ο Πρόεδρος τους Περιφερειακού Συμβουλίου Νοτίου Αιγαίου και εντεταλμένος σύμβουλος για τον πρωτογενή τομέα και είναι η ψυχή της διοργάνωσης. Γιατί ό,τι θέλαμε το Φιλήμονα παίρναμε. Καλά ο κύριος Ζήφος έχει αναλάβει την προσωπική μου καλοπέραση αλλά ο κύριος Ζανετίδης έχει αναλάβει τη διοργάνωση τη σημερινή. Ακόμα μια μεγάλη ευχαριστία γιατί πραγματικά εγώ έχω ζήσει πολλές Επιτροπές Παρακολούθησης, καταλαβαίνετε παλιά τις κάναμε και εντελώς τακτικά, δύο το χρόνο, και είχαμε και πολλά προγράμματα, οπότε πρέπει να είναι στις δύο τρεις καλύτερες που θυμάμαι.

Ζανετίδης: Ευχαριστώ κύριε Πρόεδρε για το λόγο καταρχήν και για τα καλά σας λόγια. Αξιότιμε κύριε Υπουργέ, κύριοι Γενικοί Γραμματείς, κύριοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συνάδελφε Δήμαρχε, κυρία Μοροπούλου, κυρίες και κύριοι της Επιτροπής της Συνεδρίασης να σας ευχαριστήσω όλους για την παρουσία σας εδώ, για την επιλογή του νησιού μας, του μεγάλου νησιού της Περιφέρειάς μας τη Ρόδο, γι' αυτή τη συνεδρίαση. Πράγματι όπως τα είπε και ο Περιφερειάρχης μας μπορεί να είμαστε μια περιφέρεια με το πρωτογενές προϊόν να είναι ο τουρισμός μας, να σπάμε τα ρεκόρ εκεί αλλά υπάρχει και πρωτογενής τομέας. Μπορώ να πω ότι είμαστε ικανοποιημένοι πλήρως διότι δεν υπάρχουν επιλαχόντες στα μέτρα που έχουν εκχωρηθεί στην περιφέρεια και οποιοδήποτε αίτημα που πληρούσε τις προϋποθέσεις έχει ενταχθεί στο ΠΑΑ, υπήρχαν τα χρήματα, υπήρχαν οι τρόποι αντιμετώπισης. Θέλω να ευχαριστήσω τους Γενικούς Γραμματείς του Υπουργείου, φυσικά τον κύριο Στύλιο, τον Υπουργό τον Γιώργο τον Γεωργαντά, την κυρία Καλογήρου, πάντα τα τηλέφωνά τους ανοιχτά και απαντούν σε οποιοδήποτε θέμα. Νοιώθουμε την αγάπη τους, την αγάπη που έχουν στα νησιά, αλλά μόνο με την αγάπη όπως αντιλαμβάνεστε δε λύνονται τα προβλήματα. Λοιπόν το νέο πρόγραμμα που ξεκινά, στηρίζουμε πάρα πολλές ελπίδες σ' αυτό να λύσουμε και αυτά τα προβλήματα που υπάρχουν τώρα αλλά και ν' αναπτύξουμε περισσότερο τον πρωτογενή τομέα στα νησιά μας που έχουμε τόσο ανάγκη. Λοιπόν να σας ευχαριστήσω ξανά και πάντα στη διάθεσή σας για τέτοιες συνεδριάσεις κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Ευχαριστούμε πολύ. Ήθελα να ρωτήσω αν εγκρίνεται μετά τη σημερινή Συνεδρίαση η τροποποίηση, ποια τον αριθμό είναι; Η 10^η και τα κριτήρια από την παρούσα Συνεδρίαση. Λοιπόν θεωρούμε ότι έχουν εγκριθεί. Ευχαριστώ πολύ θα διαβάσω τώρα τα συμπεράσματα και τις αποφάσεις και θα ολοκληρώσει ο κύριος Υπουργός. Λοιπόν θα φύγουμε έτσι από τα κλασικά. Παρέστη η πλειοψηφία των μελών με δικαίωμα ψήφου, διαπιστώθηκε απαρτία. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Παρακολούθησης επεσήμανε την πολύ ικανοποιητική πρόοδο και λοιπά. Μετά από τις σχετικές εισηγήσεις η Επιτροπή Παρακολούθησης

A. Αποφάσεις;

- 1. Την έγκριση των πρακτικών της 11^{ης} Συνεδρίασης*
- 2. Την έγκριση της ημερήσιας διάταξης*
- 3. Την έγκριση της πρότασης για τη 10^η τροποποίηση του ΠΑΑ έτους 2022 και την εξουσιοδότηση του Προέδρου της για κάθε διαπραγμάτευση των θεμάτων που τυχόν προκύψουν και θα προκύψουν κατά την έγκριση αυτής με τις Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.*

Ενημερώθηκαν τα μέλη της Επιτροπής.

Τώρα για την εν λόγω πρόταση που αφορά τη 10^η τροποποίηση του ΠΑΑ περιλαμβάνονται τροποποιήσεις που αφορούν:

- Την εισαγωγή του νέου Μέτρου 22: Έκτακτη προσωρινή στήριξη σε κτηνοτρόφους, που πλήττονται ιδιαίτερα από τις επιπτώσεις της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, είναι το γνωστό ουκρανιόμετρο, και την εξασφάλιση πόρων μέσω του ΠΑΑ για την υλοποίησή του.*
  - Τη μεταφορά κονδυλίων μεταξύ των Μέτρων που υλοποιούνται από διαφορετικά ποσοστά συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ και λοιπά.*
  - Τις λοιπές τροποποιήσεις του ΠΑΑ που στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή των μέτρων / δράσεων του Προγράμματος και δεν επιφέρουν καμία ουσιαστική μεταβολή σε αυτό.*
- 4. Την έγκριση των κριτηρίων επιλογής της δράσης 5.1.1 σχετικά με τις δημόσιες επενδύσεις σε προληπτικές δράσεις.*

B. Έλαβε γνώση η Επιτροπή για την, Επιτροπή Παρακολούθησης εννοείται έτσι όχι η Κομισιόν.

- 1. Την πρόοδο υλοποίησης του ΠΑΑ 2014.*

Παρουσιάστηκε από τη Μονάδα Χρηματο-οικονομικών Ροών & ΟΠΣΑΑ η πρόοδος υλοποίησης του ΠΑΑ 2014-2022. Το ποσοστό απορρόφησης των πόρων συμπεριλαμβανομένων και των πόρων του 2021-2022 συμπεριλαμβάνεται, ανέρχεται στο 65,17%.

  - Υπάρχει πλήρης τήρηση και επίτευξη του κανόνα n+3.*
  - Η πορεία υλοποίησης των ανειλημμένων υποχρεώσεων παρουσιάστηκε*
  - Όπως και η υλοποίηση / προγραμματισμός ανά κάθε ενεργοποιημένο Μέτρο.*
  - Η έκδοση νέων Προσκλήσεων Μέτρων / Δράσεων του ΠΑΑ και*
  - Τα μέτρα επιτάχυνσης που λαμβάνει η Υπηρεσία Διαχείρισης για την καλύτερη υλοποίηση του ΠΑΑ 2014-2022*
- 2. Την πρόοδο για την υλοποίηση της στρατηγικής για την πληροφόρηση και επικοινωνία του ΠΑΑ 2014-2022 και τις ενέργειες δικτύωσης*
- 3. Το Ταμείο Μικρών Δανείων Αγροτικής Επιχειρηματικότητας, όπως παρουσιάστηκε.*

4. Την καταπολέμηση της απάτης όπου έγινε ενημέρωση από εκπρόσωπο της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας
5. Για την αιεφόρο ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής και τον αγροτουρισμό έγινε συγκεκριμένη παρουσίαση από την καθηγήτρια Αντωνία Μοροπούλου με παρουσίαση πως η αιεφόρος ανάπτυξη της αγροτικής παραγωγής συνδέεται με τον εντοπισμό και την ταυτοποίηση εμβληματικών αγροτικών προϊόντων με αναφορά σχετικών πιλοτικών εφαρμογών ακόμα και για το Νότιο Αιγαίο και τη θετική επίδραση που έχουν για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης ενέκρινε τον προγραμματισμό της επόμενης Συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης 2014-2022 εντός του δευτέρου τριμήνου του 2023 και ανακοινώθηκε ο προγραμματισμός της 1^{ης} Επιτροπής Παρακολούθησης του Στρατηγικού Σχεδίου της ΚΑΠ, είπαμε για τις αρχές Φεβρουαρίου στη Θεσσαλονίκη. Δε θα πούμε για τον τόπο, θα σας γνωστοποιηθεί, πάντως θα προσπαθήσουμε να είναι ο τόπος επειδή θα είναι και το δεύτερο τρίμηνο με ει δυνατόν απευθείας πτήση από τις Βρυξέλλες. (Γέλια) Ευχαριστούμε πολύ. Κύριε Υπουργέ έχετε το λόγο.

Υφυπουργός Αγρ. Ανάπτυξης & Τροφίμων – Στόλιος: Ευχαριστώ Πρόεδρε. Έγινε μια Συνεδρίαση σημαντική, ουσιαστική. Θεωρώ ότι πρέπει να κρατήσουμε ορισμένα ζητήματα. Αναφέρθηκα στην τοποθέτησή μου για το ορόσημο της συγκεκριμένης Συνεδρίασης, το τέλος ενός προγράμματος, την αρχή του επομένου. Με βάση αυτό το ορόσημο, έχοντας πάντα στο μυαλό μας την αποτελεσματικότητα και την απορρόφηση αλλά και την εξειδικευμένη απορρόφηση, προστίθενται τώρα και νέα στοιχεία για την επόμενη περίοδο. Ξέρουμε ότι το επόμενο Στρατηγικό Σχέδιο της ΚΑΠ έχει δείκτες, δείκτες απόδοσης, δείκτες αποτελεσματικότητας. Για να μπορέσουμε συνεπώς να πάμε σε μια ορθή και ικανοποιητική εκτέλεση του Στρατηγικού Σχεδίου απαραίτητη προϋπόθεση και βασική είναι η εκτενής και εμπειριστατωμένη ενημέρωση όλων όσων εμπλέκονται στην υλοποίηση του Στρατηγικού Σχεδίου. Αυτό αφορά από τον κτηνοτρόφο, τον γεωργό, μέχρι τα στελέχη και τα εξειδικευμένα στελέχη της διοικητικής υπηρεσίας. Εξάλλου ξέρετε ότι και στην Ειδική Γραμματεία έχουν συντελεστεί αλλαγές στη δομή και στην οργάνωσή της ούτως ώστε να τρέξουμε σύμφωνα με τις νέες προϋποθέσεις. Άρα έχουμε περισσότερη δουλειά, ξέρουμε όμως το διακύβευμα ποιο είναι για την απορρόφηση των συγκεκριμένων κονδυλίων και τον πολλαπλασιαστή που μπορούν να βάλουν στην εθνική μας οικονομία. Άρα ξέρουμε την αυξημένη ευθύνη που έχουμε και η πολιτική ηγεσία αλλά και η Υπηρεσία μας. Δεν ξεχνώ και δεν θέλω να ξεχάσετε κι εσείς την αξιολόγηση η οποία μας αφορά όλους και σε πλαίσιο αυτοαξιολόγησης αλλά και στο πλαίσιο της αξιολόγησής μας της από εξωτερικούς παράγοντες. Την θέλουμε, τη ζητούμε την αξιολόγηση διότι με αυτόν τον τρόπο θα μπορούμε να απαντήσουμε στα ερωτήματα ότι και γίναμε καλύτεροι αλλά να διορθώσουμε τι δεν πήγε καλά στην μέχρι τώρα εφαρμογή του Προγράμματος. Θέλω κλείνοντας να ευχηθώ η επόμενη και να προτείνω η επόμενη επιλογή των Συνεδριάσεων να γίνουν σε μέρη όπου θα έχουν ένα συμβολισμό και θα έχουν ένα ισχυρό μήνυμα στις τοπικές κοινωνίες όπου θα πάμε να γίνει η Συνεδρίαση. Σας ευχαριστώ πολύ όλους και καλή συνέχεια.

Χειροκροτήματα

Πρόεδρος – Παπαγιαννίδης: Λοιπόν καλές γιορτές και όλοι μαζί να πάμε στο γεύμα. Αυτά πες τα εσύ.

Μανέτας: Μια υπενθύμιση όσοι αύριο ταξιδεύουν με την πτήση των 8 να έχουν τις αποσκευές μαζί τους κατά τις επισκέψεις, από το πρωί δηλαδή που θα φύγουμε για τις επισκέψεις να έχουν τις αποσκευές μαζί γιατί θα πάει κατευθείαν μετά το φαγητό θα πάει κατευθείαν αεροδρόμιο το πούλμαν για όσους φεύγουν στις 8 το βράδυ.